

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Metsätalouden koulutus

Joonas Tihmala

JOENSUUN KAUPUNGIN TAAJAMAMETSIIEN OSALLISTAVAN
SUUNNITTELUN KEHITTÄMINEN

Opinnäytetyö
Marraskuu 2020

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2020
Metsätalouden koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600

Tekijä
Joonas Tihmala

Nimeke
Joensuun kaupungin taajamametsien osallistavan suunnittelun kehittäminen

Toimeksiantaja
Joensuun kaupunki

Tiivistelmä

Työn tarkoituksena oli kehittää Joensuun kaupungin taajamametsien osallistavaa suunnittelua sekä hoitotöistä tiedottamista.

Kehittämistyö toteutettiin benchmarking-menetelmällä. Työhön kutsuttiin yhteensä 13 kaupunkia, joista kahdeksan osallistui. Aineisto kerättiin teemahaastatteluilla, kaupunkien nettisivuilta, julkisista metsäsuunnitelmista sekä sähköpostitse saaduista tiedoista.

Lyhyellä aikavälillä toimintaa voidaan kehittää kohdistamalla asukastilaisuudet uusille omakotitaloalueille ja alueille, joissa tehdään maisemallisesti merkittäviä hakkuita. Tilaisuuksissa voidaan jakaa nauhaa poistettaville ja säästettävälle (ns.) toivepuille. Toiveiden keräämistä voidaan tehostaa antamalla asukkaille mahdollisuus merkata toivepuut omatoimisesti. Mikäli asukkaiden näkemyksistä ei ole ajantasaista kuvaa, voidaan alueilla järjestää myös ennakkokyselyitä.

Hoitotöiden tiedotusta voidaan kehittää media- sekä maastotiedotteilla. Mediatiedotteita voidaan julkaista paikallislehdessä ja sosiaalisessa mediassa. Maastotiedotteita voidaan asettaa vilkkaiden väylien varsille hoitoalueen läheisyyteen.

Pidemmällä aikavälillä voidaan laatia yleinen hoito-ohje sekä markkinoida puistokummitoimintaa laajemmin. Seuraavassa metsänhoidonlinjauksen päivityksessä kannattaa panna osallistettavien sidosryhmien kartoitukseen. Karttakysely kannattaa lähettää myös otannalla valituille asukkaille yleisen mielipiteen kartoittamiseksi ja avoimen kyselyn tuloksien vääristymän mittaamiseksi.

Kieli
suomi

Sivuja 107
Liitteet 2
Liitesivumäärä 21

Asiasanat

benchmarking, osallistaminen, suunnittelu, taajamametsät, Joensuu

THESIS
November 2020
Degree Programme In Forestry

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. +358 13 260 600

Author
Joonas Tihmala

Title
Developing Participatory Planning of Urban Forests in the City of Joensuu

Commissioned by
City of Joensuu

Abstract

The purpose of the work was to develop participatory planning of urban forests and information of forestry work in the city of Joensuu.

Benchmarking method was used in the development work. A total of 13 cities were invited to work, eight of which participated. The material was collected through thematic interviews, the websites of the cities, public forest plans, and information received by e-mail.

In the short term, operation can be developed by targeting public events in new detached house areas and in areas where landscape is going to change due to logging. At events, the flagging tape can be shared to mark wishes about trees being removed or saved. The collection of wishes can be made more efficient by giving residents the opportunity to mark so-called wish trees independently. If there is no up-to-date picture of the residents' opinions, preliminary poll can also be organized in the areas.

Information of forestry work can be developed by media and terrain releases. Media releases can be published in a local newspaper and on social media. Terrain releases can be placed on busy fairways near the management area.

In the long term, general instructions for management can be made and park partnerships can be marketed more widely. In the next update of the forest management policy, it is worth to invest in the mapping of stakeholders to be involved. It is also worth to send a map poll to the residents in order to map public opinion, and measure the distortion of the results of the open poll.

Language
Finnish

Pages	107
Appendices	2
Pages of Appendices	21

Keywords

benchmarking, participating, planning, urban forests, Joensuu

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Taajamametsät	8
2.1	Taajamametsiä koskevat lait.....	8
2.2	Kaavoitus	10
2.3	Maisematyö lupa.....	16
2.4	Taajamametsien arvot	17
2.5	Taajamametsien käyttö.....	17
2.6	Taajamametsien hoito	17
2.7	Taajamametsien suunnittelu	18
3	Osallistava suunnittelu	20
3.1	Osallistavan suunnittelun menetelmät	21
3.1.1	Yksilömenetelmä	22
3.1.2	Yleisötilaisuus	23
3.1.3	Ryhmämenetelmä.....	23
3.2	Osallistamismenetelmien valinta.....	24
3.3	Osallistavan suunnittelun kehittäminen.....	24
4	Joensuun kaupunki metsänomistajana	25
4.1	Metsänhoidon linjaus v. 2018–2028	26
4.2	Taajamametsien hoitoluokittelu	26
4.3	Miten kaupungin metsiä hoidetaan	33
5	Kehittämistyö	34
5.1	Kehittämistyön rajaus	35
5.2	Kehittämistyön tavoitteet.....	36
6	Kehittämistyön toteutus.....	37
6.1	Benchmarking menetelmä	38
6.2	Mittarit	39
6.3	Kehittämiskohteen määrittäminen.....	42
6.4	Vertailukaupunkien tunnistaminen	42
6.5	Oman toiminnan ymmärtäminen.....	43
6.5.1	Prosessin kuvaaminen.....	43
6.5.2	Taajamametsien hoidon toimintamalli.....	47
6.5.3	Metsienhoidon linjauksen prosessin kulku	49
6.5.4	Taajamametsien hoidon operatiivisen tason prosessinkulku	51
6.5.5	Erilliset suunnitelmat	54
6.6	Vertailukaupunkien toiminnan ymmärtäminen	56
6.7	Kaupunkien vertailu	56
6.7.1	Metsäomaisuus.....	56
6.7.2	Henkilöstö	58
6.7.3	Metsänhoidon määrärahat	60
6.7.4	Strateginen suunnittelu	61
6.7.5	Taktinen suunnittelu.....	67
6.7.6	Operatiivinen suunnittelu	73
6.7.7	Hoitotöistä tiedottaminen	77
6.7.8	Työn toteutus	80
6.7.9	Puistokummitoiminta ja työn ulkoistaminen	86
6.7.10	Maisematyö lupa.....	88

6.7.11	Palautekyselyiden tekeminen.....	90
7	Kehittämisehdotukset.....	91
7.1	Strateginen suunnittelu	91
7.2	Taktinen suunnittelu.....	92
7.3	Operatiivinen suunnittelu	93
7.4	Hoitotöistä tiedottaminen	94
7.5	Työn toteutus.....	95
7.6	Toimeksiantajan kommentit	97
8	Pohdinta.....	99
8.1	Tulosten tarkastelu	100
8.2	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	102
8.3	Jatkokehitysideat	103
	Lähteet.....	105

Liitteet

- Liite 1 Teemahaastattelulomake
- Liite 2 Vertailukaupunkien suunnitteluprosessien kuvaukset

1 Johdanto

Taajamametsät koskettavat lähes kaikkien suomalaisten elämää, sillä 86,4 % Suomen väestöstä asuu taajamassa (Tilastokeskus 2019). Taajamametsät tarjoavat ihmisille mahdollisuuden ulkoiluun ja virkistäytymiseen kaupunkiympäristössä. Taajamametsät ovat monille tärkeä paikka harrastaa, ulkoilla ja rentoutua. Taajamametsät ovat tärkeitä myös ihmisten terveyden kannalta, sillä metsässä oleskelu parantaa tutkitusti psyykkistä hyvinvointia (Tyrväinen, Silvennoinen, Kalevi & Ylen 2007, 74–75). Jotta taajamametsien käyttäjille saataisiin tarjottua mahdollisimman mielekkäitä ja turvallisia kokemuksia, tulee taajamametsiä hoitaa laadukkaasti.

Taajamametsien hoitamiseen liittyy paljon erilaisia näkemyksiä. Osa ihmisistä arvostaa hoidettua ja avointa metsää, kun taas osa haluaisi, ettei lähimetsiä tulisi hoitaa ollenkaan ja niiden pitäisi antaa pusikoitua. Osallistavan suunnittelun tarkoitus on punoa nämä mielipiteet yhteen ja löytää paras ratkaisu, huomioimalla eri sidosryhmien tavoitteet. Mielipiteiden ollessa ristiriidassa keskenään on kaikkia miellyttävien ratkaisujen löytäminen usein mahdotonta. Tällöin suunnittelijan täytyy keksiä parhaimmat ratkaisut hyödyntämällä omaa osaamistaan ja ammattitaitoaan. Kun osallistava suunnittelu toteutetaan hyvin, suunnitelmalle on mahdollista saada parempi hyväksyttävyyys.

Sosiaalisesti hyväksyttävän suunnitelman tekeminen vaatii asukkaiden ja sidosryhmien osallistamista suunnitelman laadintaan. Kuntalaisten aktivoiminen ja tavoittaminen on kuitenkin koettu haastavaksi. Tavoittamisen haasteellisuus voi johtua ihmisten vähäisestä kiinnostuksesta tai vääränlaisesta osallistamisesta. Osallistavan suunnittelun menetelmiä on paljon. Haasteena on löytää sopivat menetelmät ja toimintatavat oikeanlaisiin tilanteisiin.

Tällä hetkellä Joensuun kaupunki tiedottaa taajamametsien hoitotoimista jakamalla tiedotteita postilaatikoihin. Tiedotteita jaetaan hoitoalueille sadoittain, mutta vastauksia saadaan yleensä vain murto-osa. Tiedotteet saattavat joutua mainosten mukana roskikseen, jolloin ihmiset eivät saa tietoa hoitotoimista. On myös mahdollista, että kiireiset ihmiset eivät ole tarpeeksi kiinnostuneita lukemaan tiedotteita.

Tiedottamisen puute voi johtaa myös vaaratilanteisiin, kun ihmiset tulevat työalueelle, jossa metsurit ovat kaatamassa puita. Vaaratilanteita pyritään vähentämään varoitusmerkein, mutta ne eivät yksinään riitä ehkäisemään vaaratilanteita. Osallistamisella vähennetään myös mahdollisia konfliktitilanteita, kun vältetään tekevästä toimenpiteistä, joille ei ole yleistä hyväksyntää. Kuntalaisten toiveita punnitaan resurssien, turvallisuuden ja hoidon tavoitteiden suhteen, joten kuntalaisten toiveita ei ole aina mahdollista toteuttaa.

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Joensuun kaupunki. Karsikon, Utran ja Hammassalahden alueella tehdyistä taajamametsien hoidoista tehtiin asukastyytyväisyyskyselyt. Vastausten perusteella valtaosa alueen asukkaista koki, etteivät he voineet vaikuttaa taajamametsien hoitoon asuntonsa läheisyydessä. Vaikuttamismahdollisuuksien lisäksi myös tiedottamisessa havaittiin tarvetta kehittämiselle.

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää Joensuun kaupungin taajamametsien osallistavaa suunnittelua, hoitotoimenpiteistä tiedottamista sekä parantaa kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia taajamametsien hoidon suunnittelussa. Opinnäytetyössä käytetään benchmarking-menetelmää. Parhaimpien keinojen ja menetelmien löytämiseksi hyödynnetään muiden kuntien kokemuksia vastaavanlaisesta toiminnasta. Vertailtaviksi kohteiksi valittiin kuntia, jotka ovat Joensuun kaupungin kanssa samankaltaisia. Kriteereitä samankaltaisuudelle ovat: asukastiheys taajama-alueella, taajaman koko ja taajamametsien määrä. Yhteistyö kuntien kanssa toteutettiin teemahaastattelulla puhelimitse. Haastattelujen tarkoituksena oli selvittää vertailukaupunkien osallistamisprosessien käytäntöjä sekä mitata toimintaa erilaisilla mittareilla. Haastattelutulokset litteroitiin, teemoiteltiin ja analysoitiin. Kuntien toimintaa vertailtiin ja parhaimmat menetelmät otettiin sovellettaviksi Joensuun kaupungin käyttöön.

2 Taajamametsät

Taajamametsät ovat taajama-alueella olevia metsiä, joille on tyypillistä metsänomainen kasvillisuus. Taajamaksi määritellään vähintään 200 asukkaan asukaskestittymät, joissa rakennukset ovat alle 200 metrin päässä toisistaan (Tilastokeskus 2019). Taajamametsät kuuluvat pääsääntöisesti asemakaava-alueeseen, ja ne ovat yleensä kunnan, seurakunnan, valtion tai yksityisen omistuksessa. Kadunvarsille istutetut puut ja rakennetut puistoalueet eivät lukeudu mukaan taajamametsiin. (Hamberg & Löfström 2012, 10.)

Taajamametsät ovat muodostuneet kaupunkien rakentamisen seurauksena, kun alkuperäisen metsän tilalle on rakennettu teitä, taloja ja infrastruktuuria. Jäljelle jääneet metsät ovat pirstoutuneet erikokoisiksi ja muotoisiksi alueiksi. Taajamametsien sijainti ja koko vaihtelee kaupungin rakenteen mukaan. Keskustassa on yleensä enemmän pienikokoisia lähimetsäkaistaleita, kun taas keskustasta kauemmaksi mentäessä taajamametsien koko ja määrä yleensä kasvaa. (Hamberg & Löfström 2012, 10.)

2.1 Taajamametsiä koskevat lait

Taajamametsien käyttöä ja hoitamista ohjaa usea eri laki. Tärkeimmät niistä ovat maankäyttö- ja rakennuslaki, metsälaki, luonnonsuojelulaki ja laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta. Kuntien tulee noudattaa alueidensa käytössä ja rakentamisessa maankäyttö- ja rakennuslakia. (Tenhola 2012, 44.)

Lain tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitystä (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 1 §).

Metsälaisissa (1093/1996) ohjataan metsien hoitoa ja käyttöä:

Lain tarkoituksena on edistää metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä hoitoa ja käyttöä siten, että metsät antavat kestävästi hyvän tuoton samalla, kun niiden biologinen monimuotoisuus säilytetään (1 §).

Metsälakia ei sovelleta (Metsälaki 2013/1085, 2 §):

- 1) luonnonsuojelulain (1096/1996) nojalla muodostetuilla suojelualueilla, valtion luonnonsuojelutarkoitukseen hankkimilla alueilla eikä muilla valtion omistamilla alueilla, joita hoidetaan Metsähallituksen tai valtion maata hallinnoivan viranomaisen suojelupäätöksen mukaisesti;
- 2) maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaisessa kaavassa suojelualueeksi osoitetulla alueella;
- 3) erämaalain (62/1991) mukaisilla alueilla muutoin kuin tämän lain 12 §:n 1 momentin osalta;
- 4) asemakaava-alueilla lukuun ottamatta maa- ja metsätalouteen osoitettuja alueita;
- 5) alueilla, joilla on voimassa toimenpiderajoitus asemakaavan laatimiseksi;
- 6) oikeusvaikutteisen yleiskaavan alueella lukuun ottamatta maa- ja metsätalouteen ja virkistyskäyttöön osoitettuja alueita;
- 7) puolustusvoimien ampuma-alueiden maalialueilla.

Taajamametsien käyttöä ohjaa myös luonnonsuojelulaki (1996/1096, 1 §), jonka tavoitteena on:

- 1) luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen;
- 2) luonnonkauneuden ja maisema-arvojen vaaliminen;
- 3) luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävän käytön tukeminen;
- 4) luonnontuntemuksen ja yleisen luonnonharrastuksen lisääminen; sekä
- 5) luonnontutkimuksen edistäminen.

Laissa määritellään luontotyyppisiä sekä eläin- ja kasvilajeja, jotka kuuluvat lain mukaan suojeltaviksi. Suojeltavia luontotyyppisiä ovat (1996/1096, 29 §):

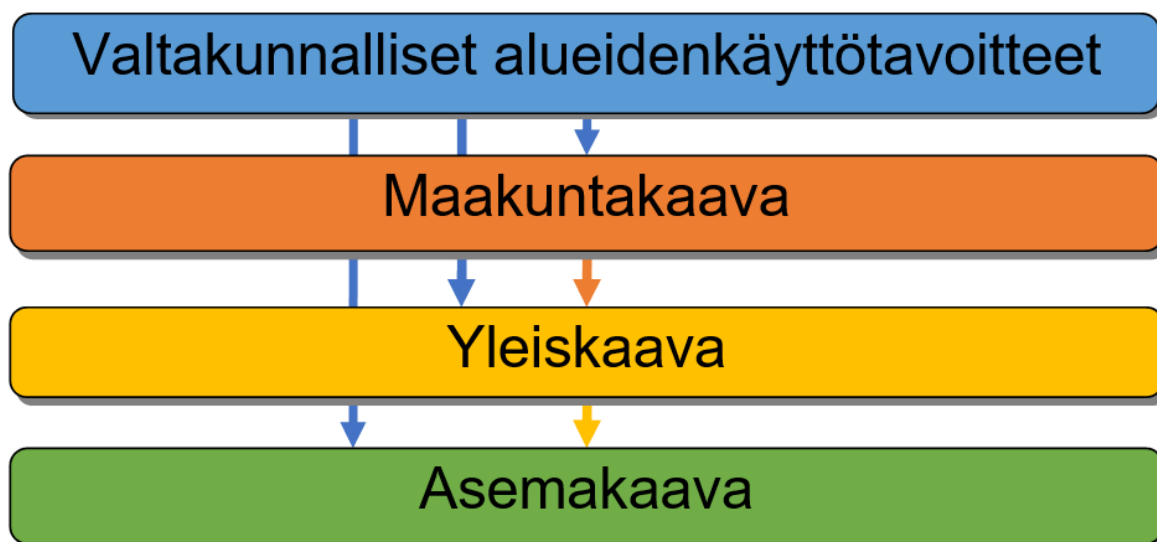
- 1) luontaisesti syntyneet, merkittävilta osin jaloista lehtipuista koostuvat metsiköt;
- 2) pähkinäpensaslehdot;
- 3) tervaleppäkorvet;
- 4) luonnontilaiset hiekkarannat;
- 5) merenrantaniityt;
- 6) puuttomat tai luontaisesti vähäpuustoiset hiekkadyynit;
- 7) katajakedot;
- 8) lehdesniityt; sekä
- 9) avointa maisemaa hallitsevat suuret yksittäiset puut ja puuryhmät.

Ulkoilulaissa säädetään ulkoilureiteistä, valtion retkeilyalueista ja leirintäalueista. Ulkoilureittien tekeminen ja kunnossapitäminen kuuluu kunnan vastuulle. Mikäli valtion omistama alue on ulkoilun kannalta merkityksellinen, voidaan alueelle perustaa ulkoilureitti. Valtion maalla olevasta virkistysalueesta vastaa valtio. Mikäli valtion omistama alue on ulkoilun kannalta huomattavan merkityksellinen, voidaan sinne perustaa retkeilyalue. Retkeilyalueen perustamisesta ja käytön perusteista vastaa valtioneuvosto. (Ulkoilulaki 606/1973.)

Metsätalouden harjoittamisessa tulee ottaa riittävästi huomioon retkeilyalueella tapahtuva ulkoilutoiminta. Leirintäalueeksi lukeutuvat paikat, joissa majoitutaan väliaikaisesti vapaa-aikana ja joissa on vähintään 25 paikkaa teltoille, matkailuajoneuvoille, matkailuperävaunuille tai mökeille. Yli 10 mökin alue luetaan leirintäalueeksi. Leirintäaluetta tulee hoitaa siten, ettei ympäristö roskaannu eikä luonnolle tai terveydelle aiheudu haittaa. (Ulkoilulaki 606/1973.)

2.2 Kaavoitus

Maankäytön suunnittelujärjestelmä muodostuu valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista, maakuntakaavasta, yleiskaavasta ja asemakaavasta (kuvio 1). Maankäytön suunnittelulla ohjataan maakuntien ja kuntien alueiden käyttöä ja rakentamista. (Tenhola 2012, 44.)

Kuvio 1. Valtakunnalliset maankäyttötavoitteet.

Valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista päättää valtioneuvosto. Viimeisin päätös alueidenkäyttötavoitteista tehtiin vuonna 2017, jolla korvattiin aiemmat vuosina 2000 ja 2008 tehdyt tavoitteet. Taajamametsien hoitoon ja suunnitteluun liittyviä tavoitteita asetettiin seuraavanlaisesti (Valtioneuvos 2017, 1, 7–8):

- 1) Huolehditaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta.
- 2) Edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä.
- 3) Huolehditaan virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävydestä sekä viheralueverkoston jatkuvuudesta.
- 4) Luodaan edellytykset bio- ja kiertotaloudelle sekä edistetään luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä. Huolehditaan maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten viljely- ja metsäalueiden sekä saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä.
- 5) Ehkäistään melusta, tärinästä ja huonosta ilmanlaadusta aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja.

Nämä tavoitteet on otettava huomioon, kun laaditaan kaavoja suunnittelujärjestelmän muilla tasoilla (Tenhola 2012, 44).

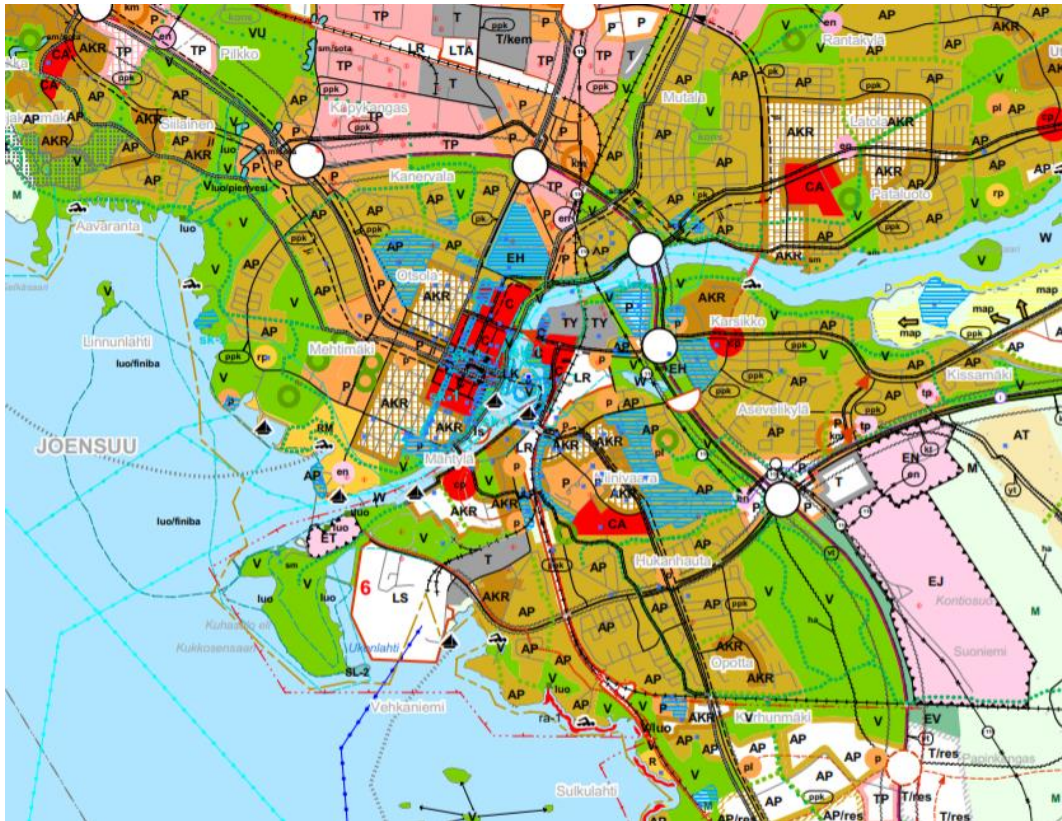
Maakuntakaava on yleispiirteinen suunnitelma, joka ohjaa kuntien tekemää kaavoitusta. Maakuntakaavan tarkoituksena on selventää yhdyskunnan rakenteen periaatteita, sen alueiden käyttöä ja niiden tärkeimpiä kehityskohtia. Sen laatimisesta vastaavat maakuntaliitot ja hyväksymisestä maakuntahallinto. (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2019 ; Tenhola 2012, 45.)

Kuva 1. Maakuntakaavat (Maanmittauslaitos & Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2019).

Tällä hetkellä Pohjois-Karjalassa on neljä lainvoimaista vaihemaakuntakaavaa. Maakuntakaavat on valmisteltu eri vuosina vuodesta 2007 lähtien. Viides maakuntakaava (maakuntakaava 2040) on kehitteillä ja sen on tarkoitus olla hyväksyttävänä maakuntavaltuustossa vuoden 2020 touko- kesäkuussa. Se ajantasaistaa aiemmat vaihemaakuntakaavat ja päivittää ne yhteen. Kaikki neljä vaihemaakuntakaavaa on tarkasteltavana yhdistelmäaineistona Pohjois-Karjalan maakuntaliiton nettisivuilla (kuva 1). (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2019.)

Yleiskaava on kunta-alueen kaava, jossa määrätään alueelliset käyttötarkoitukset yleispiirteisesti (kuva 2). Yleiskaavan on tarkoitus ohjata tarkempaa asemakaavaa. (Tenhola 2012, 45.) Maakunnan alueella on useita yleiskaavoja, jotka kuvaavat yksittäisen kunnan aluetta. Jos kaava kuvaa vain osaa kunnasta, kutsutaan sitä osayleiskaavaksi (Ympäristöministeriö 2018.)

Kuva 2. Joensuun seudun yleiskaava (Joensuun kaupunki 2020).

Käyttötarkoitusten visualisoimiseksi kartoissa käytetään eri kirjaimista muodostuvia aluevarausmerkintöjä. Yleiskaavasta on nähtävissä esimerkiksi asumiseen, virkistyskäyttöön, palveluille ja työpaikoille tarkoitetut alueet. Taajamametsät sijoittuvat Joensuun seudun yleiskaavassa virkistysalueisiin (V) sekä urheilu- ja virkistyspalvelualueisiin (VU). Kaavamääritelmän mukaan virkistysalueita käytetään päivittäiseen ulkoiluun ja virkistäytymiseen. Virkistysalueiden käyttöä kuvataan tarkemmin asemakaavassa. (Seutuvaltuusto 2008.)

Asemakaava on kunnan laatima, tarkempi ja yksityiskohtaisempi kaava, jossa kuvataan tarkasti alueiden tulevaa käyttöä (kuva 3). Se näyttää esimerkiksi rakennusten tarkan sijainnin, koon ja käyttötarkoituksen (Ympäristöministeriö 2016.)

Kuva 3. Joensuun ajantasa-asemakaava (Joensuun kaupunki 2020).

Virkistysalueiden tarkempi hoito ja käyttötarkoitus selviää asemakaavasta. Niiden hoitoa sekä käyttöä ohjataan erilaisilla määräyksillä ja kaavamerkinnoillä. VL merkintä tarkoittaa lähivirkistysaluetta. Lähivirkistysalueen merkintä VL-4 viittaa siihen, että aluetta hoidetaan avoimena tai puoliavoimena viheralueena. (Joensuun kaupunki 1989.) VL-5 merkintä viittaa lähivirkistysalueeseen, jota tulee hoitaa luonnontilaisena (Joensuun kaupunki 2015).

Asema- ja yleiskaavat valmistellaan kolmessa eri vaiheessa: vireilletulo-, luonnos- ja ehdotusvaiheissa. Jokaisessa näistä vaiheista hyödynnetään osallistavan suunnittelun menetelmiä. Mikäli laaditaan asemakaavaa, jonka seurauksena tapahtuvat muutokset ovat pieniä, voidaan kaavoitus tehdä kahdessa vaiheessa. Tällöin vireilletulo ja luonnosvaihe ovat yhdistetty yhdeksi vaiheeksi. (Joensuun kaupunki 2019.)

Aloitusvaiheen aikana laadittavasta kaavasta kuulutetaan ja jaetaan kirjeitä kaavoitettavan alueen ja sen lähiympäristön asukkaille. Aloitusvaiheen aikana laaditaan osallistumis- ja arviointisuunnitelma, joka on nähtävillä kolmen viikon ajan. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma esitellään yleisötilaisuudessa. (Joensuun kaupunki 2019.)

Luonnosvaiheessa laaditaan kaavaluonnos ja selostus, joihin liittyen tehdään tarvittavia tutkimuksia ja selvityksiä. Valmis luonnos ja selostus asetetaan nähtäville kolmen viikon ajaksi, jolloin osalliset voivat jättää mielipiteitään kaavasta. Kuulutus ja tiedotus järjestetään samalla tavalla kuin aloitusvaiheessa eli kuuluttamalla ja jakamalla tiedotteita. Valmiista kaavaluonnoksesta järjestetään yleisötilaisuus. (Joensuun kaupunki 2019.)

Ehdotusvaiheessa laaditaan kaavaehdotus ja selostus, jotka asetetaan nähtäville vähintään 30 vuorokauden ajaksi. Nähtäville asettamisesta järjestetään kuuluttaminen, mutta tiedottaminen on vähäisempää kuin aiemmissa kaavoitusvaiheissa. Kuuluttamisesta ilmoitetaan paikallislehdissä. Kaavan vaikutuksenalaisille asukkaille, jotka asuvat ulkopaikkakunnalla, lähetetään tieto kirjeitse, koska he eivät saa tietoa välttämättä paikallislehden kautta. (Joensuun kaupunki 2019.)

Jokaisen vaiheen aikana tulleista mielipiteistä ja muistutuksista laaditaan vastine, joka liitetään selostukseen. Vastineet käsitellään kaupunkirakennelautakunnan kokouksessa. Mikäli kaavaehdotukseen tulee suuria muutoksia, asetetaan ehdotus uudelleen nähtäville. (Joensuun kaupunki 2019.)

Ehdotusvaiheen nähtävillä olon jälkeen kaava siirtyy kaupunginhallitukselta kaupunginvaltuuston päätettäväksi. Mikäli kaava hyväksytään, alkaa 30 vuorokauden pituinen valitusaika, jonka aikana kaavasta voi tehdä valituksen Itä-Suomen hallinto-oikeuteen. Mikäli valituksia tulee, kestää hallinto-oikeuden käsittely noin vuoden ajan. Kaupunki kuuluttaa kaavan lainvoimaiseksi, mikäli valituksia ei ole tullut, tai tulleet valitukset päätetään hylättäviksi. Kaavan tullessa lainvoimaiseksi, rakennuslupa voidaan myöntää ja kaavan toteuttaminen voidaan aloittaa. (Joensuun kaupunki 2019.)

2.3 Maisematyö lupa

Maisematyö lupa on kunnalta haettava lupa asema- tai yleiskaavaa alueilla tehtäville maisemaa muuttaville toimenpiteille. Maisematyöluvan tarve riippuu kaavamääräyksistä. Yleis- tai asemakaavassa voi olla määräys toimenpiderajoituksesta, jolloin maisemaa muuttaville toimenpiteille on haettava erikseen lupa. Toimenpiderajoitus voi olla voimassa asemakaava-alueella kunnan tai ELY-keskuksen määräyksestä. Asemakaavan toimenpiderajoitus on voimassa myös silloin, kun yleiskaavaa muutetaan, laaditaan tai alueella on rakennuskielto. (Tenhola 2012, 48.)

Lupaa ei tarvitse hakea, mikäli toimenpiteen vaikutus on vähäinen tai se on tarpeellinen kaavoituksen toteuttamiseen. Luvan hakemiselle ei ole myöskään tarvetta silloin kun toimenpide kuuluu rakennus-, tie- tai kunnallisteknisen suunnitelman toteuttamiseen, jolle on myönnetty rakennus- tai toimenpidelupa. (Tenhola 2012, 48.)

Maisematyö lupa-alueella tehtävät puiden poistot tulkitaan kunnissa eri tavalla. Maisematyöluvan tarve vaihtelee kunnittain eri hoitomenetelmien ja poistettavien puiden vaikutuksen vähäisyyteen perustuen. Vähäisyydelle ei ole mitään yhteistä määritelmää, joten kunnat katsovat vaikutuksen vähäisyyden eri tavoin. (Laukas 2009, 24–25.)

Joensuun kaupunki katsoo toimenpiteen vaikutukseltaan vähäiseksi, kun tehdään puiden hoitoleikkauksia, pienpuuston hoitoa, taimikonhoitoa, ylispuiden poistoa ja hoitoharvennuksia. Maisematyölupaa ei tarvitse hakea myöskään silloin, kun puita poistetaan alle kolme kappaletta ja ne ovat sijoittuneet tontin eikä katualueen puolelle. (Joensuun kaupunki 2019.)

Maisematyö lupa on voimassa tyypillisesti kolmen vuoden ajan. Metsäsuunnittelun toteuttamista varten se voidaan myöntää kuitenkin pidemmälle, kymmenen vuoden ajalle. (Tenhola 2012, 48.)

2.4 Taajamametsien arvot

Kaupunkilaiset suhtautuvat taajamametsiin myönteisesti, ja he arvostavat niiden tarjoamia mahdollisuuksia ulkoiluun ja virkistäytymiseen. Tyrväisen (1999, 233–234) tekemässä tutkimuksessa todettiin taajamametsien läheisyyden lisäävän Joensuun rivitalo-osakkeiden arvoa. Metsäiset ulkoilualueet, vesistöt ja metsien suhteellisen suuri määrä lisäsi asunnon arvoa eniten. Hoitamattomien taajamametsien läheisyys puolestaan voi vähentää rivitalo-osakkeiden arvoa. Tontin reunalla oleva tiheä ja korkea puusto varjostaa piha-aluetta, minkä seurauksena asukkaat toivovat usein puiden poistoa pihojensa läheisyydestä.

2.5 Taajamametsien käyttö

Asutuksen lähistöllä olevat lähi- ja virkistysmetsät ovat tärkeitä ulkoilukohteita taajamissa asuville ihmisille. Taajamametsissä harrastetaan esimerkiksi juoksemista, hiihtämistä, sauvakävelyä, pyöräilyä ja koiranulkoiluttamista. Noin 2/3 ulkoilusta tapahtuu asutuksen lähistöllä ja siitä noin 63 % tapahtuu kunnan omistamilla alueilla. Hyvin kunnostetut ja selkeät ulkoilureitit ovat tärkeitä ulkoilun kannalta. Tärkeimmiksi koettuja ominaisuuksia ovat helppo saavutettavuus ja erilaiset ulkoilumahdollisuudet. Ulkoilu taajamametsissä koetaan rauhoittavana ja hyvänä stressistä palauttavana tekijänä. (Hamberg & Tyrväinen 2012, 14–15 ; Sievänen 2012, 24.)

2.6 Taajamametsien hoito

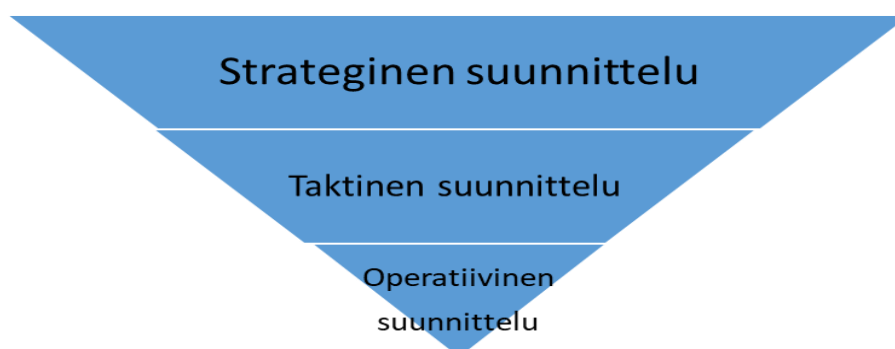
Taajamametsiä hoidetaan erilaisin harvennuksin ja pienpuustonhoidoin, joissa huomioidaan metsän suojavaikutus, monimuotoisuus sekä virkistys- ja maisemiarvot. Taajamametsien uudistaminen toteutetaan yleensä luontaisesti erilaisia jatkuvan kasvatuksen menetelmiä hyödyntäen. Avohakkuu ei sovellu taajamametsien hoitokeinoksi, koska se vähentää metsikön virkistysarvoa ja suojavaikutusta. (Valkonen, Löfström, Siitonen & Karjalainen 2012, 72–77.)

2.7 Taajamametsien suunnittelu

Taajamametsien suunnittelu on taajamametsien hoitoa koskevan päätöksenteon tukemista, jossa suunnittelijan tekemä suunnitelma tai vaihtoehtoiset suunnitelmat tuotetaan päätöksentekijälle arvioitavaksi. Kuntien omistamien taajamametsien hoitamisesta tehtävät päätökset tekee suunnitelman tilaaja eli kunta itse. Päätöksenteko vaihtelee kunnittain riippuen metsäomaisuuden määrästä ja roolista sekä organisaatioeroista metsäasioiden asiantuntemuksessa ja hallinnoinnissa. (Pykäläinen, Kurttila, Hamberg, Store & Asikainen 2012, 53.)

Päätöksentekijä saattaa olla suunnitelman teossa mukana aktiivisesti, jolloin suunnittelija toimii enemmän suosittelijan ja ohjaajan roolissa. Päätöksentekijä on myös voinut antaa suunnittelijalle yleiset tavoitteet, joiden mukaan suunnitelma tulee laatia. Suunnittelija voi laatia yhden tai useamman suunnitelmavaihtoehdon, joista päätöksentekijä valitsee tavoitteidensa kannalta parhaimman. Kuntien metsiensuunnittelun päätöksentekoa tehdään näillä molemmilla tavoilla, mutta yleisimmin päätöksenteko tapahtuu suunnittelijan toimesta, kun näistä kahdesta muusta tavasta ei olla riittävän tietoisia. (Mikkola, Pykäläinen, Löfström, Kurttila & Tikkanen 2008, 32–33.)

Taajamametsien suunnittelu voidaan jakaa kolmeen eri tasoon: strategiseen, taktiseen ja operatiiviseen suunnitteluun (kuvio 2). Strateginen metsäsuunnittelu on pitkän aikavälin suunnittelua, jossa mietitään mitä metsältä halutaan ja mitkä ovat sen kehittämistavoitteet. (Pykäläinen ym. 2012, 55.) Strategisella suunnittelulla vastataan myös metsien rooliin kunnallispolitiikassa sekä tulevaisuuden tarpeisiin metsien osalta (Mikkola ym. 19, 2008).

Kuvio 2. Taajamametsien suunnittelun tasot.

Strategista metsäsuunnittelua käytetään kunnissa varsin vähän, mutta kaavoituksen ja viheralueohjelmien suunnittelussa sen kaltaiset menetelmät ovat yleisempiä (Pykäläinen ym. 2012, 55). Strategisen tason suunnittelu on tutkimuksien mukaan kuitenkin yleistymässä. Vuonna 2000 tehdyn kyselyn perusteella noin 6 %:ssa kunnista oli tehty strategisen tason suunnitelmia, kun taas vuonna 2006 noin joka viidennessä kunnassa oli tehty strategisen tason viheralueohjelma. (Löfström, Mikkola & Tenhola 2007, 237.) Strategisen tason metsäsuunnitelmat ovat yleisempiä kunnissa, joilla on paljon metsäomaisuutta (Mikkola ym. 20, 2008).

Taktinen suunnittelu on keskipitkän aikavälin suunnittelua, jossa luodaan metsäsuunnitelma yleensä 10 vuoden pituiselle ajanjaksolle. Puhuttaessa metsäsuunnitelman tekemisestä, tarkoitetaan sillä yleisesti nimenomaan taktisen tason suunnitelman laatimista tai metsävaratiedon päivittämistä maastoinventoinnilla suunnitelman laatimista varten (Mikkola ym. 28–29, 2008.) Taktisen tason suunnitelmassa käydään läpi kuviokohtaisesti, minkälaisia hoitotoimenpiteitä tullaan tekemään. Suunnitelma tehdään yleensä kokonaisuutena koko kunnan omistamille metsille. Strategiset viheralueohjelmat ja kaavoitus ohjaavat yhdessä taktisen tason suunnitelman tavoitteita. (Pykäläinen ym. 2012, 57.) Hyvä taktinen suunnitelma vastaa strategisen tason tavoitteisiin ja linjauksiin (Mikkola ym. 19, 2008).

Taktinen suunnittelu voidaan jakaa perinteiseen ja vaihtoehtoja tarjoavaan suunnitteluun. Perinteisessä suunnittelussa kunta määrittelee periaatteet kuvioiden käsittelylle ja tavoitteet taajamametsäkokonaisuudelle. Suunnittelijan tehtävänä on laatia näiden tavoitteiden ja periaatteiden mukainen suunnitelmaehdotus. Kuntalaisten osallistaminen voidaan toteuttaa joko kunnan tai suunnittelijan toimesta. Osallistamista voidaan käyttää suunnitelman eri vaiheisiin riippuen sille asetetuista tavoitteista. Erityistapauksessa yksittäisille kuvioille tai pienalueille on mahdollista suunnitella erilaisia käsittelyvaihtoehtoja. Käsittelyvaihtoehtojen lukumääräksi suositellaan vähintään kolmea ja enintään kuutta vaihtoehtoa. Kunta arvioi suunnittelijan tuottaman suunnitelmaehdotuksen ja arvioi onko suunnitelmaan tarpeellista tehdä muutoksia. Suunnittelija laatii tarvittaessa uuden suunnitelman muutostarpeet huomioiden. (Pykäläinen ym. 2012, 57, 59, 60.)

Operatiivinen suunnittelu on suunnittelutasojen hierarkiassa alimpana (Mikkola ym. 19, 2008). Sitä tarvitaan strategisen ja taktisen tason suunnitelmien käytännön toteutukseen. Operatiivisessa suunnittelussa määritetään työohjeet, joiden mukaan hoitotoimenpiteet toteutetaan. Työohjeissa huomioidaan turvallisuus, kaavoitus, kuntalaisten toiveet ja taktisen tason suunnitelma. Operatiivinen suunnitelma voidaan toteuttaa myös ilman taktisen tason suunnitelmaa, jolloin suunnittelija laatii suunnitelman kokemuksen, normiston, kaavoituksen ja toiveiden perusteella. Operatiivinen suunnittelu vaatii suunnittelijalta ammattitaitoa johtuen taajama-alueella tehtävän työn luonteesta. Taajama-alueella toimittaessa puita joudutaan kaatamaan kulkuväylien läheisyydestä, jolloin jalankulkijat ja autoilijat tulee ottaa erityisesti huomioon. Puita kaadetaan myös talojen ja infran läheisyydestä, jolloin joudutaan turvautumaan esimerkiksi koriautoon tai kiipeilykaatoon. (Pykäläinen ym. 2012, 57, 62.)

3 Osallistava suunnittelu

Osallistava suunnittelu on toimintaa, jossa ihmisille annetaan mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin päätöksiin suunnitteluprosessin aikana. Osallistavan suunnittelun tavoitteena on ratkaista yhteisiä ongelmia ja löytää yleisesti hyväksyttäviä ratkaisuja. Suunnitteluun osallistuvat tahot voivat olla yksityishenkilöitä, organisaatioita tai työryhmiä. Osallistavan suunnittelun toteuttaja on yleensä joku organisaatio, kuten kunta, yritys, viranomainen tai yhteisö. Osallistavaa suunnittelua voi hyödyntää monenlaisissa tilanteissa, joten suunnittelua toteuttavat tahot voivat olla hyvinkin erilaisia. Osallistavalla suunnittelulla voidaan ehkäistä ristiriitoja ja parantaa suunnitelmien hyväksyttävyyttä, kun niissä on otettu paremmin huomioon ihmisten mielipiteet ja näkemykset. Metsäsuunnittelussa yleisiä kohteita ovat taajamametsät, virkistysalueet tai maisemallisesti arvokkaat kohteet, jotka ovat kunnan tai valtion omistuksessa. Tarve suunnittelulle voi tulla, kun valmistellaan alueelle kaavoitusta, käsittelyä, hoitoa tai aikataulua. (Loikkanen, Simojoki & Wallenius 1997, 13–16.)

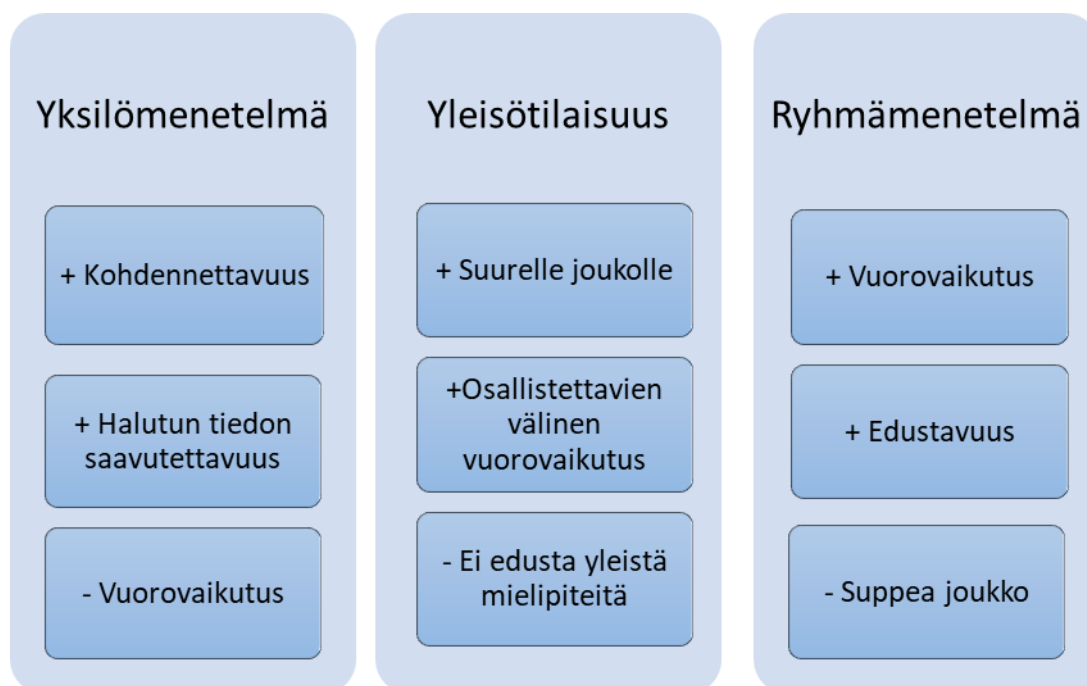
Osallistavasta suunnittelusta kannattaa tehdä selkeä suunnitelma ennen sen aloittamista. Suunnittelutyölle tulee asettaa tavoitteet, päämäärät ja miettiä resurssit, jotka ollaan valmiita työlle antamaan. Suunnittelutyölle tulee asettaa aikataulu, jotta työskentely olisi määrätietoista ja hallittua. Osallistava suunnittelu kannattaa asettaa suunnitteluprosessin tärkeimpään vaiheeseen, jolloin se tukee suunnittelua parhaiten ja on osallistujan kannalta mielekkäintä. (Loikkanen ym. 1997, 29.)

Osallistamista voi rajoittaa niukka budjetti tai tiukka aikataulu. Rajoitteena voi olla myös organisaation sisäiset käsitykset osallistamisen hyödyttömyydestä tai ongelma voi olla sidosryhmien ja organisaation välisissä ristiriidoissa. Muut suunnitelmat tai uudet lait voivat vaikuttaa siihen, mitä suunnittelussa on otettava huomioon tai miten se on aikataulutettava. Mikäli osallistamista ei voida toteuttaa, on parasta turvautua ajantasaisimpaan tietoon osallistettavien mielipiteistä tai yleisesti hyväksytyistä toimintamallista. (Loikkanen ym. 1997, 31.)

Kuntien osallistavan suunnittelun käyttö on lisääntynyt viime vuosikymmenen aikana. Vuonna 2000 noin joka viidennessä kunnassa käytettiin osallistavaa suunnittelua metsien käytön suunnittelussa. Vuonna 2006 tehdyn tutkimuksen mukaan noin 60 % METSO-kunnista käytti vuorovaikutteista suunnittelua jossain muodossa. (Löfström ym. 2007, 237.)

3.1 Osallistavan suunnittelun menetelmät

Osallistavan suunnittelun menetelmät voidaan jakaa kolmeen pääluokkaan: yksilömenetelmiin, yleisötilaisuuksiin ja ryhmämenetelmiin (kuviot 3). Nämä luokat eroavat toisistaan osallistujien lukumäärän ja osallistettavien välisen vuorovaikutuksen suhteen. Yksilömenetelmät ja yleisötilaisuudet ovat soveltuvia menetelmiä, kun tavoitteena on tiedottaminen ja tiedonkeruu. Ryhmätyömenetelmät soveltuvat käytettäväksi, kun osallistettavien halutaan neuvottelevan ja keskustelelevan keskenään yhteisten päämäärien ja ratkaisujen saavuttamiseksi. (Loikkanen ym. 1997, 44, 48, 58.)

Kuvio 3. Osallistavan suunnittelun menetelmien pääluokat.

3.1.1 Yksilömenetelmä

Yksilömenetelmässä ei tapahdu osallistettavien välistä vuorovaikutusta, vaan vuorovaikutus tapahtuu suunnittelijan ja osallistujan välillä. Erilaisia yksilömenetelmiä on paljon. Niihin lukeutuu erilaiset kyselyt ja haastattelut. Kyselyjä ja haastatteluja voidaan toteuttaa esimerkiksi postijakeluna, puhelinsoittona, katukyselyinä tai vierailuina. Yksilömenetelmien etuina on niiden kohdennettavuus ja halutun tiedon saavutettavuus. Tavoiteltava joukko voidaan rajata helposti otantojen tai kriteerien perusteella joukoksi, jolle kysely kohdistetaan. Tällöin on mahdollista kohdentaa kysely halutulle segmentille. Kyselyt ja haastattelut voidaan laatia tarkasti etukäteen, jolloin saadaan tietoa halutuista asioista, eikä aikaa tuhraudu epäolennaiseen. (Loikkanen ym. 1997, 44–45.)

Yksilömenetelmien haittapuolia ovat vuorovaikutuksen vähäisyys ja mahdolliset väärinkäsitykset, joita voi syntyä kysymysten erilaisesta tulkinnasta. Väärinkäsityksiä voidaan estää teettämällä kysymysten sijaan haastatteluja, joilla on mahdollista saada perusteellisempia vastauksia. (Loikkanen ym. 1997, 44.)

3.1.2 Yleisötilaisuus

Yleisötilaisuuden järjestäminen on perusteltua, kun tavoitteena on tiedottaa ja kerätä tietoa suurelta ihmisjoukolta kerralla. Yleisötilaisuuksien etuna on niiden tarjoamat mahdollisuudet osallistujien väliseen keskusteluun ja vuorovaikutukseen. Yleisötilaisuutta järjestäessä tulee miettiä tarkasti tilaisuuden ajankohta ja paikka, sillä ne vaikuttavat huomattavasti osallistujien lukumäärään. Tilaisuuksia järjestetään yleensä arki-iltoina. (Loikkanen ym. 1997, 48, 50.)

Yksittäisenä tapahtumana yleisötilaisuus ei kuitenkaan mahdollista pitkäjänteistä keskustelua, joka auttaisi parempaan suunnitelman sitoutumiseen ja yhteisymmärrykseen. Yleisötilaisuuksissa keskustelu ajautuu yleensä epäolennaisuuksiin, jonka vuoksi se ei tue kansalaisten mahdollisuuksia päätöksentekoon kunnolla. Keskustelussa nousevat aiheet eivät tue asukkaiden mielipiteitä kokonaisuutena. (Mikkola ym. 2008, 40.)

Osalla ihmisistä voi olla tärkeää sanottavaa, mutta he eivät uskalla tuoda asioitaan esille julkisesti. Osa ihmisistä taas saattaa olla koko ajan äänessä ajaen omia etujaan. Mikäli tilaisuudessa on paljon ihmisiä, ei kaikki välttämättä pääse kertomaan omia mielipiteitään tilaisuuden aikana. Tällöin joukko kannattaa jakaa ryhmiin ja antaa heille tehtävä, jonka he esittelevät tai raportoivat kirjallisesti. (Loikkanen ym. 1997, 49.)

3.1.3 Ryhmämenetelmä

Ryhmämenetelmä soveltuu parhaiten, kun halutaan osallistaa suppea joukko, jolle tiedottaminen ja tiedon keräys halutaan toteuttaa tehokkaasti. Optimaalinen ryhmän koko on 5–12 henkilöä. Ryhmä voidaan muodostaa eri tavoilla. Halutuista sidosryhmistä voidaan osallistaa eri henkilöitä edustamaan organisaatioita. On tärkeää, että jokainen näkökulma tulee esille työryhmässä, joten sidosryhmien selvittäminen kannattaa tehdä huolellisesti. Työryhmä on myös mahdollista muodostaa suuresta joukosta osallistettavien päätöksellä, tai ryhmä voi olla myös järjestynyt omatoimisesti. Vuorovaikutukseltaan ryhmämenetelmä on tehokas. Se

mahdollistaa pitkäjänteisen yhteistyön sekä sitoutumisen suunnitelmaan. Ryhmämenetelmä tarjoaa mahdollisuuden syvälliseen keskusteluun, näkemyksien ymmärtämiseen ja ristiriitojen ratkaisemiseen. (Loikkanen ym. 1997, 58–60.)

3.2 Osallistamismenetelmien valinta

Yksittäisen osallistamismenetelmän tulisi tukea prosessin tavoitteita ja sen eri vaiheita johdonmukaisesti (Mikkola ym. 2008, 40). Osallistamisesta tulee määrittää tavoitteet eri suunnitteluprosessin vaiheille. Kullekin prosessin vaiheelle tulee miettiä, mitä sidosryhmiä kannattaisi osallistaa, jotta se tukisi päätöksentekoa mahdollisimman kattavasti. Osallistamismenetelmää valittaessa tulee miettiä, miten sidosryhmät saataisiin osallistettua suunnitteluun. Hyvällä paikallistuntemuksella tiedetään, miten eri sidosryhmät ovat tottuneet kommunikoimaan ja miten nämä sidosryhmät voitaisiin tavoittaa. (Loikkanen ym. 1997, 37.)

Osallistamismenetelmän valintaan vaikuttavat myös käytettävissä olevat resurssit, aika ja henkilökunnan ammattitaito. Henkilökunnalle voidaan järjestää tarvittaessa koulutusta tukemaan suunnittelussa tarvittavia taitoja. (Loikkanen ym. 1997, 37.)

3.3 Osallistavan suunnittelun kehittäminen

Osallistavan suunnittelun kehittämiseen on panostettu viime vuosikymmenien aikana enemmän ja sen kehittäminen on koettu tärkeäksi kuntien metsäsuunnittelussa. Kuntien tieraporttihankeessa osallistamismenetelmien ja tavoitteiden kehittäminen oli kolmanneksi tärkein aihe kuntien metsäsuunnittelussa. (Mikkola ym. 2008, 27.)

Mikkolan ym. (2008, 39) mukaan osallistavan suunnittelun kehittäminen voidaan jakaa neljään askeleeseen:

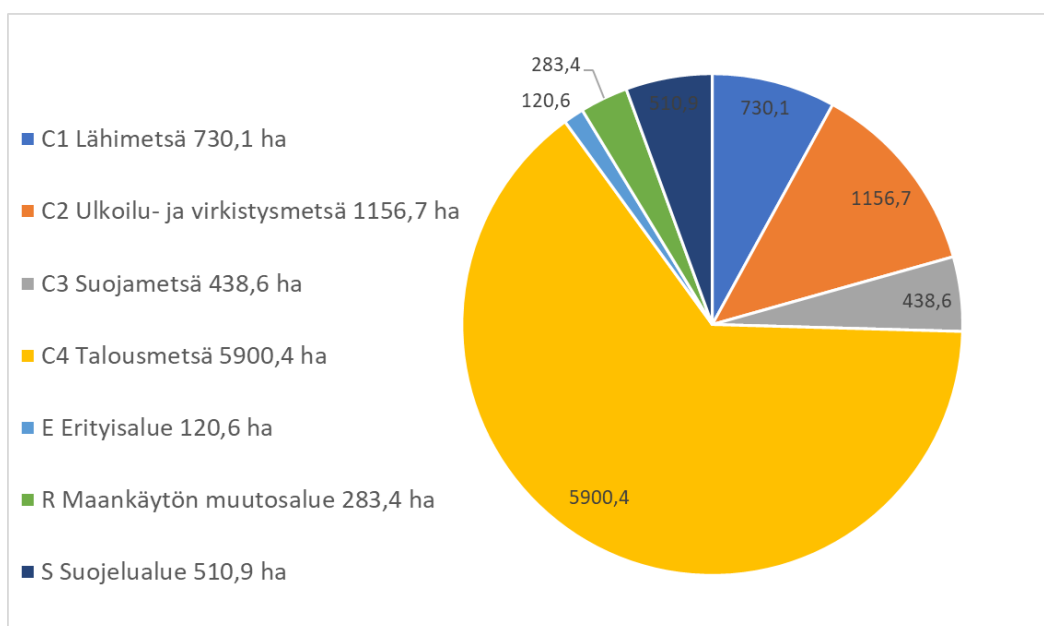
1. Erilaisten suunnittelutilanteiden vuorovaikutustarpeiden ja tavoitteiden tunnistaminen.
2. Tyypillisiin tilanteisiin soveltuvan osallistamisprosessin hahmottaminen kokonaisuutena.

3. Asetettuihin tavoitteisiin soveltuvien yksittäisten osallistamismenetelmien tunnistaminen ja niiden johdonmukainen soveltaminen.
4. Kokemusten välittäminen erilaisista osallistamisen malleista ja käytännöistä.

4 Joensuun kaupunki metsänomistajana

Joensuun kaupunki omistaa yhteensä noin 9 000 ha metsää (kuvio 4). Metsäomaisuus on karttunut kuntaliitosten ja maakauppojen myötä. Kaupungilla on eniten talousmetsiä, noin 5 900 hehtaaria. Talousmetsät sijoittuvat eri puolille kaupungin aluetta. Kaukaisimmat talousmetsät ovat Tuupovaarassa rajavyöhykkeen läheisyydessä. (Joensuun kaupunki 2018.)

Lähimetsät ja suojametsät sijoittuvat pääsääntöisesti taajama-alueille. Lähimetsiä on yhteensä noin 730 ha ja suojametsiä 439 ha. Ulkoilu- ja virkistysmetsiin kuuluu mm. Repokallion, Lykynlammen ja Pärnävaaran ulkoilualueet. Näitä metsiä on yhteensä noin 1 160 ha. Maankäytön muutosalueita on yhteensä 283 ha. Niiden pinta-alat vaihtelevat kaavoituksen ja rakentamisen edistyessä. Suojelualueisiin kuuluu asemakaava- ja yleiskaava-alueella olevia metsäkuviota. (Joensuun kaupunki 2018.)

Kuvio 4. Joensuun kaupungin metsäomaisuus 9 141 ha (Joensuun kaupunki 2018).

4.1 Metsänhoidon linjaus v. 2018–2028

Metsänhoidon linjaus 2018–2028 on Joensuun kaupungin metsäomaisuudelle tehty strategisen tason toimintasuunnitelma, jonka tavoitteena on ajantasaistaa aikaisempi linjaus nykypäivään, huomioiden tämänhetkiset lait, yleisstrategia, asukkaiden sekä sidosryhmien tavoitteet ja toiveet. Nykyinen metsänhoidon linjaus on Joensuun kaupungin toinen metsänhoidon linjaus ja se hyväksyttiin kaupunginhallituksessa vuonna 2018. Ensimmäinen metsänhoidon linjaus hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa vuonna 2009 ja se oli käytössä vajaan kymmenen vuoden ajan. (Joensuun kaupunki 2018, 4.)

Metsänhoidon linjauksen tekemisestä vastasi 10 henkilön työryhmä, joka muodostui kaupungin ja eri sidosryhmien edustajista. Metsänhoidon linjauksen päivittäminen aloitettiin huhtikuussa 2018 ja se valmistui joulukuussa 2018. Työ toteutettiin vuorovaikutteisena neuvotteluprosessina ja sen eri vaiheisiin osallistettiin sidosryhmiä ja kuntalaisia. Kyselyissä ja työpajoissa hyödynnettiin konsulttipalveluita. (Joensuun kaupunki 2018, 32.) Kuntalaisten ja sidosryhmien osallistamiseen käytettiin kolmea eri menetelmää: avoin nettikysely, maastohaastattelut ja sidosryhmätilaisuus. (Joensuun kaupunki 2018, 32.)

Viestinnän tavoitteena oli metsänhoidon linjauksen päivityksen etenemisestä tiedottaminen sekä ihmisten innostaminen suunnitteluun osallistumisesta. Tiedottamisessa hyödynnettiin opiskelijayhteistyötä sekä sosiaalista mediaa. (Joensuun kaupunki 2018, 32.)

4.2 Taajamametsien hoitoluokittelu

Taajamametsien hoitoluokittelu on ollut aiemmin epäyhtenäistä, jonka vuoksi kuntien omistamien metsien vertaileminen on ollut haasteellista. Nykyisin käytetty hoitoluokitus on tehty vuonna 2007 ja se on yhtenäistänyt kuntien toimintaa ja helpottanut metsäsuunnittelua. (Hamberg & Löfström 2009, 17–18.)

Taajamametsät luokitellaan eri hoitoluokkiin ominaisuuksien, sijainnin ja käyttötarkoitusten mukaan. Nämä hoitoluokat ovat: lähimetsät (C1), ulkoilu ja virkistysmetsät (C2), suojametsät (C3), talousmetsät (C4), arvometsä (C5), erityisalueet (E), maankäytön muutosalueet (R) ja suojelualueet (S). (Viherympäristöliitto ry 2007.)

Kuva 4. C1 = Lähimetsä, lähimetsä Karsikossa (Kuva: Joonas Tihmala).

Lähimetsä (kuva 4) on taajamassa, pääsääntöisesti asemakaava alueella oleva alue, jonka hoidossa tavoitellaan turvallisuutta, elinvoimaisuutta sekä maisema- ja virkistysarvoja. Näille metsille ei ole asetettu lainkaan tuottotavoitetta. Alueelle on ominaista erilaiset kulkuväylät, polut ja pysähdyspaikat. (Joensuun kaupunki 2018, 38.)

Kuva 5. C2 = Ulkoilu- ja virkistysmetsä, repokallion virkistysalue (Kuva: Joonas Tihmala).

Ulkoilu- ja virkistysmetsiä (kuva 5) on sekä taajamassa että sen ulkopuolella. Metsät ovat kooltaan yhtenäisempiä ja suurempia kuin lähimetsät. Metsien käytössä korostuu metsien monimuotoisuus sekä metsien monikäyttö. Retkeilyreittien ja polkujen läheisyydessä korostuu turvallisuus ja maisema-arvot. Ulkoilu- ja virkistysmetsille ei ole asetettu tuottotavoitteita. Alueita hoidetaan koneellisesti sekä metsurityönä erilaisin harvennuksin. (Joensuun kaupunki 2018, 41.)

Kuva 6. C3 = Suojametsä, suojametsä valtatie 6 ja Karsikon välissä (Kuva: Joonas Tihmala).

Suojametsät (kuva 6) sijaitsevat asutuksen ja valtateiden tai teollisuusalueiden välisellä alueella. Suojametsän tehtävänä on sitoa pölyä ja pienhiukkasia, olla näkösuojana ja estää melua kantautumasta asutusalueelle. Suojametsän kerroksellisuus ja lajiston monimuotoisuus estää liikenteen tai teollisuusalueen aiheuttamia melu- ja pölyhaittoja. Optimaalisen suojavyöhykkeen leveys meluhaittojen vähentämiseksi on vähintään 100 metriä. Mikäli leveys jää tätä pienemmäksi, on rakennettava meluvalleja suojavaikutuksen lisäämiseksi. Alle 100 metrin metsäkaistale ilman meluvalleja ei suojaa melulta, mutta sen tuoma näkösuoja vähentää koettua melua psykologisesti. (Löfström & Asikainen 2012, 116–117.)

Mikäli suojametsällä pyritään pölyltä suojaamiseen, olisi sen hyvä olla vähintään 50 metriä leveä. Metsä ei saa olla täystiheä, sillä silloin pöly leijailisi ilmavirran mukana metsän yli asutusalueelle. Metsän tulee olla kasvistoltaan monikerroksinen ja korkea, jolloin ilmavirta kuljettaa pölyn metsän sisälle. Suojavyöhykkeen reunoilla suositaan etenkin lehtipuita pölyn sitomiseksi, sillä lehdet sitovat paremmin pölyä kuin havupuun neulaset. Lehtipuut kestävät myös paremmin aurauksesta aiheutuvia vahinkoja ja pölyn aiheuttamia stressitekijöitä. Keskellä suositaan havupuus-

toa, sillä se sitoo pölyä ja antaa näkösuojaa myös talvisin. (Löfström & Asikainen 2012 116–117.)

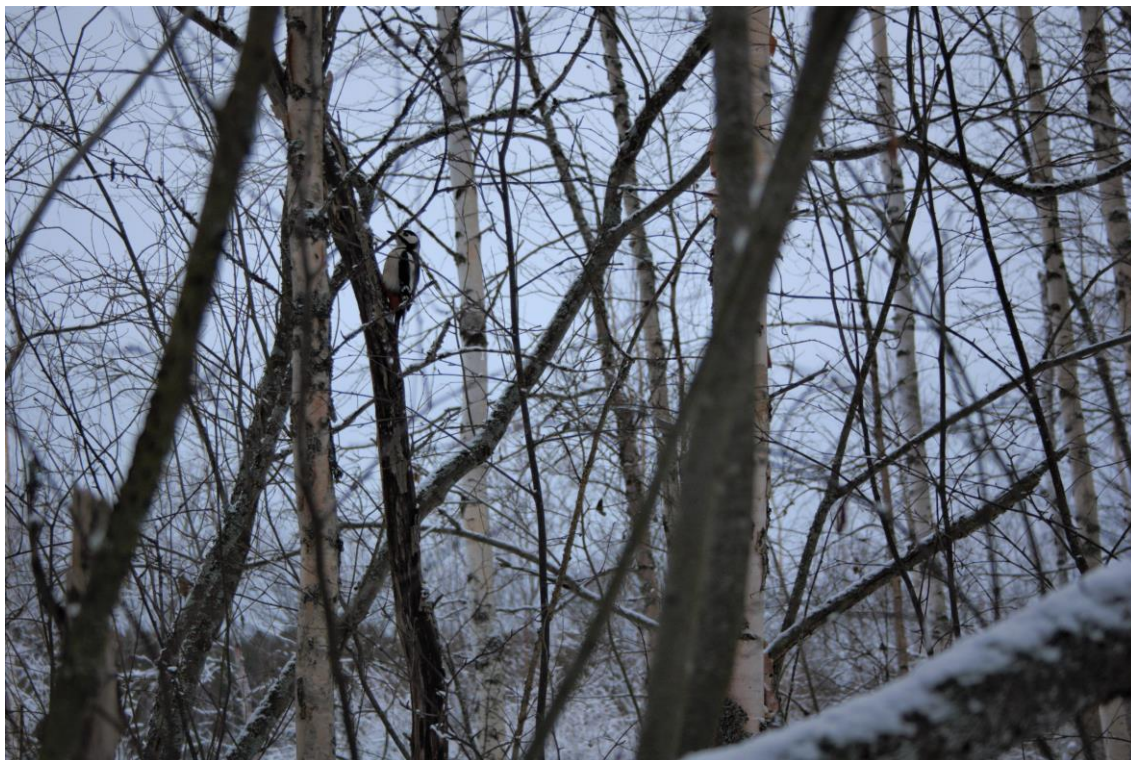
Kuva 7. C4 = Talousmetsä, talousmetsää Rauansalossa (Kuva: Joonas Tihmala).

Joensuun kaupunki omistaa talousmetsiä noin 5 900 hehtaaria (kuva 7). Talousmetsiä hoidetaan kestävästi ja vastuullisesti, huomioiden taloudellinen tuottavuus, lajiston kestävyys ja monimuotoisuus. Monimuotoisuutta pyritään lisäämään leveämmillä suojavyöhykkeillä, suuremmilla säästöpuuryhmillä ja sekapuustoisuudella. Joensuun kaupungin metsät kuuluvat Pefc-sertifiointin piiriin. Metsänhoidon linjauksessa asetettiin tavoite, jotta vuosien 2018–2028 aikana Joensuun kaupungin omistamat talousmetsät, tai ainakin osa niistä liitetään Fsc-sertifikaattiin. (Joensuun kaupunki 2018 10, 12.)

Kuva 8. E = Erityisalue, veneiden säilytyspaikka Karsikossa (Kuva: Joonas Tihmala).

Erityisalueiksi luetaan taajamassa sijaitsevat viheralueet, jotka eivät kuulu muihin hoitoluokituksiin. Tällaisia paikkoja ovat mm. satama-alueet, veneiden säilytyspaikat (kuva 8), urheilukentät ja uimarannat. Näille alueille voidaan tehdä oma hoitosuunnitelmansa. (Joensuun kaupunki 2018, 49.)

Kuva 9. S = Suojelualue, lintujenpesimä alue liksenjoen suulla (Kuva: Joonas Tihmala).

Suojelualueilla pyritään turvaamaan alueen monimuotoisuuden säilyminen (kuva 9). Alueella voi olla lajistoltaan tai kasvistoltaan arvokkaita kohteita, jotka suojellaan lain tai maanomistajan päätöksen perusteella. Joensuun kaupungin metsistä 5,6 % on suojeltu. Uusimman metsänhoidon linjauksen mukaan Joensuun kaupungin on määrä lisätä suojelualueita 7 %:iin vuoteen 2028 mennessä. Suojelualueella ei tehdä metsänhoitotöitä, mutta luonnonhoidolliset toimet ovat mahdollisia monimuotoisuuden tukemiseksi. (Joensuun kaupunki 2018, 49–50.)

Kuva 10. R = Maankäytön muutosalue, multimäellä sijaitseva tontti, johon on suunniteltu asuinpientalojen korttelialue (Kuva: Joonas Tihmala).

Maankäytön muutosalueet ovat yleis- ja asemakaavassa rakentamiseen osoitettuja alueita. Maankäytön muutosalue kattaa tontin alueen sekä mahdollisen lähimetsäksi muuttuvan alueen (kuva 10). Joensuun kaupungilla oli vuonna 2018 noin 280 hehtaaria maankäytön muutosalueita. Pinta-ala vaihtelee rakentamisen ja kaavoituksen etenemisen mukaan. (Joensuun kaupunki 2018, 49.)

4.3 Miten kaupungin metsiä hoidetaan

Joensuun kaupungin omistamien metsien hoitamisesta vastaa kaupunkirakennepalvelut. Toiminnassa käytettiin aiemmin tilaaja-tuottajamallia, jossa kaupunkirakennepalvelut toimivat metsienhoidossa tilaajana ja tekninen keskus tuottajana. Toimintatapa muutettiin ja nykyään koko metsäorganisaatio kuuluu kaupunkirakennepalveluihin. Kaupungin metsien hoidon parissa työskentelee metsätaloussinööri, metsätyönjohtaja, 2 vakituista metsuria ja traktoriurakoitsija. Kesäaikaan työskentelee myös harjoittelijoita ja määräaikaisia metsureita. (Joensuun kaupunki 2018, 11 ; Kuukkanen & Lamminsalo 2020.)

5 Kehittämistyö

Tarve osallistavan suunnittelun kehittämiseksi ilmeni asiakastyytyväisyyskyselyiden tuloksista. Kyselyiden tulokset kerättiin metsätalousinsinööriopiskelijoiden tekemistä opinnäytetöistä. Kyselyissä selvitettiin asukkaiden mielipiteitä ja kokemuksia taajamametsien hoitotöistä. Kuntalaisten kokemaa vaikuttamismahdollisuutta selvitettiin kysymyksellä: ”Minulla oli mahdollisuus vaikuttaa hoitotöiden lopputulokseen asuntoni lähellä”. Kyselyitä oli tehty kolmessa kaupungin osassa, Utrassa, Hammaslahdessa ja Karsikossa. Utran ja Hammaslahden kyselyt tehtiin vuonna 2015. Karsikon kysely tehtiin vuonna 2019. Kyselyihin vastanneista suurin osa vastasi väittämään ”melko eri mieltä tai täysin eri mieltä” (taulukko 1).

Karsikon kyselyyn vastanneista puolet koki, etteivät he voineet vaikuttaa ollenkaan hoitotöihin. Yhdestä viiteen asteikolla vaikuttamismahdollisuuden arvosanaksi tuli kaksi. (Laukkanen 2019, 38.) Hammaslahdessa melkein puolet koki, etteivät he voineet vaikuttaa ollenkaan hoitotöihin. Utrassa vaikuttamismahdollisuus koettiin hieman paremmin, sillä vain vajaa kolmasosa oli täysin eri mieltä mahdollisuudesta vaikuttaa. Utran alueen hoitotöistä tiedottaminen oli myös koettu onnistuneen paremmin kuin muissa kaupunginosissa (taulukko 2). (Pihlasvaara 2015, 24, 35.) Tiedottamisen onnistuminen on voinut olla yksi syy sille, minkä vuoksi vaikuttamismahdollisuus oli koettu paremmaksi.

Taulukko 1. Vaikuttamismahdollisuudet.

Vaikuttamis- mahdollisuus	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä
Utra	20,9 %	17,7 %	22,8 %	10,1 %	28,5 %
Hammaslahti	10,9 %	14,9 %	20,8 %	9,9 %	43,6 %
Karsikko	14,5 %	19,3 %	x	16,3 %	50 %

Tiedottamisessa havaittiin myös kehittämisen tarvetta (taulukko 2). Utran alueella 78 % koki saavansa tietoa hoitotöistä riittävästi ja hammaslahden alueella 64,4 %.

(Pihlasvaara 2015, 34, 22). Karsikon alueelle tehdyn tutkimuksen mukaan 61,4 % koki tiedottamisen riittäväksi. (Laukkanen 2019, 35).

Taulukko 2. Tiedottamisen riittävyys.

Tiedottaminen	Koki tiedottamisen riittäväksi
Utra	78 %
Hammasmaala	64,4 %
Karsikko	61,4 %

Karsikon alueen tyytyväisyyskyselyssä todettiin, että tiedottaminen korreloi asukkaiden kokeman vaikuttamismahdollisuuden kanssa. Tiedotehtisen kautta tiedon saaneet asukkaat kokivat vaikuttamismahdollisuutensa paremmaksi kuin asukkaat, jotka eivät saaneet tietoa ollenkaan. (Laukkanen 2019, 39.) Tämän tutkimustuloksen perusteella kehittämistyössä on oleellista keskittyä myös tiedottamiseen ja sen kehittämiseen.

5.1 Kehittämistyön rajaus

Tällä hetkellä asukkaat pystyvät vaikuttamaan taajamametsien hoitoon silloin, kun metsienhoidon linjausta laaditaan ja hoitotoimenpiteitä tehdään. Metsienhoidon linjaus päivitettiin viimeksi vuonna 2018, ja se on voimassa vuoteen 2028 saakka. Seuraava linjaus laaditaan, kun tämänhetkinen suunnitelma vanhentuu. Taajamametsien hoitokierto on pituudeltaan 10 vuotta, ja se kiertää järjestyksessä eri kaupungin osien läpi. Seuraava vaikuttamismahdollisuus voi olla pisimmillään kymmenen vuoden päästä, kun tehdään uutta metsänhoidonlinjausta tai hoidetaan asuinalueen lähimetsiä.

Mikäli opinnäytetyössä kehitettäisiin pelkästään operatiivisen tason osallistavaa suunnittelua, voisi kehittämisellä olla negatiivinen vaikutus kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksiin, kun kaikkia kuntalaisten toiveita ei pystyttäisi toteuttamaan. Kuvitellaan tilanne, jossa osallistaminen saataisiin kehitettyä niin tehokkaaksi, että hoitoalueelta saataisiin kerättyä kaikkien kuntalaisten toiveet. Tällöin työnjohtajalla olisi valtavan pitkä lista erilaisista toiveista. Näiden toiveiden toteuttaminen olisi to-

della kallista ja aikaa vievää. Tämänhetkisellä taajamametsien hoito kokoonpanolla ja resursseilla niin suuren toive määrän toteuttaminen olisi haastavaa. Mikäli kaikki toiveet toteutettaisiin tunnollisesti, niin taajamametsien hoitosykli pitenis. Tämän seurauksena kuntalaiset olisivat vielä tyytymättömämpiä taajamametsien hoitoon, koska hoitosyklin pidetessä taajamametsät olisivat pidempään hoitamatta.

Tämän vuoksi kehittämistyössä tulee ottaa tarkasteluun myös metsänhoitotöiden toteuttaminen. Haluttu lopputulos olisi mahdollista saavuttaa, jos kuntalaisten toiveita saataisiin kerättyä ja tehtyä enemmän. Kuntalaisten kokemaa vaikuttamismahdollisuutta voitaisiin kehittää myös sitouttamalla heitä paremmin suunnitteluun jo aikaisemmissa suunnittelun vaiheissa strategisella ja taktisella tasolla.

Mikäli operatiivisen tason vaikuttamismahdollisuuksia haluttaisiin kehittää näillä resursseilla, tulisi myös työn toteuttamista tehostaa. Yhtenä vaihtoehtona on myös hoitovastuun siirtäminen kuntalaisille. Tällä säästettäisiin resursseja, kun kunnan vastuulla olisi vain työnohjaaminen ja valvominen. Tällöin kuntalainen saisi oman työnjälkensä näkyviin ja voisi kokea vaikuttamismahdollisuutensa paremmiksi. Tätä toimintaa on lähdetty kokeilemaan Joensuun kaupungin taajamametsissä niin sanotulla ”Puistokummi-toiminnalla” (Joensuun kaupunki 39, 2018).

Koska kehittämistyön ongelma ei rajaudu pelkästään operatiiviselle tasolle, tulee työssä ottaa tarkasteluun koko suunnitteluprosessi. Kehittämisiongelmaa lähestytään perehtymällä kaupunkien toimintaan ja tutkimalla taajamametsienhoidon osallistamisprosesseja eri suunnittelu tasoilla.

5.2 Kehittämistyön tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää Joensuun kaupungin taajamametsien hoidon osallistavaa suunnittelua ja hoitotöiden tiedottamista. Osallistavan suunnittelun kehittämisen tarkoituksena on parantaa kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia taajamametsien hoidon osalta. Viimeisimmässä kyselytutkimuksessa kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuden arvosanaksi saatiin kaksi. Tällä kehittämistyöllä on tarkoitus nostaa vaikuttamismahdollisuuden arvosana kolmeen.

6 Kehittämistyön toteutus

Tässä kehittämistyössä käytettiin benchmarking-menetelmää, jossa haetaan kehittämisideoita vertailuorganisaatiosta. Suurten matkakustannusten välttämiseksi työ toteutettiin puhelinhaastatteluina ja kokoamalla tietoaineistot eri lähteistä. Tähän tutkimukseen kutsuttiin yhteensä 13 kuntaa, joista kehittämistyöhön osallistui kahdeksan.

Vertailukaupungeista haastateltiin yhteensä yhdeksää henkilöä ja Joensuun kaupungilta oli mukana kolme asiantuntijaa. Kunnossapitopäällikkö työn tilaajana antoi lähtökohdat ja suuntaviivat kehittämistyölle, ja prosessin aikana pidettiin useita palavereja. Metsätyönjohtaja antoi täydentävää tietoa Joensuun kaupungin toiminnasta koko prosessin ajan. Joensuun kaupungin metsätalousinsinööri haastateltiin metsänhoidon linjauksen laatimisesta.

Vertailukaupunkeja haastateltiin teemahaastattelurungon pohjalta (liite 1). Haastattelujen tavoitteena oli ymmärtää, miten vertailukunnissa hoidetaan taajamametsiä ja miten osallistava suunnittelu on toteutettu. Haastattelumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, koska silloin on mahdollista esittää syventäviä ja tarkentavia kysymyksiä haastateltavan vastauksiin perustuen. Haastattelurungon pituuden arveltiin muodostuvan ongelmaksi, mutta siitä huolimatta kuntia osallistui haastatteluihin kiitettävästi. Yksi haastattelu kesti keskimäärin noin kaksi tuntia. Ennen aineiston analysointia haastattelut äänitettiin, litteroitiin ja teemoitettiin.

Kehittämistyön aineisto kerättiin kaupunkien nettisivuilta löytyvistä raporteista, asiantuntija haastatteluista ja haastateltujen lähettämistä tiedostoista. Kuntien toimintaa vertailtiin laadittuja mittareita hyödyntäen, jonka pohjalta laadittiin kehittämis ehdotukset toimeksiantajalle.

6.1 Benchmarking-menetelmä

Benchmarking on menetelmä, jossa kehitetään organisaation toimintaa ottamalla mallia toisista organisaatioista. Organisaation tulee valita kehityskohde, joka on tärkeä sen menestymiselle ja toiminnalle. Kehityskohteen valinta tulee perustua mitattaviin suorituskykyarvoihin ja niiden kehittämistarpeisiin (Tuominen 2016, 17). Benchmarkingissa tehdään selvitys toisista toimijoista ja niiden menestyksestä kehitettävässä toiminnassa. Vertailukohteeksi valitaan organisaatio, joka menestyy paremmin toiminnassa, jota ollaan kehittämässä. Valittava organisaatio voi olla esimerkiksi valtio, kunta tai yritys. Organisaatio voi olla myös toiselta toimialalta. Tällöin tulee varmistua siitä, että toisen toimialan käytäntöjä on mahdollista hyödyntää ja vertailla myös omalla toimialalla. (Tuominen 2005, 5, 36.)

Benchmarkattava kohde voi olla saman organisaation sisäinen tai ulkoinen toimija. Benchmarkkaus on helpoin aloittaa yrityksen sisällä vertailemalla eri yksiköiden välistä toimintaa. Oppiminen tapahtuu kuitenkin yrityksen sisällä, eikä uutta tietoa organisaation ulkopuolelta tule. Vanhojen toimintatapojen vahvistuminen ei kehitä omaan organisaatioon uutta tietoa, minkä seurauksena oman toiminnan kehittyminen voi jäädä jälkeen muista organisaatioista. (Tuominen 2005, 16–17.)

Ulkoisen benchmarkkauksen kohde voi olla esimerkiksi kunta tai yritys, joka on samalla tai toisella toimialalla. Tässä kehittämistyössä keskitytään kuntien benchmarkkaamiseen, koska kuntien tavoitteet ovat samankaltaisia ja niiden välinen toiminta on keskenään vertailukelpoista.

Kehittämistyössä sovellettiin seitsemän askeleen benchmarking-mallia ja siitä muokattiin opinnäytetyölle soveltuvampi kuuden askeleen prosessi (taulukko 3).

Taulukko 3. Benchmarking-prosessin vaiheet.

1. Kehittämiskohteen määrittäminen
2. Vertailukaupunkien tunnistaminen
3. Oman toiminnan ymmärtäminen
4. Vertailukaupunkien toiminnan ymmärtäminen
5. Kaupunkien vertailu
6. Kehittämisehdotukset

6.2 Mittarit

Mittarit ovat johtamisen ja päätöksenteon työkaluja, joita käytetään toiminnan mittaamiseen. Ne mahdollistavat monimutkaisien toimintojen tuotoksen esittämisen tunnusluvuin, joita voidaan hyödyntää toiminnan ohjaamisessa. Mittareita alettiin käyttää liiketoiminnan johtamisessa 1900-luvun alun teollistumisen myötä, kun yritysten koko kasvoi ja niiden hallinta vaikeutui. Aluksi mittareita käytettiin yritysten talouden kuvaamiseen erilaisia tunnuslukuja käyttäen, mutta myöhemmin 1990-luvulla niitä alettiin käyttää myös aineettomien tekijöiden mittaamiseen. (Kujansivu, Lönnqvist, Jääskeläinen & Sillanpää 2007, 159, 160.)

Pelkästään taloutta kuvaavien mittareiden käyttö on aiheuttanut yrityksissä ongelmia, kun mittareilla on saatu tietoa vain jo toteutuneista asioista, joiden pohjalta ei ole pystytty ohjaamaan toimintaa kunnolla. (Kankkunen, Matikainen & Lehtinen 2005, 21). Muiden kuin pelkästään taloudellisten mittarien käyttöönotolla on saatu aikaan parempia tuloksia, esimerkiksi laadun kehittämiseen. (Kujansivu ym. 2007, 159).

Laadittavien mittareiden tulee olla helposti ymmärrettäviä ja omaan toimintaan linkittyviä (Alahuhta 2017, 175). Mittarit tulee tehdä siten, että ne kuvaavat kehitettävän kohteen nykyistä tilaa ja sen kehittämistarvetta. Oikein suunnitelluilla mittareilla on mahdollista asettaa tavoitteita, ohjata prosessia ja seurata sen toteutumista. (Heino, Lehto & Tuominen 2006, 67.) Mittareita olisi hyvä pystyä käyttämään myös vieraiden organisaatioiden toiminnan mittaamiseen ja vertailuun (Tuominen 2016,

25). Kehittämistyön kannalta on oleellista, että mittareita laadittaessa pidetään jatkuvasti mielessä, saadaanko niillä mitattua myös vertailukaupunkien toimintaa.

Hyvä mittari antaa tietoa mitattavasta prosessista riittävän usein. Mikäli mittarilla saadaan kerättyä tietoa viikoittain, pystytään sillä ohjaamaan päätöksentekoa nopeammin, kuin mittarilla, jolla saadaan kerättyä tietoa vain kuukausittain. (Kankkunen ym. 2005, 138.) Alahuhdan (2017, 175) mukaan mittauksia on järkevää tihentää, mikäli toiminnan laadussa on ongelmia.

Mittarityypit jaotellaan yleensä kvalitatiivisiin eli laadullisiin ja kvantitatiivisiin eli määrällisiin mittareihin. Kvantitatiivisten mittareiden käyttäminen on yleisempää ja helpompaa. Kvalitatiivisten mittareiden käyttäminen on suositeltua, sillä niillä on mahdollista tunnistaa organisaation toiminnasta ongelmia, ennen kuin ongelma näkyy kvantitatiivisissa mittareissa. (Kankkunen ym. 2005, 137.)

Strategisen, taktisen ja operatiivisen tason päätöksenteon tukemiseen tarvitaan erilaisia mittareita. Mittarit eroavat toisistaan tiedon keräämiseen menevän ajan ja pituuden suhteen. (Kankkunen ym. 2005, 136.)

Julkisen sektorin organisaatioiden toiminnan tavoitteena on tuottaa mahdollisimman paljon hyviä palveluita käyttämällä julkiset varat mahdollisimman tehokkaasti eli mahdollisimman vähäisillä resursseilla ja tarjoamalla mahdollisimman laadukasta palvelua (Lovio & Kivisaari 2010, 29). Tämän vuoksi laatumittareissa on käytävä myös taloudellisuutta kuvaavia arvoja.

Tässä työssä mittarit on luotu vertailemaan taajamametsien osallistavaa suunnittelua kaikilla eri suunnittelun tasoilla: strategisella, taktisella ja operatiivisella tasolla (taulukko 4). Työn toteutusta, hoitotöiden tiedotusta ja työn ulkoistamista vertaillaan omilla mittareillaan (taulukot 5, 6 ja 7). Myös kuntien maisematyöluja prosesseja ja palautekyselyiden tekemistä vertaillaan laadituilla mittareilla (taulukko 8 ja 9). Vertailun avulla on tarkoitus löytää hyviä toimintatapoja sovellettavaksi Joensuuun kaupungille.

Taulukko 4. Eri suunnittelutasoilla käytetyt mittarit.

Osallistamismenetelmän soveltuvuus
Käytetyt osallistamismenetelmät
Osallistujamäärät
Suunnitteluprosessin pituus (Strateginen taso)
Tiedottamismenetelmien lukumäärä
Kuntalaisten kokema vaikuttamismahdollisuus (Operatiivinen)

Taulukko 5. Hoitotöiden tiedottamisessa käytetyt mittarit.

Tiedotusmenetelmät ja niiden soveltuvuus
Kuntalaisten kokemus tiedottamisen onnistumisesta

Taulukko 6. Työntoteutuksen vertailussa käytetyt mittarit.

Hoitoalueen määräytyminen
Työntoteutus työlajeittain
Puukauppa- ja metsämenetelmä työlajeittain
Hoitokierto (Vuosissa)
Hoidetut taajamametsät vuosittain (Hehtaarit)
Taajamametsien hoidon määrärahat, €
Taajamametsien hoidon kustannukset, €/ha

Taulukko 7. Puistokummitoiminnan ja työn ulkoistamisen vertailun mittarit.

Ohjeiden antamismenettely
Ohjeet
Annettujen lupien määrä

Taulukko 8. Maisematyölupaprosessien vertailussa käytetyt mittarit.

Maisematyöluvan kriteeri
Metsäsuunnittelu ja maisematyölupaprosessi yhdistetty?
Haettujen maisematyölupien määrä

Taulukko 9. Palautekyselyiden vertailussa käytetyt mittarit.

Kyselymenetelmä
Kyselyn tekijä
Kyselyiden aktiivisuus
Toteuttamistapa

6.3 Kehittämiskohteen määrittäminen

Benchmarkingin ensimmäisessä vaiheessa tunnistetaan kehittämiskohde. Kehittämiskohteeksi määräytyi kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen ja hoitotoimenpiteistä tiedottamisen kehittäminen. Kehittämiskohteen määrittäminen kuvataan tarkemmin luvussa 5.

6.4 Vertailukaupunkien tunnistaminen

Kehittämistyöhön valittiin kuntia, joiden taajama-alueet ja taajamametsät ovat samankaltaisia Joensuun kanssa. Samankaltaisuus määritettiin hyödyntämällä tilastokeskuksen aineistoja eri kuntien taajama-alueiden tiedoista vuodelta 2017. Joensuun kaupungin taajama-alueen asukasluku on 67 811, taajaman pinta-ala on 72,12 km² ja taajaman asukastiheys on 940,2 asukasta/km². Koska lähes samankaltaisia kuntia oli pelkästään yksi, vertailuotoksen laajuutta suurennettiin. Vertailuotosta laajennettiin sallimalla muuttujille suurempi eroavaisuus verrattuna Joensuun taajama-alueen tietoihin. Eroavaisuutta kasvatettiin 10 %-yksikköä kerrallaan, kunnes vertailukuntien lukumäärä oli riittävä tutkimuksen toteuttamiselle.

Kuntia kertyi yhteensä 10 kappaletta 50 %:n eroavaisuudella. Näiden kuntien lisäksi toimeksiantaja lisäsi vielä kolme kuntaa, eli kuntia valittiin yhteensä 13 kappaletta. Toimeksiantajan lisäämien kuntien asukastiheydet tai asukasluvut olivat suurempia, jolloin ne eivät rajautuneet 50 %:n eroavaisuudella mukaan.

Samankaltaisten kuntien määrittämiseksi vertailtiin myös kuntien metsäomaisuutta ja sen jakautumista eri hoitoluokkiin. Kaikkien kuntien nettisivuilta ei löytynyt tarkkaa tietoa metsäomaisuudesta, joten tarkempi tieto metsäomaisuuden määrästä saatiin vasta haastatteluiden yhteydessä. Nettisivuilta löytyneiden tietojen perusteella pudotettiin vertailusta yksi kunta, jonka taajamametsien määrä oli liian vähäinen Joensuun kaupunkiin verrattuna.

6.5 Oman toiminnan ymmärtäminen

Joensuun kaupungin taajamametsien suunnittelu ja hoito kuvataan seuraavissa luvuissa sanallisesti sekä prosessikaavioilla. Erilliset suunnitelmat kuvataan pelkästään sanallisesti. Hyödynsin prosessikuvauksien laatimisessa kaupungin metsätalousinsinöörin ja metsätyönjohtajan haastatteluja, julkisesti löytyviä suunnitelmia sekä omaa työkokemusta Joensuun kaupungilla.

6.5.1 Prosessin kuvaaminen

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää osallistavaa suunnittelua. Jotta toimintaa voidaan kehittää systemaattisesti, tulee toiminta jakaa prosesseihin ja kehittää prosesseille erilaisia laatumittareita. Opinnäytetyössä käytetään prosessien kuvaukseen Visio Professional-ohjelmaa. Prosessointikielenä käytetään julkisen hallinnon määrittämiä suosituksia prosessien kuvaamista varten. Yhtenäinen kuvaustapa on tärkeä, jotta eri kuntien toimintaa voidaan vertailla luotettavasti.

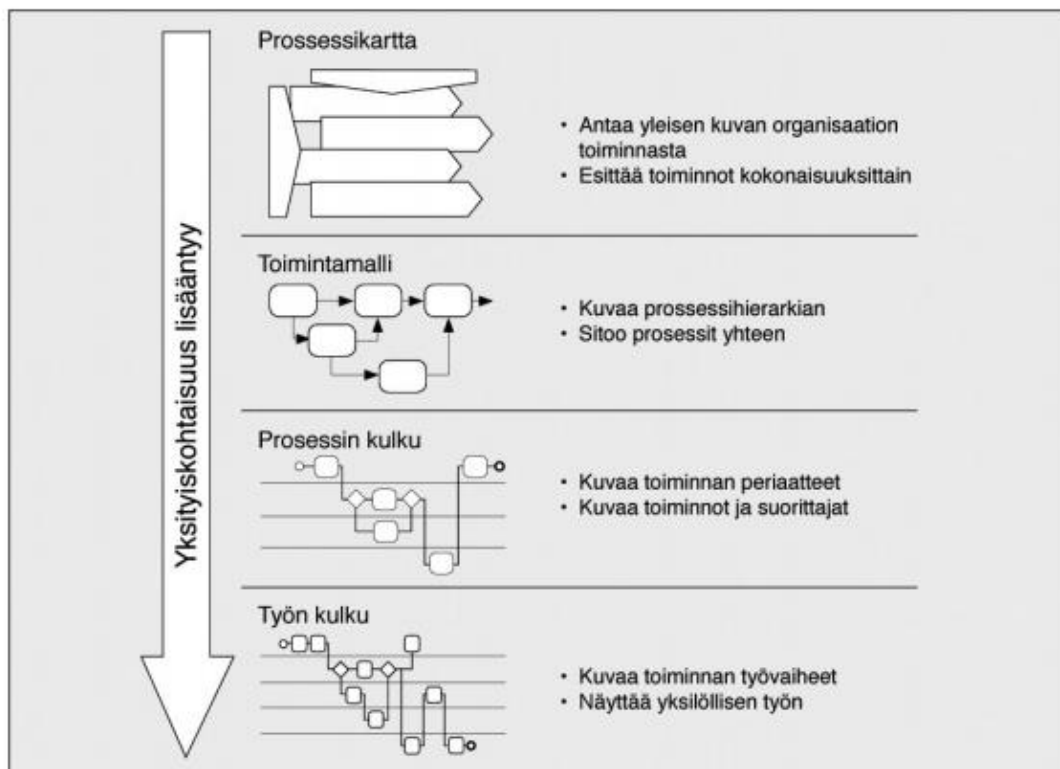
Suosituksien mukaisessa prosessin kuvausjärjestelmässä sovelletaan OMG:n (Object Management Group) ja BPMN-järjestelmän (Business Process Modeling Notation) mukaisia symboleita. Symboleja on eri muotoisia ja ne kuvaavat prosessin kulkua eri tavoin. (Juhta 2012, 10–12.)

Prosessin kuvaus jakautuu neljään, yksityiskohtaisuudeltaan erilaiseen tasoon (kuvio 5). Yksityiskohtaisuus lisääntyy edetessä alaspäin tasolta seuraavalle. Ylin taso ”prosessikartta”, antaa yleiskuvan organisaation toiminnasta ja keskittyy ko-

konaisuuksien esittämiseen. Tätä tarkempi taso on ”toimintamalli”, joka kuvaa hierarkiaa ja sitoo prosessit yhteen. Seuraava taso on nimeltään ”prosessin kulku”, joka kuvaa prosessin toimintoja, periaatteita ja niiden suorittajia. Viimeinen taso on ”työnkulku”, joka on kuvaajista kaikkein yksityiskohtaisin. Siinä kuvataan toiminnan työvaiheet ja työnteko yksilöllisesti. (Juhta 2012, 10–11.)

Aina ei ole tarpeellista kuvata prosesseja käyttäen kaikkia neljää eri tasoa, vaan prosessimalleista voidaan valita tarpeellinen omaa käyttötarkoitusta varten. Eri tasoja voidaan myös tarvittaessa yhdistellä. (Juhta 2012, 6.)

Kehittämistyössä käytetään kahta erilaista prosessin kuvaustasoa: ”toimintamalli” ja ”prosessin kulku”. Toimintamalli-tasolla kuvataan taajamametsien suunnittelun ja hoidon etenemistä strategiselta tasolta toteutuneeseen työhön. Prosessin kulku-tasoa käytetään eri suunnittelutasojen prosessien kuvaamiseen yksityiskohtaisesti ja se on oleellinen kehittämistyön kannalta, koska sillä on mahdollista esittää prosesseissa esiintyviä ongelmia (Juhta 2012, 8).

Kuvio 5. Prosessitasot (Juhta 2012).

Prosessin kulku -tason visualisointiin käytetään uimaratakaaviota (kuvio 6). Kaavioilla on mahdollista esittää prosessien ja roolien välistä vastuuta ja toimintaa. Kaaviossa toimijat ovat erillisillä vaakatasoisilla tai pystysuuntaisilla uimaradoilla. (Juhta 2012, 3.) Kaaviossa toimijoita ovat esimerkiksi kuntalainen tai suunnittelija. Uimaradat etenevät prosessikaaviossa pystysuuntaisesti johtuen suuresta symbolien määrästä.

Toimija

Kuvio 6. Toimija, uimarata (Juhta 2012).

Tapahtumia kuvataan kahdenlaisilla symboleilla: prosessin alku- ja loppupisteillä. Prosessin kuvaus rajataan näiden pisteiden väliin (kuvio 7). (Juhta 2012, 4.) Työssä käytetään alku- ja loppupisteitä vain prosessin kulku -tasolla.

Tapahtuma

Prosessin alku Prosessin loppu

Kuvio 7. Prosessin tapahtuma symbolit (Juhta 2012).

”Toimintosymboleilla kuvataan prosessia, osaprosessia ja tehtävää (kuvio 8). Plusmerkki toimintosymbolin alareunan keskellä tarkoittaa, että toiminnolla on alatoimintoja.” (Juhta 2012, 11.)

Toiminto

Kuvio 8. Toiminto symbolit (Juhta 2012).

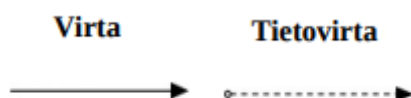
Valintasymboli kuvaa tilannetta, jossa tehdään päätös jostakin asiasta (kuvio 9). Päätöksen seurauksena prosessi haarautuu kyllä- ja ei-polkuun riippuen siitä, mikä päätös on tehty. (Juhta 2012, 11.)

Valinta

Kuvio 9. Valinta symboli (Juhta 2012).

Prosessien välistä virtaa kuvataan suuntanuolilla (kuvio 10). Suuntanuolia on kahdenlaisia: yhtenäinen viiva kuvaa prosessien suoritusjärjestystä ja katkonainen viiva kuvastaa tiedon siirtymistä toimijoiden ja tietovarastojen välillä. (Juhta 2012, 11.)

Kuvio 10. Prosessi virta (Juhta 2012).

”Tietoaineistosymbolia käytetään kuvaamaan asiakirjaa tai asiakirjallista tietoa, joka liittyy johonkin toimintoon (kuvio 11). Symboli voi tarkoittaa esimerkiksi asiakirjaa, joka syntyy toiminnon seurauksena.” (Juhta 2012, 12.)

Tietoaineisto

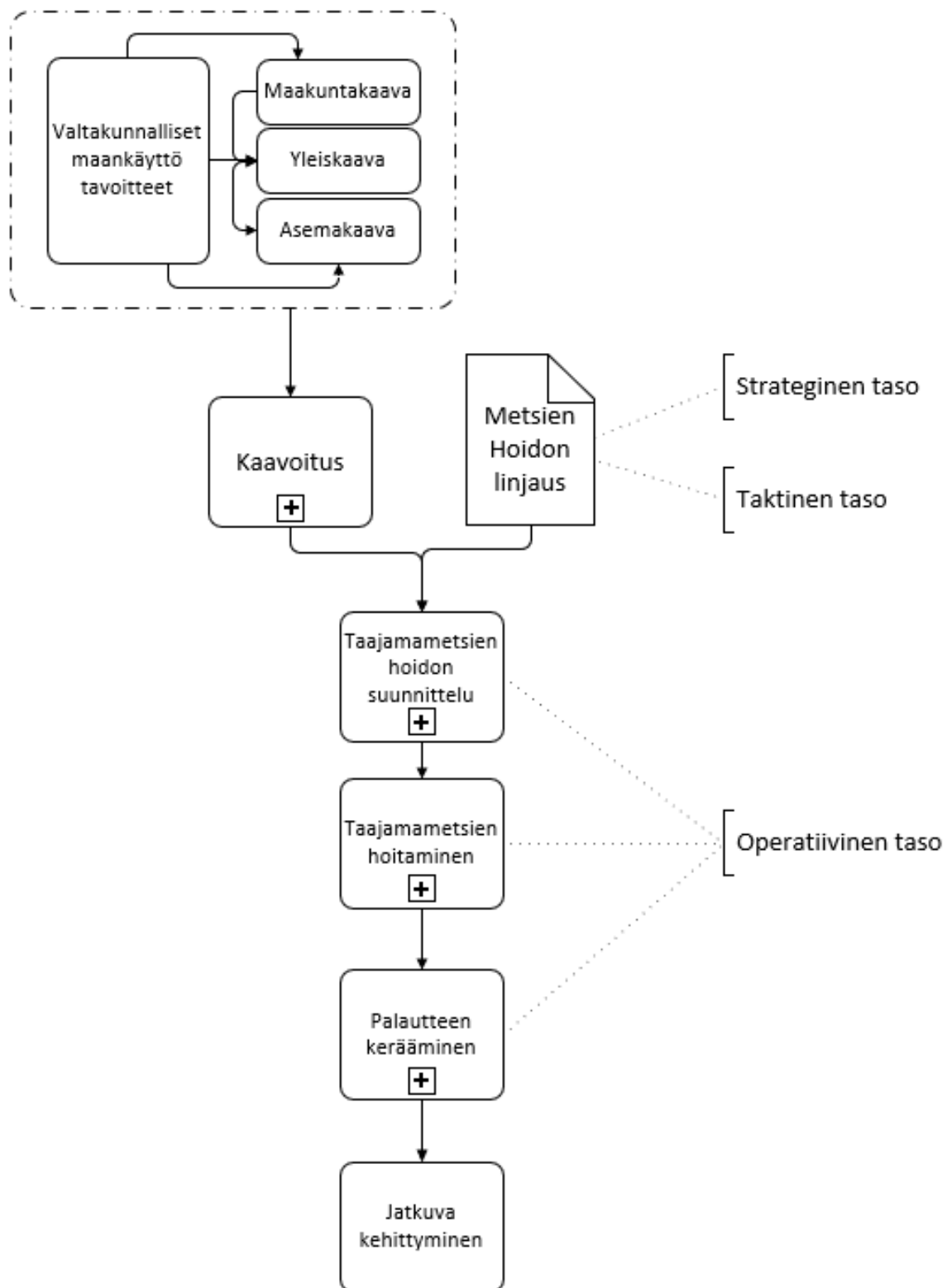
Kuvio 11. Tietoaineisto (Juhta 2012).

Kirjekuori kuvaa kulkevaa viestiä. Viesti yhdistyy seuraavaan symboliin tietovirtanuolella (kuvio 12).

Kuvio 12. Viesti (Visio Professional).

6.5.2 Taajamametsien hoidon toimintamalli

Kuvio 13. Taajamametsien hoidon toimintamalli.

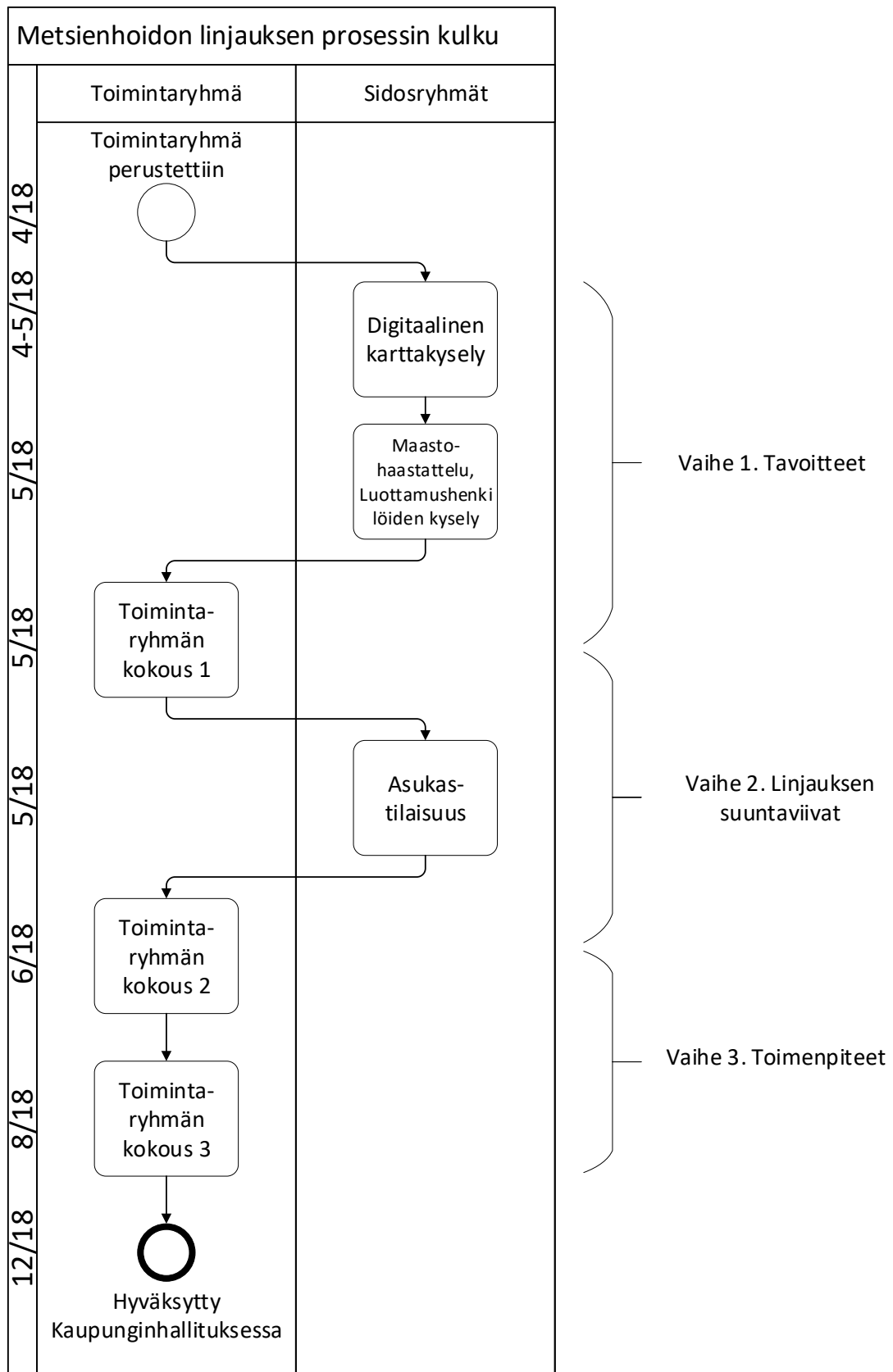
Taajamametsien hoidon toimintamalli (kuvio 13) kuvaa Joensuun kaupungin taajamametsien hoidon prosessien etenemistä. Tärkeimmät taajamametsien hoitoa koskevat päätökset tehdään metsänhoidon linjauksessa (kuvio 14). Metsienhoidon linjaus on strategisen tason suunnitelma, jossa määritetään taajamametsien hoidon tavoitteet, hoitoluokittaiset hoitomenetelmät sekä hoitokierron pituus. Hoitoalueet on jaettu kaupunginosittain 10 vuoden hoitosykliin, jonka mukaan alueiden hoitaminen etenee. Metsienhoidon linjaus tehtiin vuorovaikutteisesti ja suunnittelussa osallistettiin ihmisiä nettikyselyllä, luottamushenkilöiden kyselyllä, maasto-haastattelulla ja sidosryhmätilaisuudella. (Joensuun kaupunki 2018, 4, 32, 39.)

Seuraava prosessi on taajamametsien hoidon operatiivisen tason suunnitelman laatiminen. Suunnitelman tekemiseen vaikuttaa asema- tai yleiskaava, riippuen alueesta millä toimitaan. Prosessissa esitetyt maakuntakaava ja valtakunnalliset maankäyttötavoitteet vaikuttavat asema- ja yleiskaavan laadintaan. Operatiivisen suunnitelman laadintaan vaikuttaa myös maankäyttö- ja rakennuslaki, metsälaki, luonnonsuojelulaki ja laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta.

Seuraava prosessi on taajamametsien hoitaminen. Tämä prosessi avataan tarkemmin prosessin kulku -tasolla (kuvio 15). Seuraava prosessi on palautteen kerääminen. Palautetta kerätään aktiivisesti kohteista maastossa ja puhelimitse. Kuntalaiset tulevat usein kertomaan mielipiteitään ja toiveitaan työtä tekeville metsureille ja harjoittelijoille. Kuntalaiset ottavat myös yhteyttä työnjohtoon puhelimitse tai sähköpostitse. Palautetta kerätään myös asukaskyselyillä hoitotoimenpiteiden jälkeen. Jokaisesta hoitoalueesta ei tehdä asukaskyselyä vaan kyselyitä tehdään vaihtelevasti, kun harjoittelijoilla on tarpeita opinnäytetyöaiheille.

Viimeinen prosessi on jatkuva kehittyminen. Jatkuvalle kehittämiselle tarkoitetaan oman toiminnan määrätietoista kehittämistä tavoitetta kohti. Kerätty palaute otetaan huomioon taajamametsien suunnittelussa ja hoidossa. Tämä kehittämistyö on yksi esimerkki jatkuvasta kehittämisestä.

6.5.3 Metsienhoidon linjauksen prosessin kulku

Kuvio 14. Metsienhoidon linjauksen prosessin kulku.

Metsienhoidon linjauksen laadinta aloitettiin muodostamalla toimintaryhmä huhtikuussa vuonna 2018 (kuvio 14). Toimintaryhmä muodostettiin Joensuun kaupungin, ELY-keskuksen, luonnonsuojeluliiton ja luonnonvarakeskuksen edustajista. Toimintaryhmä koostui seitsemästä kaupungin edustajasta ja kolmesta eri sidosryhmän edustajasta. (Joensuun kaupunki 2018.) Ennen ensimmäistä toimintaryhmän kokousta kerättiin tietoa eri sidosryhmiltä, jotta linjaukselle saataisiin asetettua tavoitteet. Ensimmäisenä kuntalaisille järjestettiin nettikysely. (Kuukkanen 2020.)

Nettikysely oli avoinna puolentoista kuukauden ajan Joensuun kaupungin nettisivuilla. Aiemmin kyselyiden järjestämisessä oli ollut ongelmia, kun sovellukset eivät olleet toimineet Applen laitteilla, joten sovellukseksi valittiin ”maptionnaire”, jolla Applen laitteet toimivat. Nettikyselyn vastaaja pystyi merkkamaan kartalle paikkatietopisteen, jossa he kertoivat mihin alueita käyttivät. Vastauksia saatiin yhteensä noin 200 kappaletta. (Kuukkanen 2020.)

Seuraava prosessi metsienhoidon linjauksessa oli toukokuussa järjestetty maastohaastattelu ja luottamushenkilöille tehty kysely. Maastohaastatteluja järjestettiin yhteistyössä Karelia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden ja Rambollin kanssa. Maastohaastatteluja tehtiin yhteensä 86 ihmiselle Enossa, Hammaslahdessa, Karsikossa, Tuupovaarassa, Kukkosenaaressa, Rantakylässä, Utrassa, Noljakassa ja Linnunlahdella. Luottamushenkilöille eli kaupunginvaltuutetuille lähetettiin kysely, johon saatiin yhteensä kolme vastausta. (Kuukkanen 2020.)

Ensimmäinen toimintaryhmän kokous pidettiin toukokuussa 2018. Kokouksessa käytiin läpi osallistamisella saatuja tuloksia, metsien tämänhetkistä tilannetta sekä siinä asetettiin tavoitteet uudelle metsienhoidon linjaukselle. (Joensuun kaupunki 2018, 33–34.)

Seuraava prosessi oli asukastilaisuus. Työpajassa oli viisi rastia, jossa osallistettavat kiersivät omaan tahtiinsa. Rasteilla käsiteltiin eri metsien hoitoluokkia. Työpisteillä oli karttoja, joissa korostettiin kyseistä hoitoluokkaa koskevia asioita sekä metsienhoidon linjauksen toimenpiteitä ja tavoitteita, jotka vaikuttavat kyseiseen hoitoluokkaan. Lisäksi jokaisella pisteellä oli yhteenvedoja karttakyselyn ja maas-

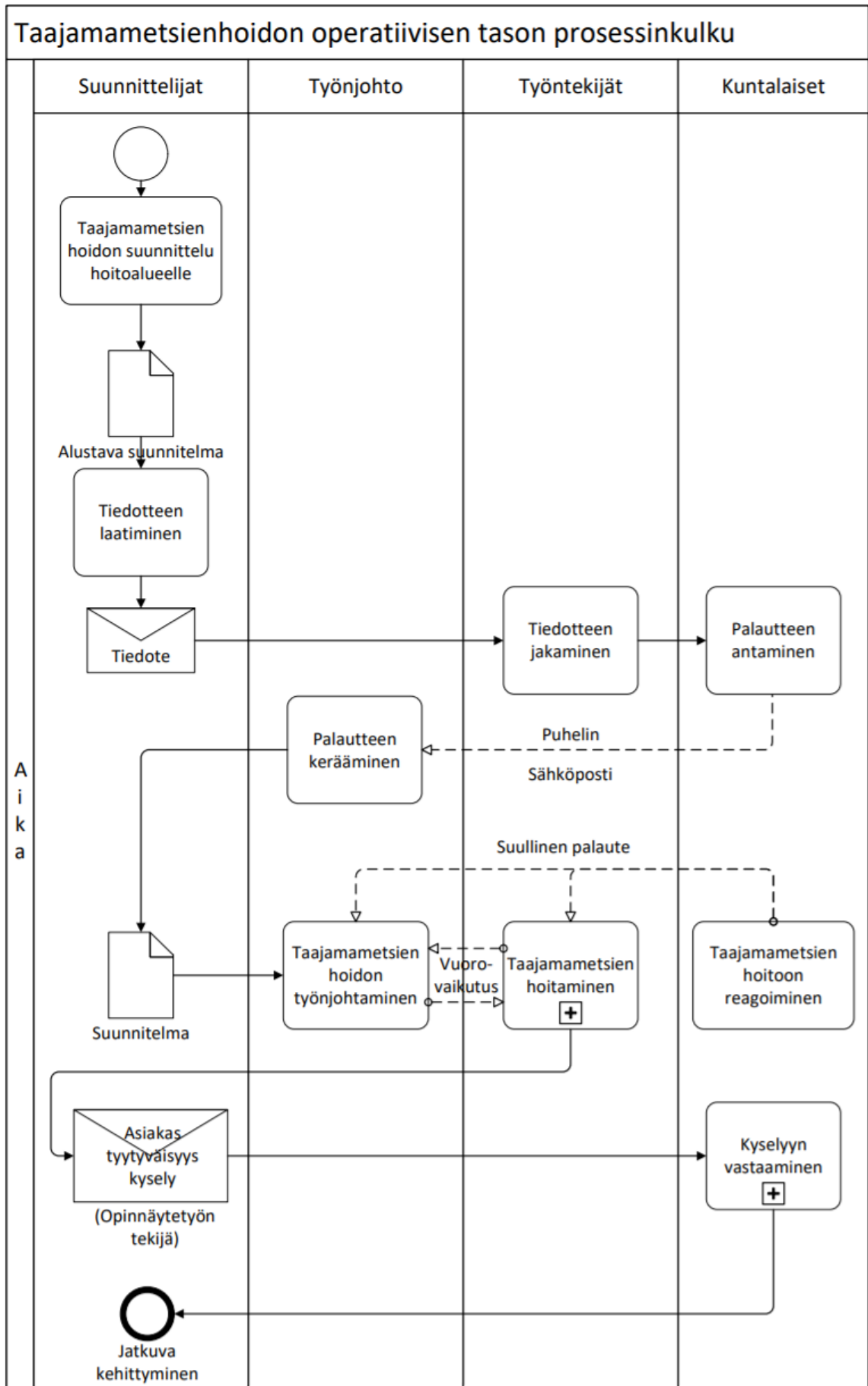
tohaastattelujen vastauksista, arvoista, käyttäjäkokemuksista, parannusehdotuksista sekä käyttötavoista. Osallistujat jättivät pisteille ajatuksiaan toimenpiteistä, joita toivottiin uudelta metsänhoidon linjaukselta. Lisäksi osallistettavia pyydettiin kommentoimaan, miten aiempi metsänhoidon linjaus oli vaikuttanut heille tutuilla alueilla. (Kuukkanen 2020.)

Toinen toimintaryhmän kokous pidettiin kesäkuussa 2018 (Kuukkanen 2020). Kokouksessa pohdiskeltiin, miten osallistamisen tulokset huomioidaan hoitoluokittaisissa toimenpiteissä. (Joensuun kaupunki 2018, 34). Kolmas toimintaryhmän kokous pidettiin elokuussa 2018 (Kuukkanen 2020). Siinä laadittiin metsienhoidon linjauksen luonnos luottamusmiesten käsittelyä varten. Metsienhoidon linjaus hyväksyttiin joulukuussa 2018 kaupunginhallituksessa. (Joensuun kaupunki 2018, 34.)

6.5.4 Taajamametsien hoidon operatiivisen tason prosessinkulku

Taajamametsien hoidon operatiivisen tason prosessikaavio kuvaa taajamametsien hoidon prosessin etenemistä operatiivisella suunnittelutasolla (kuvio 15). Ensimmäinen prosessi on alustavan hoitosuunnitelman laadinta. Hoitosuunnitelman laadinnan perustana on metsienhoidon linjaus sekä asema- tai yleiskaava, riippuen kohteen sijainnista.

Operatiivisen suunnitelman laadinnassa tarkastetaan hoidettavan alueen kaavoitusmerkinnät, määräykset ja mahdolliset erityiskohteet, jotka vaikuttavat alueen hoitamiseen. Työnjohto pitää suunnittelupalavereita, joissa määritetään hoitoalueen rajaus, hoitokaistaleiden leveydet, ja hakkuutähteiden korjuutarpeet. Työnjohto laatii tiedotteen ja rajaa tiedotteen jakoalueen.

Kuvio 15. Taajamametsien operatiivisen tason prosessinkulku.

Seuraava prosessi on alueen hoitosuunnitelmasta tiedottaminen. Hoitotiedotteet jaetaan hoitoalueelle sekä sen reunoilla olevien asuinalueiden postilaatikoihin riittävä aika ennen työn aloitusta. Tiedotteessa kerrotaan, mitä hoitomenetelmiä tullaan käyttämään ja milloin hoito on tarkoitus suorittaa. Tiedotteessa on linkki, jonka kautta pääsee kaupungin nettisivuille tutustumaan hoitoalueen karttaan. Tiedotteessa kerrotaan asukkaiden mahdollisuudesta vaikuttaa hoitotöihin sekä työnjohdon yhteystiedot, joihin he voivat ottaa yhteyttä, mikäli haluavat vaikuttaa taajamametsien hoitoon.

Seuraava prosessi on palautteen kerääminen. Työnjohto kerää tiedotteen kautta saadun palautteen puhelimitse sekä sähköpostilla. Työnjohto kirjaa palautteet ylös paikkatietona kartalle ja tekstinä Word-tiedostoon, joista he tekevät työohjeen metsureille ja harjoittelijoille. Palautetta saadaan myös työnteon yhteydessä harjoittelijoiden ja metsureiden toimesta.

Seuraavaksi palaute huomioidaan suunnittelussa. Toiveet koskevat yleensä puiden poistoa niiden varjostavuuden tai vaarallisuuden takia. Työnjohto arvioi työntarpeellisuutta ja toteutettavuutta maastokohteessa tai työpisteeltä käsin. Työnjohto käy tarvittaessa tarkistamassa maastossa, ovatko puut kaupungin vastuulla ja arvioimassa puiden poiston tarpeellisuuden. Mikäli työnjohto katsoo puut poistettaviksi, merkataan ne punaisella nauhalla tai sinisellä spraymaalilla. Jos työnjohto ei ehdi arvioimaan kuntalaisen esittämää toivetta, ohjeistetaan kuntalainen itse merkkamaan puu nauhalla myöhempää tarkastelua varten.

Seuraava prosessi on työn toteuttaminen. Kesällä metsätyöntekijöihin kuuluu vakituisia ja määräaikaisia metsureita, metsätyöharjoittelijoita, työnjohtoharjoittelija sekä traktoriurakoitsija. Metsurit vastaavat pääsääntöisesti suurien puiden kaatamisesta moottorisahoilla ja harjoittelijat pienpuuston hoitamisesta raivaussahoilla.

Pienpuustonhoitoa tehdään hoitoalueella järjestelmällisesti edeten. Hoitoalueelle viedään varoitusmerkit, jotka varoittavat ohikulkijoita metsien hoitamisesta. Varoitusmerkissä on ilmoitettu yhteystiedot, minkä ansiosta kuntalaiset voivat ottaa halutessaan yhteyttä. Hoidon aloittavat harjoittelijat, jotka sahaavat pusikkoa ja pienpuustoa raivaussahoin. Harjoittelijat pinoavat pienpuuston kasoihin keräämistä

varten noin kymmenen metrin etäisyydeltä tonteista ja kulkuväylistä. Kriittisissä paikoissa pienpuustot kerätään leveämmältä vyöhykkeeltä tai kokonaan hoitoalueelta. Harjoittelijoiden jälkeen hoitoalueelle tulevat metsurit, jotka kaatavat suurempia puita, joita raivaussahalla ei saa kaadettua. Metsurit vastaavat myös kunta-laisten toivomien puiden kaatamisesta, sillä ne ovat usein järeitä puita, joita raivaussahalla ei pysty kaatamaan.

Metsurit kaatavat vaarallisia ja huonokuntoisia puita tonttien ja kulkuväylien läheisyydestä sekä tekevät lievää hoitoharvennusta keskittyen kulkuväylien reunoihin, mikäli lähimetsä on kasvanut todella tiheäksi. Harjoittelijat etenevät hoitoalueella järjestelmällisesti, kun taas metsureiden työt vaihtelevat enemmän kiireellisyyden mukaan. Koneellisista hakkuista vastaavat kilpailutetut korjuuyrittäjät. Näitä hakkuita ovat esimerkiksi rakennettavien alueiden puuston poistot tai hoitoharvennukset. Hoitotöiden jälkeen tehdään asiakastyytyväisyyskysely, mikäli opinnäytetyöaiheelle löytyy tekijä.

6.5.5 Erilliset suunnitelmat

Joensuun kaupungin taajamametsäalueille on tehty myös erillisiä hoito- ja käyttösuunnitelmia, jotka eivät kuulu metsienhoidon linjauksessa määritettyyn hoitokiertoon. Nämä suunnitelmat ovat tehty taajamametsäalueille, joilla on enemmän virkistyspainetta. Erillisiä suunnitelmia on laadittu esimerkiksi Kuhasalon ja Repokallion alueille.

Kuhasalon alueelle on laadittu ensimmäinen hoito- ja käyttösuunnitelma vuonna 2004, jonka jälkeen suunnitelmaa on päivitetty viimeisimmän kerran vuonna 2013. Alueelle on tehty monia luontoselvityksiä 1930-luvulta lähtien. Viimeisimmät selvitykset on tehty metsätieteiden opiskelijoiden toimesta. Alueen käyttöä on selvitetty opinnäytetyöllä vuonna 2002, jolloin viereisiin kaupunginosien postilaatikoihin jaettiin kyselylomakkeita sekä tehtiin haastatteluja alueen käyttäjille. Vuonna 2003 tehtiin toinen käyttäjäselvitys, jolloin alueen käyttäjille jaettiin kyselylomakkeita paikan päällä. Osaa ihmistä haastateltiin ja osa vastasi kyselylomakkeella. (Pirinen 2013, 1, 9.)

Repokallio on tärkeä ulkoilu- ja virkistysalue, joka on kooltaan noin 135 hehtaaria, jossa on kesäisin pururatoja ja talvisin hiihtolatuja sekä palstaviljelyalue ja pieni urheilukenttä. Opinnäytetyönä laaditun hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteena oli kuvata alueen nykytilaa ja tulevaa kehitystä 20 vuoden päähän. Suunnitelmaa hyödynnetään alueen hoitamisessa ja asemakaavan laadinnassa. (Paunu & Söderlund 2016.)

Repokallion suunnitelmaan kerättiin tausta-aineistoa aiemmin tehdyistä opinnäytetöistä, metsäsuunnitelmasta, rakennettavuusselvityksestä, luontoselvityksistä ja kahdesta kyselystä. Kyselyt tehtiin vuosina 2015 ja 2016. Kyselyillä selvitettiin alueen käyttöä ja toiveita sen kehittämiseksi. Vuoden 2015 kysely oli kaavoitukseen laatimista varten tehty kysely. Vuonna 2016 tehdyllä kyselyllä selvitettiin tarkemmin alueen virkistyskäyttöä. Kyselyä markkinoitiin kaupungin verkkosivuilla, Facebook-sivuilla, Karjalaisen verkkolehdeissä ja paikallisuutisissa ja kyselyn mainoksia vietiin ladun varteen kuuteen eri paikkaan. (Paunu & Söderlund 2016, 8, 59.)

Vastaajia oli yhteensä 107 henkilöä. Kyselyillä saatiin kerättyä erilaisten käyttäjien toiveita ja ideoita alueen kehittämistä varten. Suunnitteluprosessin aikana oltiin myös yhteydessä erilaisiin sidosryhmiin. Tärkeimmät sidosryhmät olivat kaupungin liikuntapalvelut, kaupunkirakennesuunnittelukeskus ja Hukanhaudan asukasyhdistys. Muita sidosryhmiä olivat esimerkiksi Suomen suunnistusliitto, Kalevan Rasti, Joensuun 4H-yhdistys ja Pohjois-Karjalan pelastuslaitos. (Paunu & Söderlund 2016, 59, 62.)

Vuonna 2013 Repokallion alueen kaavoitukseen liittyen pidettiin myös yleisötilaisuus. Asemakaavan laadinnassa oli osallisina ELY-keskus, Museovirasto, poliisilaitos, hallintokunnat ja yhtiöt, teknisten verkkojen haltijat, luonnonystävät ry, Hukanhaudan asukasyhdistys sekä alueen yritykset ja asukkaat. (Paunu & Söderlund 2016, 8.)

6.6 Vertailukaupunkien toiminnan ymmärtäminen

Vertailukaupunkien suunnitteluprosessit kuvattiin strategisella, taktisella ja operatiivisella tasolla. Tietoa suunnitteluprosesseista kerättiin haastattelujen lisäksi kaupunkien nettisivujen ja julkisesti nähtävissä olevien suunnitelmien kautta. Tiedot taulukoitiin kunnittain eri suunnittelutasoille (liite 2). Taulukoissa on tiedot suunnittelijoista, suunnitteluprosessiin osallistuneista sidosryhmistä ja prosessien kestosta. Taulukoissa kuvataan myös prosessit sanallisesti tiivistettyinä.

6.7 Kaupunkien vertailu

6.7.1 Metsäomaisuus

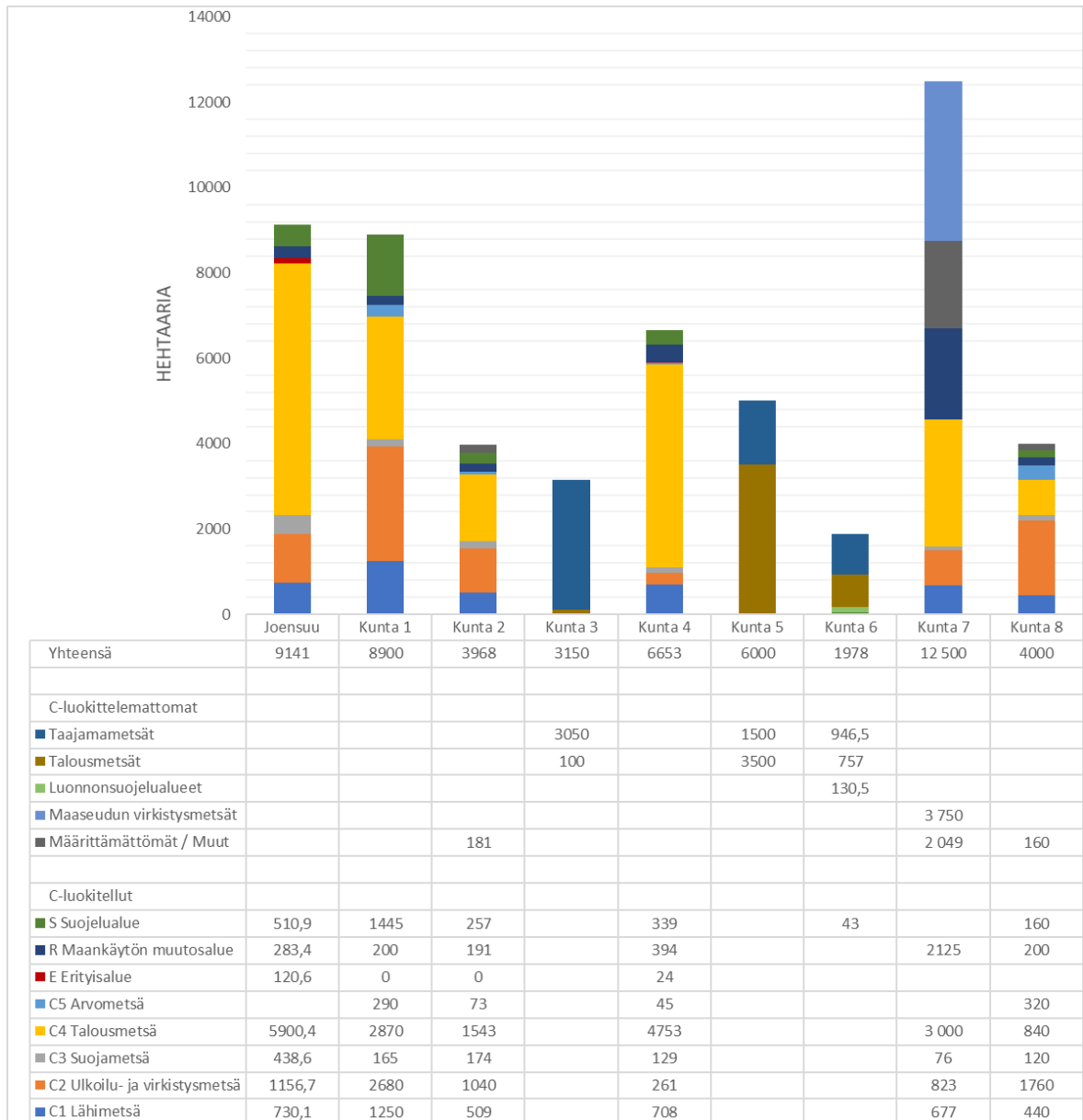
Metsien luokittelu viheralueiden hoitoluokituksella oli yleistä, mutta ei kokonaisvaltaista. Koko metsäomaisuuden oli luokitellut puolet kunnista (taulukko 10). Kunnat 6 ja 7 olivat luokitelleet metsänsä käyttäen osaa C-luokista. Kunta kolme oli aloittanut metsiensä luokittelun, mutta se oli jäänyt kesken. Heillä oli aikomuksena jatkaa luokittelua mahdollisesti tulevaisuudessa. Niiden kuntien osalta, joissa luokitusta ei käytetty tai luokittelu oli kesken, on metsät jaettu karkeasti talous- ja taajamametsiin (kuviot 16 ja 17).

Taulukko 10. C-luokitusten käyttö kunnittain.

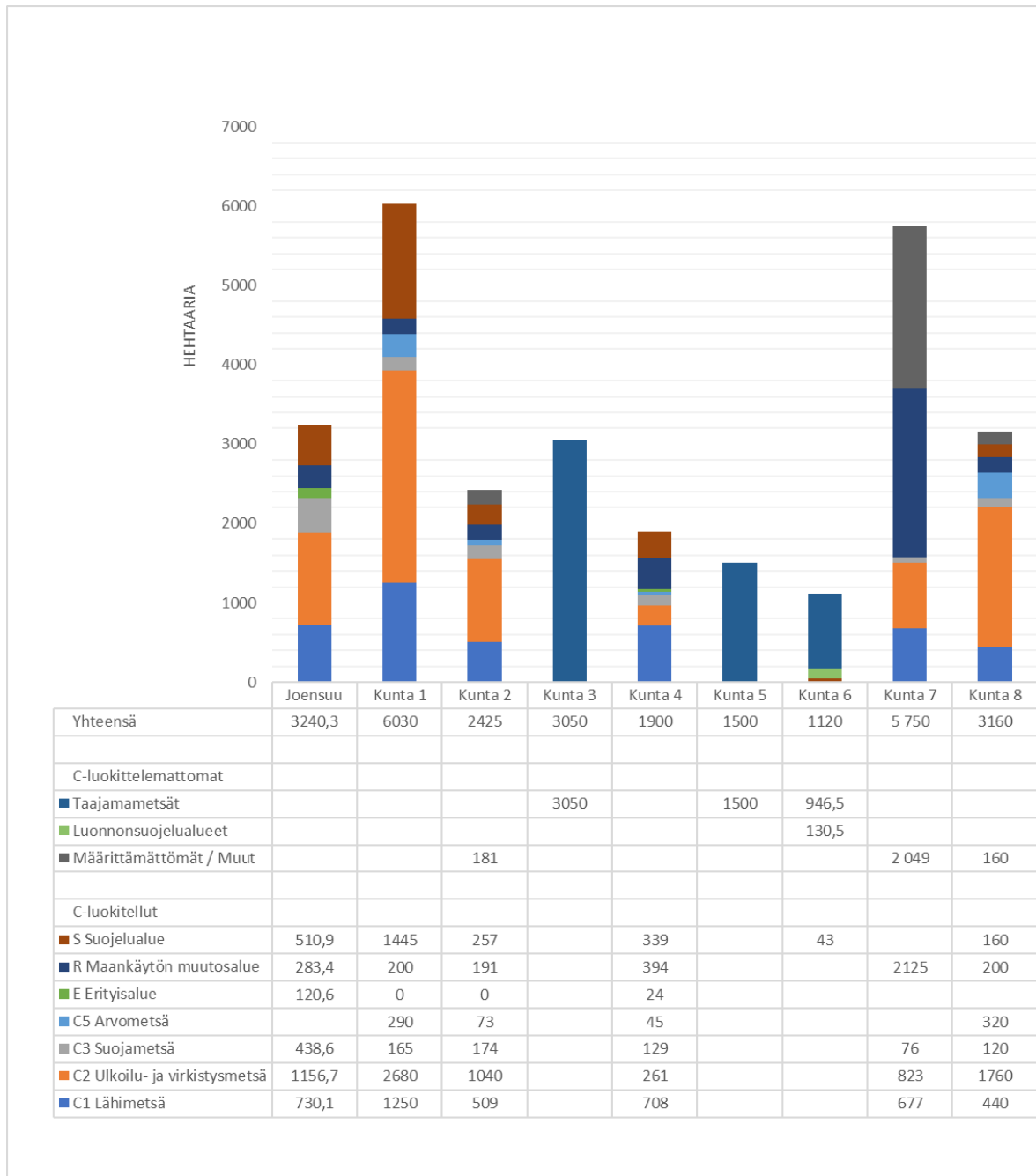
<i>Kunta</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
<i>Luokiteltu</i>	Kyllä	Kyllä	Kesken	Kyllä	Ei	Vaillinaisesti	Vaillinaisesti	Kyllä

Joensuun kaupungin metsäomaisuus on toiseksi suurin tutkimukseen osallistuneiden kaupunkien joukossa (kuvio 16). Joensuun kaupungin suuri metsäomaisuus selittyy suurehkoilla talousmetsien määrällä. Kun vertaillaan pelkkien taajamametsien määrää, kuntien väliset erot hieman kaventuvat (kuvio 17). Joensuun kaupunki on silti kolmanneksi suurin taajamametsien omistaja vertailukaupungeista. Suurin taajamametsien omistaja on kunta 1, jolla on noin kaksinkertainen määrä taajamametsiä verrattuna Joensuun kaupunkiin.

Erityisesti ulkoilu- ja virkistymetsien ja suojelualueiden määrä on huomattavan suuri kunnassa 1. Kunnassa 7 on myös runsaasti taajamametsiä, mutta kaikista metsien luokista ei saatu tarkkaa tietoa. Asemakaava-alueen C1-, C2- ja C3-luokat ovat ajantasaisia, mutta muut tiedot kerättiin vanhasta lehtiartikkelista. Kunnassa 7 on huomattavan suuri määrä maankäytön muutosalueita. Tämä voi johtua osin siitä, että kyseessä on kasvava ja muuttovoittoinen kaupunki.

Kuvio 16. Kuntien metsäomaisuudet hehtaareissa.

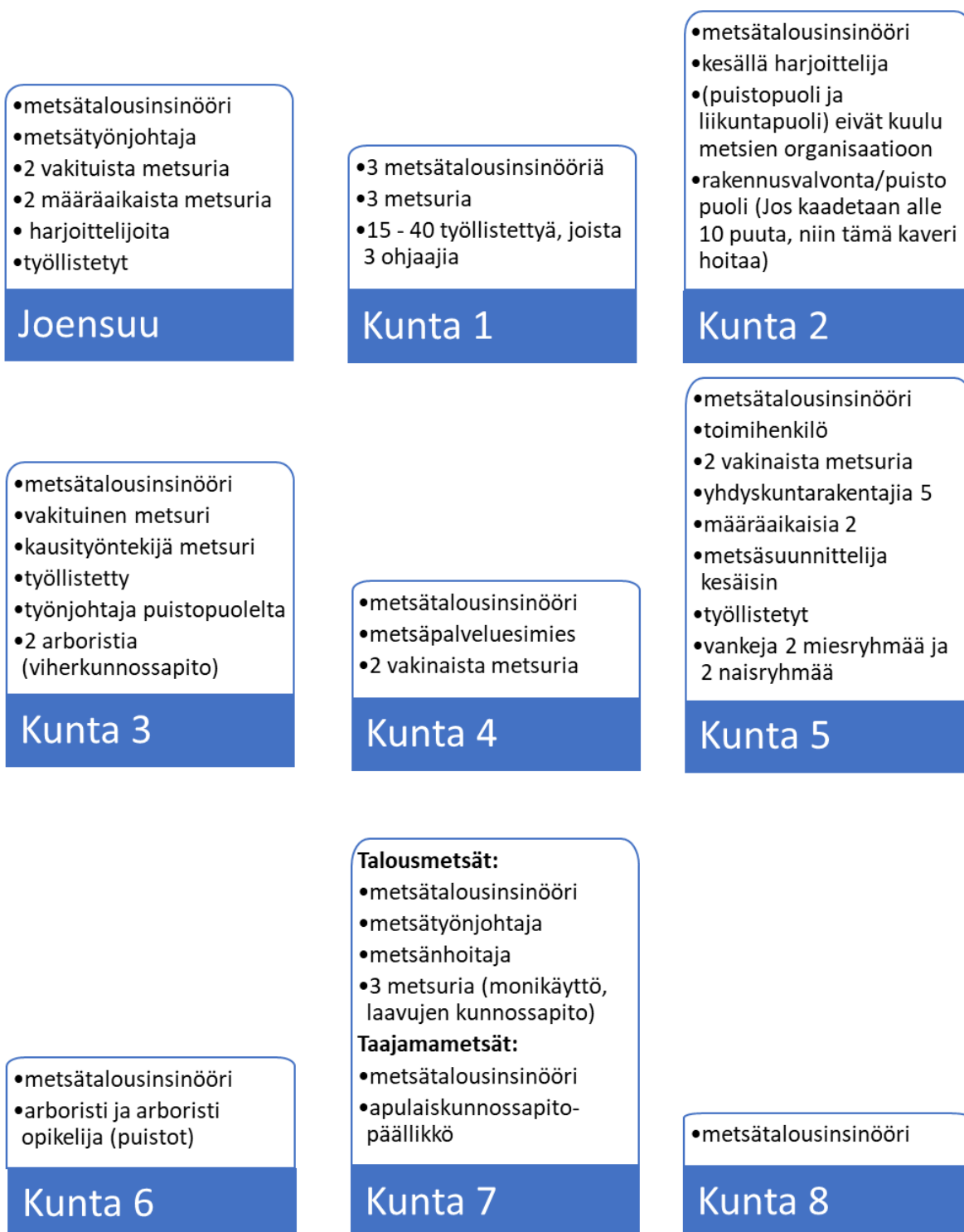

Kuvio 17. Kuntien omistamat taajamametsät.

6.7.2 Henkilöstö

Kuntien metsienhoidon parissa työskenteli monipuolisesti eri työntekijöitä (kuvio 18). Kaikissa kunnissa työskenteli metsätalousinsinöörin kouluksella olevia toimihenkilöitä suunnittelu- ja johtotehtävissä. Osa kunnista oli tunnistettavissa nimikkeiden perusteella, joten nimikkeet korvattiin metsätalousinsinöörin

nimikkeellä. Joensuun lisäksi neljässä kunnassa työskenteli vakituisia metsureita. Kolmessa kunnassa tehtiin yhteistyötä työllistämispalveluiden kanssa.

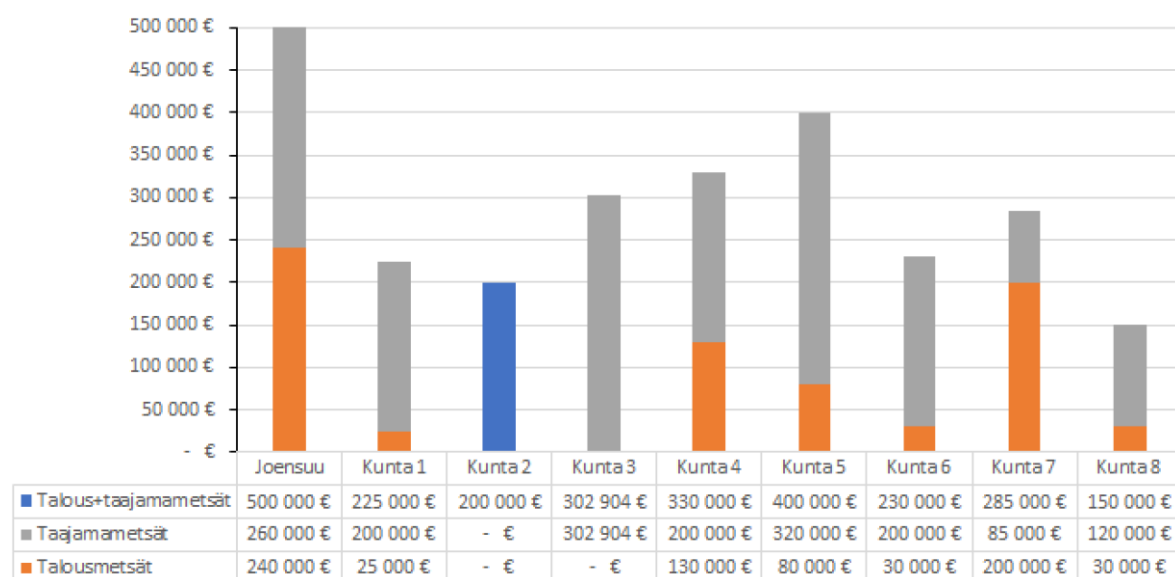
Kuvio 18. Kuntien metsäomaisuuden hoidosta vastaava henkilöstö.

Monessa kunnassa tehtiin yhteistyötä puistojen hoidosta vastaavan yksikön kanssa. Kunnissa työskenteli myös opiskelijoita ja harjoittelijoita muun muassa

metsurin, metsäsuunnittelijan ja arboristin työtehtävissä. Kunnassa 5 työskenteli myös vankeja. Vähäisin henkilöstö oli kunnissa 6 ja 8, joissa työskenteli pelkät metsätalousinsinöörit. Kunnissa 3 ja 6 oli myös arboristeja, jotka auttoivat välillä erikoispuiden hoidossa ja kaadossa. Kunnan 7 henkilöstön työnkuvat oli jaettu erikseen asemakaavan sisä- ja ulkopuolisiin alueisiin. Asemakaava-alueen metsien hoidosta vastasi rakentamisen ja kunnossapidon palvelut, ja ulkopuolisista alueista vastasi metsätoimisto. Kunnan omistama suuri metsäomaisuus voi olla osa syynä tähän menettelytapaan.

6.7.3 Metsänhoidon määrärahat

Kuntien metsänhoitoon varattujen määrärahojen laskennassa oli eroavuuksia, minkä seurauksena tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia (kuviot 19). Osa kunnista ilmoitti haastatteluissa pelkät urakointikulut, johon he lisäsivät palkka- ja henkilöstökulut omaan arviointiin perustuen. Joissakin kunnissa osa määrärahoista käytettiin luvottomien kaatopaikkojen puhdistukseen, roskien keruuseen tai luontopolkujen kunnossapitoon. Joissakin kunnissa yksittäisten puiden poistot ja rakennettavien alueiden puiden poistot oli laskettu monikäytön ja muiden palveluiden budjettiin, jotka eivät olleet tässä vertailussa huomioituna.

Kuvio 19. Metsien hoitoon varatut määrärahat.

Suurin osa kunnista arvioi määrärahojen jakautumisen taajamametsiin ja talousmetsiin omaan arviointiin perustuen. Kunnassa 7 taajama-alueella tehdyt hakkuukoneen urakointikulut laskutettiin talousmetsien puolelta. Vaikka määrärahojen jakautuminen talousmetsiin ja taajamametsiin perustuu monen kunnan kohdalla arvioon, on määrärahojen kokonaismäärä vertailukelpoinen suuntaa antavasti.

Muihin kaupunkeihin verrattuna Joensuun kaupunki käyttää eniten määrärahoja metsiensä hoitoon. Kun vertaillaan pelkästään taajamametsien hoitoon varattua budjettia, tasoittuu erot Joensuun ja vertailukaupunkien välillä. Talousmetsien budjetin selittää Joensuun kaupungin talousmetsien suuri määrä. Kunnat 4 ja 7 omistavat myös paljon talousmetsiä, jonka johdosta kuntien budjetti talousmetsiin on suurempi, kuin muilla vertailukaupungeilla.

6.7.4 Strateginen suunnittelu

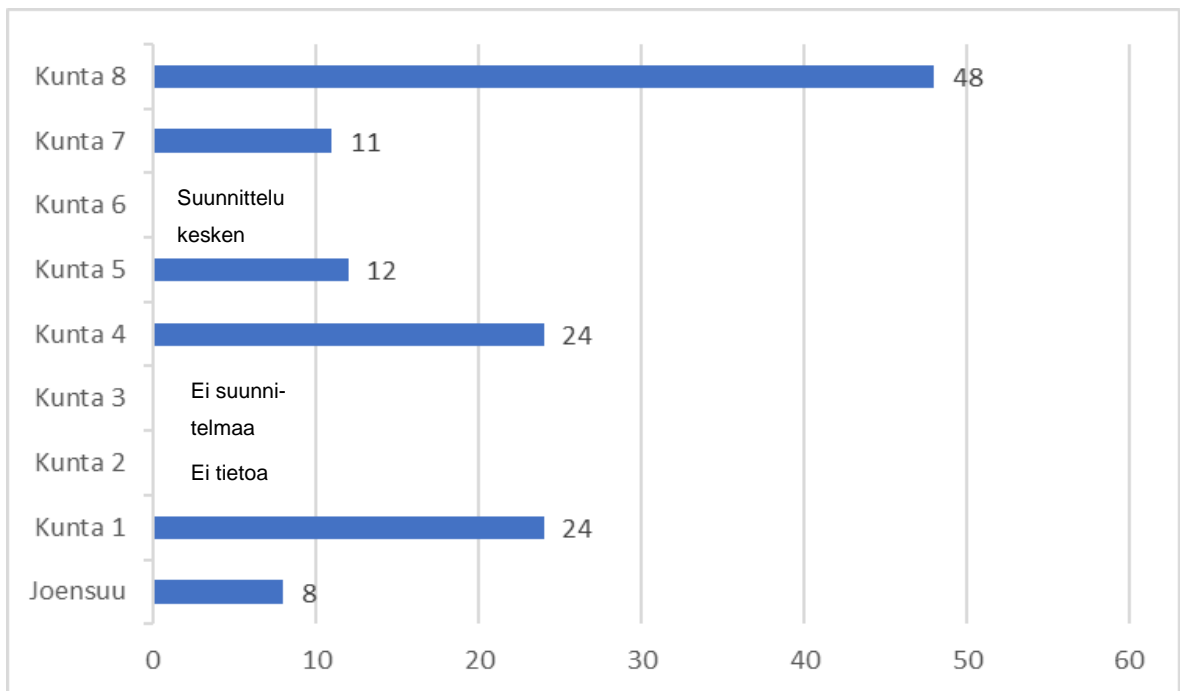
Taulukko 11. Strategisen tason suunnitelmat kunnittain ja niiden voimassa olo.

Joensuu	Kyllä, voimassa
Kunta 1	Kyllä, voimassa
Kunta 2	Vanhentunut, Ei uudistettu
Kunta 3	Ei
Kunta 4	Kyllä, voimassa
Kunta 5	Vanhentunut, päivittäminen kesken
Kunta 6	Kyllä, päivittäminen kesken
Kunta 7	Kyllä, voimassa
Kunta 8	Kyllä, voimassa

Strategisen tason suunnitelmat olivat yleisiä vertailukaupungeissa. Vertailukaupungeista viidellä oli voimassa oleva strategisen tason suunnitelma (taulukko 11). Yhdessä näistä kunnista suunnitelman päivittäminen oli vielä kesken. Kahdessa kunnassa suunnitelmat olivat vanhentuneet, joista toisella päivittäminen oli käynnissä. Kunnassa 3 ei ollut erillistä strategista suunnitelmaa, vaan heillä oli käytös-

sä metsäsuunnittelun prosessi, joka pitää sisällään taktisen ja operatiivisen tason suunnittelun.

Strategisen suunnitelman laadinta on pitkä prosessi (kuvio 20). Prosessit ovat yleensä pitkiä ja monimutkaisia ja niihin osallistetaan paljon eri sidosryhmiä. Suunnitelman laatiminen on kestänyt kunnissa yleensä vuodesta kahteen. Pisin prosessi oli kunnassa 8, jossa suunnitelman laatiminen kesti yhteensä neljä vuotta. Joensuun kaupungin metsänhoidon linjaus oli prosessin kestoaltaan lyhin, vaikka suunnitelmaan osallistettiin monipuolisesti asukkaita ja sidosryhmiä monella eri osallistamismenetelmällä (kuvio 21). Yksi syy prosessin lyhyydelle voi olla se, että toimintaryhmä kokoontui prosessin aikana vain kolmesti. Suunnitelma saatiin laadittua tehokkaasti.

Kuvio 20. Strategisen tason suunnitelman laadinnan kesto.

Kuvio 21. Strategisen tason suunnitelmien osallistamismenetelmät.

Kuntien strategisen tason suunnitelmia vertailtiin osallistamismenetelmiä, osallistuneiden lukumäärää ja tiedottamista mittaamalla (taulukko 12). Osallistamismenetelmät jaettiin kolmeen pääluokkaan: yksilömenetelmiin, yleisötilaisuuksiin ja ryhmämenetelmiin. Kunnissa, joissa oli laadittu strategisen tason suunnitelma, oli hyödynnetty osallistamismenetelmiä jokaisesta pääluokasta. Yksilömenetelmiä käytettiin yleensä suunnittelun alkuvaiheessa, kun taas yleisömenetelmiä käytettiin yleisesti myöhemmissä suunnittelun vaiheissa. Ryhmämenetelmiä hyödynnettiin ohjausryhmämenettelyllä koko prosessin ajan sekä yksittäisinä työpajoina prosessin aikana.

Strategisen tason suunnitelmien laadinnassa oli yleistä konsulttien hyödyntäminen. Vertailukaupungeista konsultteja hyödynsi yhteensä neljä kuntaa. Konsultteja hyödynnettiin muun muassa palaverien fasilitoinnissa, alueprofiloinneissa sekä metsien inventoinnissa ja suunnittelussa.

Taulukko 12. Strategisen tason vertailu.

Selitteet	Ss= Sisäinen sidosryhmä		Le= Lehti				
	Us= Ulkoinen sidosryhmä		Ne= Nettisivut				
	S= Sidosryhmä, kun ei tarkempaa tietoa sidosryhmästä		So= Sosiaalinen media				
	Ku= Kuntalainen						
	Hlö= Henkilö						
	V= Valtuutettu						
Kategoria	Yksilömenetelmä		Yleisötillaisuus		Ryhmämenetelmä		Tiedottaminen
Mittarit	Osallistamis- menetelmä	Osallistujat	Osallistamis- menetelmät	Osallistujat	Osallistamis- menetelmä	Osallistujat	Tiedottamis- menetelmät
Joensuu	Karttakysely	200 hlö	Asukastilaisuus	Ei tietoa	Toimintaryhmä	7 Ss 3 Us	So,
Metsänhoidonlinjaus	Luottamus- henk. kysely	3 V					
	Maasto- haastattelu	86 hlö					
Kunta 1	Karttakysely	Avoim 919 hlö Otanta 115 hlö	Asukastilaisuus	Joitain kymmeniä	Yhteistyö- ryhmä	7 Ss 6 Us 1 Ku	Le, So, Ne
Kunta 2	-	-	-	-	-	-	-
Kunta 3	-	-	-	-	-	-	-
Kunta 4	Luonnoksen kommentoin- ti ja käyttö- suunnitelma	Ei tietoa	Viisi esittelytilaisuutta	40 hlö	Ohjausryhmä	6 Ss 1 Us	Le, Ne
Kunta 5	Luonnoksen kommentoin- ti	Ei tietoa	Yleisötillaisuus	64 Us	2 Työpajaa, viranomais- työpaja	9 Us 11 Ss	Ei tietoa
Kunta 6	Asukasky- sely		Asukastilaisuus	Ei vielä järjestetty	Työryhmä		Le, Ne
Kunta 7	Asukasky- sely	Ei tietoa	Metsä-Foorumi	8 S 36 hlö	Ohjausryhmä	6 Ss	Ei tietoa
Metsien monikäyttö- suunnitelma	Viranhaltija- haastattelut	11 Ss					
	Lausunto ja kuuleminen	Kesken					

Kunta 8 Hoito- ja käyttö- suunnitelma	Karttakysely	233 hlö	Metsäkävely	13 hlö	Ohjausryhmä Sidosryhmien työpaja	8 Ss	Ei tietoa
			Lapsien kokemuskävely	11 ryhmää		20 Ss	
			Metsäpäivä	8 Ss 7 Us 2 V			

Strategisen tason suunnitelmiin osallistettiin eniten sidosryhmiä muihin suunnittelutasoihin verrattuna. Suunnitelmia ohjasi yleensä ohjausryhmä tai työryhmä, joka muodostui usein kaupungin sisäisistä ja ulkoisista sidosryhmistä. Sisäisiin sidosryhmiin kuului erilaisia kaupungin organisaatioon kuuluvia toimijoita. Ulkoisia sidosryhmiä olivat muun muassa Metsäkeskus, Luonnonvarakeskus, ELY-keskus sekä erilaiset luonnonsuojelujärjestöt. Kunnissa 7 ja 8 ohjausryhmät muodostuivat kokonaan kaupungin sisäisistä sidosryhmistä. Joensuun sekä kuntien 1 ja 4 työryhmissä oli mukana myös ulkoisia sidosryhmiä. Kunnan 5 suunnitelmalla ei ollut erillistä ohjausryhmää, mutta sidosryhmät osallistettiin prosessiin työpajoilla ja yleisötilaisuudella. Kuntien suunnitteluprosessien aikana osallistettiin myös muita sidosryhmiä erilaisilla kyselyillä ja tilaisuuksilla. Muita ulkoisia sidosryhmiä olivat erilaiset harrasteryhmät, luontojärjestöt, puunostajat, urakoitsijat, valtion toimijat sekä asukkaat.

Asukkaiden osallistaminen oli vähäisempää työryhmämenettelyssä. Yhdessä kunnassa oli valittu asukas mukaan työryhmään, mutta hänen kannanottonsa oli jäänyt työskentelyn aikana vähäiseksi. Haastateltu pohti, että yhden asukkaan on haastavaa edustaa kaikkien asukkaiden mielipidettä.

Yksilömenetelmistä yleisimpiä olivat erilaiset kyselyt, joita oli hyödynnetty neljässä eri kunnassa. Vanhemmissa suunnitelmissa oli käytetty perinteisempiä kyselyjä, kun taas uudemmissa kyselyissä hyödynnettiin paikkatietoa. Karttakyselyjä oli tehty Joensuun lisäksi kahdessa eri kunnassa. Karttakyselyissä käytettiin Maptionnaire-sovellusta, jossa kyselyyn vastaaja pystyi merkkamaan kartalle paikkatietopisteitä ja vastaamaan kysymyksiin. Toinen yleinen sovellus kyselyiden tekemiseen oli Webropol, joka koettiin hyväksi, koska sillä oli helppo tehdä kyselyjä ja analysoida tuloksia. Karttakyselyillä kartoitettiin alueiden käyttöä ja ihmisten kokemuksia, arvoja ja toiveita metsien käytölle. Kunnan 1 kyselyssä oli yhteensä 919 vastaajaa ja kunnassa 8, 233 vastaajaa. Kyselyt koettiin hyväksi, koska kaikilla

oli mahdollisuus vastata niihin ja ihmiset olivat pystyneet vaikuttamaan ja tuomaan mielipiteitään esille.

Kyselyt koettiin hyväksi menetelmäksi yleisen mielipiteen kartoittamisessa, mutta yleisen mielipiteen löytäminen koettiin silti haastavaksi. Molemmat kunnat kokivat karttakyselyiden ongelmaksi sen, että yksittäinen vastaaja saattoi vääristää tulosta merkkamalla yli 50 paikkatietopistettä. Yksittäisten tahojen mielipiteet koettiin myös mahdollisesti korostuneiksi.

Kunnalla 8 oli haasteita kyselyiden kanssa. Suurin osa kyselyn aloittaneista lopetti kyselyn kesken, sillä 800 kyselyn aloittaneesta vain 233 oli tehnyt sen loppuun. Haastateltu pohdiskeli sen johtuneen mahdollisesti siitä, että vastaaminen oli koettu liian vaikeaksi. Kyselyssä oli ponnahtusikkunoita, joita olisi pitänyt osata käyttää päästäkseen kyselyssä eteenpäin. Maptionnaire oli tuolloin vielä uudehko sovellus, joten sovelluksen kehittäminen on ollut todennäköisesti vielä kesken. Tuoreemmassa kunnan 1 laatimassa kyselyssä ei koettu vastaavanlaista ongelmaa, joten sovellusta on todennäköisesti kehitetty helppokäyttöisemmäksi kyselyn laadinnan jälkeen. Toinen vaihtoehto on se, että kunnan 8 kysely on koettu liian pitkäksi, jolloin vastaajat ovat jättäneet vastaamisen kesken.

Kunnassa 1 järjestettiin karttakyselyn lisäksi postikorttiotannalla tehty kysely. Otanta pyrittiin tekemään siten, että sillä saataisiin kattava otos kunnan asukkaista. Kyselyyn vastasi yhteensä 115 henkilöä. Jaetussa postikortissa oli ollut vastauslinkki, minkä kautta kyselyyn pystyi vastaamaan henkilökohtaisesti. Tällä kyselyllä oli mahdollista selvittää tarkemmin kuntalaisten yleistä mielipidettä ja peilata tulosta avoimen kyselyn vastauksiin.

Kunnan 1 järjestämässä kyselyssä oli noin viisinkertainen määrä vastaajia Joensuuun verrattuna. Noin kaksinkertainen asukasluku kunnassa 1 selittää osin vastaajamäärän eroavaisuuden. Silti vastaajia on ollut huomattavasti enemmän. Voidaan pohtia, että johtuuko kyselyn vastaajamäärä tehokkaammasta markkinoinnista ja viestinnästä.

Yleisötilaisuudet olivat strategisen tason suunnitelman laadinnassa todella yleisiä. Tilaisuuksia järjestettiin muun muassa maastossa, palvelupisteillä sekä muissa kaupungin tiloissa. Yleisötilaisuuksia järjestettiin yleensä suunnitteluprosessin myöhemmissä vaiheissa, kun suunnitelmasta oli valmis luonnos, johon pystyi antamaan kommentteja ja palautetta. Kunnassa 6, jossa suunnitelman laadinta oli vielä kesken, oli tarkoituksena järjestää yleisötilaisuus suunnitteluprosessin aikana.

Kunta 8 järjesti kaksi erilaista metsäkävelytilaisuutta, jotka oli kohdistettu eri sidosryhmille. Ensimmäinen kävelytilaisuus järjestettiin työpajan jälkeen, johon saapui työpajan henkilöiden lisäksi myös muutama kuntalainen. Tilaisuudessa kierrettiin rasteja, joissa oli erilaisia metsäkuvioita, joiden käsittelystä keskusteltiin ja kerättiin palautetta sovelluksella. Palautteiden yhteenveto kasattiin konsultin käyttämää sovellusta hyödyntäen. Lapsille suunnattu kokemukävely järjestettiin päiväkodeille ja koululaisille, yhteensä 11 ryhmälle. Ryhmät vierailivat omassa lähimetsässään ja vastasivat samalla kysymyksiin. Ryhmät kiersivät lähimetsänsä omalla ajallaan ja lähettivät vastaukset kaupungin metsäosastolle. Kysymyksillä selvitettiin lapsien kokemuksia ja havaintoja lähimetsistä. Lapsille esitettiin kysymyksiä, kuten ”mitä näet, koet ja miltä metsässä tuoksuu”.

6.7.5 Taktinen suunnittelu

Kaikkien kuntien metsienhoitoon liittyy taktisen tason metsäsuunnittelu. Osassa strategisen tason suunnitelmista on kuitenkin taktisen tason elementtejä, jolloin taktinen taso ohjautuu strategisen tason suunnitelmassa tehdyillä päätöksillä. Strategisella tasolla voidaan linjata esimerkiksi alueen hoitokierto, hoitoluokitus ja hoidon periaatteet, jolloin erillistä taktisen tason suunnitteluprosessia ei strategisen tason ja operatiivisen tason välillä välttämättä ole. Tämän vuoksi kaikkien kuntien taktisen tason suunnittelua ei ole kuvailtu, koska se voi sisältyä muihin suunnittelutasoihin.

Taktisen tason suunnittelua tehdään myös omatoimisesti hoitotöiden jälkeen, kun puustotiedot päivitetään ja annetaan uusia toimenpide-ehdotuksia. Tällöin taktisen

tason suunnittelusta ei ole tehty erillistä prosessia, vaan se hoituu operatiivisella tasolla työn teon jälkeen omatoimisesti. Näissä tapauksissa toimenpide-ehdotuksien laatimiseen ei osallisteta ihmisiä erikseen, vaan osallistaminen tapahtuu operatiivisella tasolla, kun hoitotöitä tullaan tekemään. Tällä tavalla toimitaan esimerkiksi Joensuun kaupungin lähimetsien hoidossa. Taktisen tason suunnitelmia on tehty erikseen merkittävistä ulkoilu- ja virkistysalueista, kuten Repokalliosta ja Kuhasalosta.

Vertailukunnissa oli tehty erillisiä taktisen tason suunnitelmia alueille, joilla on ulkoilu- ja virkistyskäyttöpainetta. Taktisen tason suunnitelmia tehtiin myös strategisella tasolla päätetyille tärkeille alueille. Kunnassa 7 oli tehty myös erillinen suunnitelma tien varressa olevalle metsäalueelle, jolla oli tärkeä maisemallinen merkitys.

Kuntien 1 ja 8 strategisen tason suunnitelmissa määriteltiin alueet, joille laadittiin erillisiä metsänhoitosuunnitelmia. Kunnalla 1 näitä alueita oli yhteensä yhdeksän ja kunnalla 8 neljä kappaletta. Kunnan 1 määrittämät alueet olivat päävirkistysalueita, kun taas kunnan 8 alueisiin kuului myös asuinalueiden lähimetsiä. Kunnassa 2 taajamametsät oli jaettu kahdeksaan alueeseen, joille oli laadittu erilliset metsäsuunnitelmat. Näitä alueita ei määritelty erikseen strategisen tason suunnitelmalla, vaan uusia suunnitelmia on laadittu, kun metsäomaisuus on kuntaliitoksien myötä kasvanut. Alueiden lajittelu on uudistunut ja joitakin suunnittelualueita on yhdistelty. Metsävaratiedot päivitettiin työn teon jälkeen, mutta toimenpide-ehdotukset ja hoituluokitukset määritettiin tarkemmin 10 vuoden välein tehtävällä suunnittelulla.

Taktisen tason suunnitelmia vertailtiin samoilla mittareilla kuin strategisen tason suunnitelmia (taulukko 13). Ryhmämenetelmiä käytettiin huomattavasti vähemmän suunnitelmien laadinnassa. Kolmessa kunnassa oli laadittu taktisen tason suunnitelmia, joista vastasi ohjaus- tai työryhmä. Ainoastaan kunnan 4 työryhmä muodostui pelkästään sisäisistä sidosryhmistä. Kuntien 5 ja 7 työryhmissä oli myös ulkoisia sidosryhmiä.

Taulukko 13. Taktisen tason vertailu.

Kategoria	Yksilömenetelmä		Yleisötilaisuus		Ryhmämenetelmä		Tiedottaminen
	Osallistamis- menetelmä	Osallistujat	Osallistamis- menetelmät	Osallistujat	Osallistamis- menetelmä	Osallistujat	
Selitteet	Ss= Sisäinen sidosryhmä Us= Ulkoinen sidosryhmä S= Sidosryhmä, kun ei tarkempaa tietoa sidosryhmästä Ku= Kuntalainen Hlö= Henkilö V= Valtuutettu				Le= Lehti Ne= Nettisivut So= Sosiaalinen media Pra= Paikallisradio		
Joensuu Kuhasaloon hoito- ja käyttösuunnitelma	Kyselyt (Vuonna 2002–2003)	Ei tietoa	-	-	-	-	Ei tietoa
	Maastohaastattelut (Vuonna 2002–2003)	Ei tietoa					
Repokallion hoito- ja käyttösuunnitelma	Kysely (2015)	Ei tietoa	Repokallion asemakaavan yleisötilaisuus (2013)	5 Us 4 Ss	-	-	Le, Ne, So
	Kysely (2016)	107					
	Sidosryhmä yhteistyö	Ei tietoa					
Kunta 1 Päävirkestysalueiden hoitosuunnitelmat 9kpl	Otakantaa.fi	"Ei kovin montaa"	Asukastilaisuus	Joitakin kymmeniä	-	-	Le, So, Ne
Lähimetsien hoito-ohjelma	-	-	-	-	-	-	-
Kunta 2 8 alueellista metsäsuunnitelmaa	Kommentointi	5 Ss Yli 10 Us	Asukastilaisuus	Ei tietoa	-	-	Ei tietoa
Kunta 3 Toiminta kuvattu operatiivisen tason kaaviossa	-	-	-	-	-	-	-
Kunta 4 Erillinen taajamametsäalueen hoito- ja käyttösuunnitelma	Asukaskysely	Ei tietoa	-	-	Työryhmä	5 Ss	Ei tietoa
	Nähtävillä olo ja kommentointi	7 Hlö					
Kunta 5 Kaksi metsäsuunnitelmaa	Asukaskysely	Ei tietoa	Klinikka	Vähän	Ohjausryhmä	2 Ss 3 Us	Ei tietoa
	Haastattelut	Ei tietoa					
Kunta 6 Monitavoitteinen	Nähtävillä olo ja kommentointi	30 Hlö S ?	Asukastilaisuus	15 Hlö	-	-	Le

metsäsuunnitelma	tointi						
Kunta 7 Moottoritienvarsien hoitosuunnitelma	Kysely	Ei tietoa	Asukasilta	Ei tietoa	Työryhmä	4 Ss 3 Us	Ei tietoa
Metsäalueen hoito ja käyttösuunnitelma	Posti- ja netti- kyselyt	Lähetet- tiin 2000 Ku	Kansalais- foorumi, Seminaari	Ei tietoa	Ohjausryh- mä	6 Ss Us V ?	Le, Ne Pra
	Ryhmähaas- tattelut						
Kunta 8 Alueelliset metsän- hoito suunnitelmat	Asukaskysely	50	Asukastilai- suus/metsäk- ävely	20–40 Hlö/ tilaisuus	-	-	Ne, Le

Yleisötilaisuudet olivat yleisiä taktisen tason suunnitelmien laadinnassa. Haasteina olivat olleet vähäiset osallistujamäärät. Kunnan 5 asukastilaisuus jouduttiin perumaan vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Tämän tilalle järjestettiin klinikka, mutta se koettiin ajanhukaksi. Harjoittelija oli päivystänyt palvelupisteellä tiettyinä päivinä aamupäivisin, mutta ihmisiä ei ollut tullut paikalle toivottua määrää.

Kunnan 1 päävirkestysalueiden hoitosuunnitelmissa osallistettiin kuntalaisia asukastilaisuuksilla ja otakantaa.fi -palvelulla. Osallistujia asukastilaisuuksissa on ollut keskimäärin joitakin kymmeniä. Otakantaa.fi -kyselyssä oli haasteita osallistujamäärien kanssa, sillä vastaajia oli ollut vähän.

Kunnan 8 järjestämien tilaisuuksien osallistujamäärät vaihtelivat 20–40 välillä. Kunta oli myös järjestänyt kyselyn yhdelle suunnittelualueelle, johon saatiin noin 50 vastausta.

Kunnan 6 yleisötilaisuuteen osallistui noin 15 henkilöä. Suunnitelmaa markkinoitiin pelkästään lehtiartikkelilla. Yleisötapahtumien osallistujamääriin ei voi tehdä suoranaista johtopäätöstä suunnitelmien markkinoinnin pohjalta. Osallistujamääriin voi vaikuttaa esimerkiksi suunniteltavan alueen käyttäjämäärät ja tapahtumapaikan sijainti sekä aikataulu.

Asukastilaisuuksien järjestämisestä oli monenlaisia kokemuksia. Yhdessä kunnassa asukastilaisuudet ja metsäkävelyt koettiin hyväksi menetelmiksi: ”Se on ollut ehkä kaikkein antoisin se metsäkävelyhetki siellä metsässä. Kyllä se on se itse tilaisuus ja avoimena oleminen se pointti.” Yleisempiä olivat kuitenkin negatiivisemmat

kokemukset: ”Meillä oli tilaisuus, jossa mahtuu yhden käden sormiin osallistujat. Meillä ei hirveitä yleisötahtumia oo. Sanotaan, että yritetty on.” Vähäisen osallistujamäärän epäiltiin johtuvan esimerkiksi siitä, että asukkaat pitävät aluetta itsensänselvyytenä.

Yleisötahtumiin osallistuneet kokivat vallan jakautuvan välillä epätasaisesti eri osallistujien välillä. Eräässä asukastilaisuudessa suunnittelija oli jäänyt tilaisuuden jälkeen keskustelemaan erään sidosryhmän edustajan kanssa. Muut osallistujat olivat kokeneet, että tälle sidosryhmälle oli annettu enemmän valtaa.

Asukkaalle voi jäädä ikävä kuva, jos hän käy asukasillassa, jossa hän saa mielipiteensä sanottua ja tilaisuuden jälkeen jäädään vielä johonkin salaiseen kokoukseen, jossa muutetaan asiaa toiseen suuntaan. Tasapaino pitää löytää sen vallanjaon kanssa.

Yleisötilaisuuksien keskustelu eteni myös välillä kyseenalaistamaan koko metsien hoidon merkityksen.

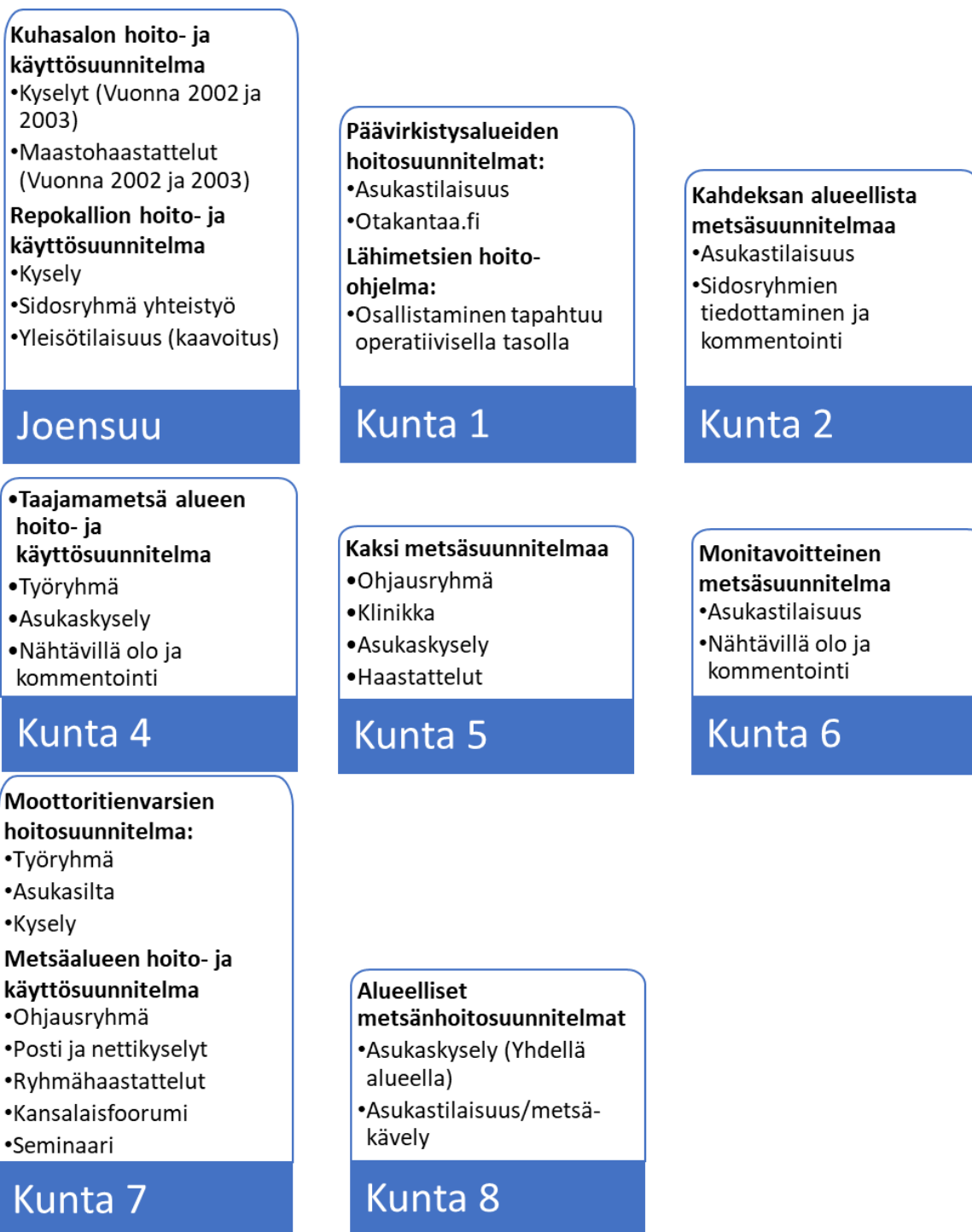
Kun lähdetään kyseenalaistamaan ylipäätään, saako metsiä käsitellä olenkaan, niin ollaan aika kaukana siitä, että jos puhutaan taajamametsien hoidosta. Onko lahottajasien elämällä pienempi vai suurempi merkitys kuin ihmisen elämällä? Sitten ollaan aika kaukana, että saadaanko sillä prosessiin mitään järkevää lopputulemaa.

Yksilömenetelmät olivat todella yleisiä taktisen tason suunnitelmien laadinnassa. Menetelmiä olivat erilaiset haastattelut, kyselyt ja kommentoinnit. Sidosryhmiltä kyseltiin myös aktiivisesti palautetta suunnitelmiin liittyen. Yhdessä kunnassa oli kokemuksia ovelta ovelle haastatteluista. Haastatteluilla oli ollut positiivinen vastaanotto, mutta menetelmän tehokkuudessa oli haasteita: ”Ei se hirveän isoa aluetta kerennyt käymään. Täysin mahdoton ajatus. Yhen pienen alueen se kerkes käydä siinä.”

Kunta, joka koki yleisötilaisuudet haastaviksi, pohdiskeli ohjausryhmään panostamisen hyväksi vaihtoehdoksi osallistamisen kehittämiseksi.

Laittaisın painetta siihen ohjausryhmään ja sitten luotettas aika paljon enemmän sitten siihen luonnosuojelualueen painotukseen, mitä siellä pitäisi niin kuin tehdä oikeasti, että ammattilaiset käsittelee sitä asiaa.

Osallistamismenetelmien visualisoimisen helpottamiseksi taktisen tason tiedoista laadittiin myös kuvaaja, josta näkee nopeasti suunnitelmissa käytetyt eri osallistamismenetelmät (kuvio 22).

Kuvio 22. Taktisen tason suunnitelmien osallistamismenetelmät.

6.7.6 Operatiivinen suunnittelu

Kuntalaisten vaikuttamismahdollisuus koettiin useassa kunnassa parhaimmaksi juuri operatiivisella tasolla:

Tässä vaiheessa kuntalainen pystyy parhaiten saamaan sellaista aikaiseksi mikä näkyy. Tuolla ylemmillä tasoilla se on vähän semmoista yleistä löpinää mikä kirjoitetaan auki korulauseiksi. Sit loppu peleissä niillä nyt ei hirveästi ole mun nähdäkseni painoarvoa.

Asenteet kuntalaisten operatiivisen tason osallistamiseen olivat lähtökohtaisesti myös paremmat:

Jos me ruvetaan varsinkin asukkailta kyselemään mielipiteitä, niin sieltä tulee laidasta laitaan ja sieltä tulee täysin toteuttamiskelvottomia juttuja. Sit kun mennään yksittäisten hoitotoimenpiteiden toteuttamiseen jossain omakotitaloalueella et hakataanko yhden talon edestä kaikki puut vai jäte-
tääkö suojapuustoa kuinka paljon, niin siellä on hyvä kuunnella ihmisiä.

Yksilömenetelmät olivat yleisimpiä osallistamismenetelmiä operatiivisella tasolla (taulukko 14). Yleisötilaisuuksia järjestettiin kolmessa kunnassa, joista kahdessa niitä järjestettiin säännöllisesti. Ryhmämenetelmiä ei ollut käytössä missään kunnassa.

Taulukko 14. Operatiivisen tason suunnittelun vertailu.

Selitteet	Postitiedotteen jako ja toiveiden keräys = PT						
Kategoria	Yksilömenetelmä		Yleisötilaisuus		Ryhmämenetelmä		Tiedottaminen
Mittarit	Osallistamismenetelmä	Osallistujat	Osallistamismenetelmät	Osallistujat	Osallistamismenetelmä	Osallistujat	Tiedottamismenetelmät
Joensuu	PT	Vaihtelee	-	-	-	-	Postitiedote
Kunta 1 Operatiivinen työn toteutus	PT	Vaihtelee	Asukastilaisuus	Ei tietoa	-	-	Postitiedote
Kunta 2 8 alueellista metsäsuunnitelmaa	PT	Vaihtelee	-	-	-	-	Postitiedote, Maastotiedote
Kunta 3	PT	Vaihtelee	Välillä järjestetään asukas-	Ei tietoa	-	-	Postitiedote
	Sähköinen	Ei tietoa					

	palautekanava		tilaisuuksia				
Kunta 4	PT	Vaihtelee	-	-	-	-	Postitiedote
	Sähköinen palautekanava	"Jonkun verran"					
Kunta 5 Kaksi metsäsuunnitelmaa	PT	Vaihtelee	-	-	-	-	Postitiedote, Maastotiedote
	Sähköinen palautekanava	Ei tietoa					
Kunta 6	PT	Vaihtelee	-	-	-	-	Postitiedote
Kunta 7	Ennakkokysely	Ei tietoa	-	-	-	-	Postitiedote
	PT	Vaihtelee					
	Sähköinen palautekanava	Ei tietoa					
Kunta 8	PT	Vaihtelee	10 asukastilaisuutta vuonna 2019	12 Ku/tilaisuus	-	-	Postitiedote, nettisivut, sähköpostit

Kaikissa kunnissa jaettiin postitiedotteita, joissa kerrottiin hoitotöistä ja mahdollisuudesta vaikuttaa niihin. Postitiedotteissa kerrottiin yhteystiedot, jonka kautta pystyi kertomaan toiveita joko puhelimitse tai sähköpostitse. Kunnassa 1 ohjeistettiin merkkamaan toivepuita omatoimisesti nauhoilla. Kunnan 8 järjestämässä yleisötilaisuuksissa jaettiin nauhoja erikseen merkkauksia varten. Punaiset nauhat jaettiin poistettaville puille ja siniset nauhat säästettäville. Muissa kunnissa ei ollut käytössä vastaavanlaista nauhan jakokäytäntöä.

Asukkaiden mielipiteitä kerättiin etukäteen myös ennakkokyselyillä.

Ennakkokyselyiden tekeminen oli kunnissa harvinaisempaa, sillä ainoastaan kahdella kunnalla oli kokemuksia ennakkokyselyiden tekemisestä. Vain yhdessä kunnassa ennakkokyselyitä toteutettiin systemaattisesti jokaiselle suunniteltavalle hoitoalueelle. Varsinainen tiedottaminen hoitotöiden aloittamisesta ja puun poistotoiveiden keräämisestä tehtiin muutama viikko ennen hoitotöiden aloittamista. Puunpoistotoiveiden käsittelyä oli kokeiltu jo ennakkotiedotuksen yhteydessä, mut-

ta ongelmaksi muodostui puissa olevien nauhojen putoaminen ja häviäminen sekä merkkailun aiheuttama hämmennys. Muissakin kaupunginosissa saatettiin merkeillä puita, kun asukkaat luulivat töiden jatkuvan viereisen kaupunginosan puolelle. Parhaaksi aikajänteeksi ennakkokyselyn lähettämiseksi koettiin vuosi ennen hoitotöiden aloittamista. Kyseisessä kunnassa kyselyt lähetettiin asukkaille postitse kirjekuorissa. Kyselytuloksien keräämiseen ja analysointiin käytettiin Surveypal-ohjelmistoa.

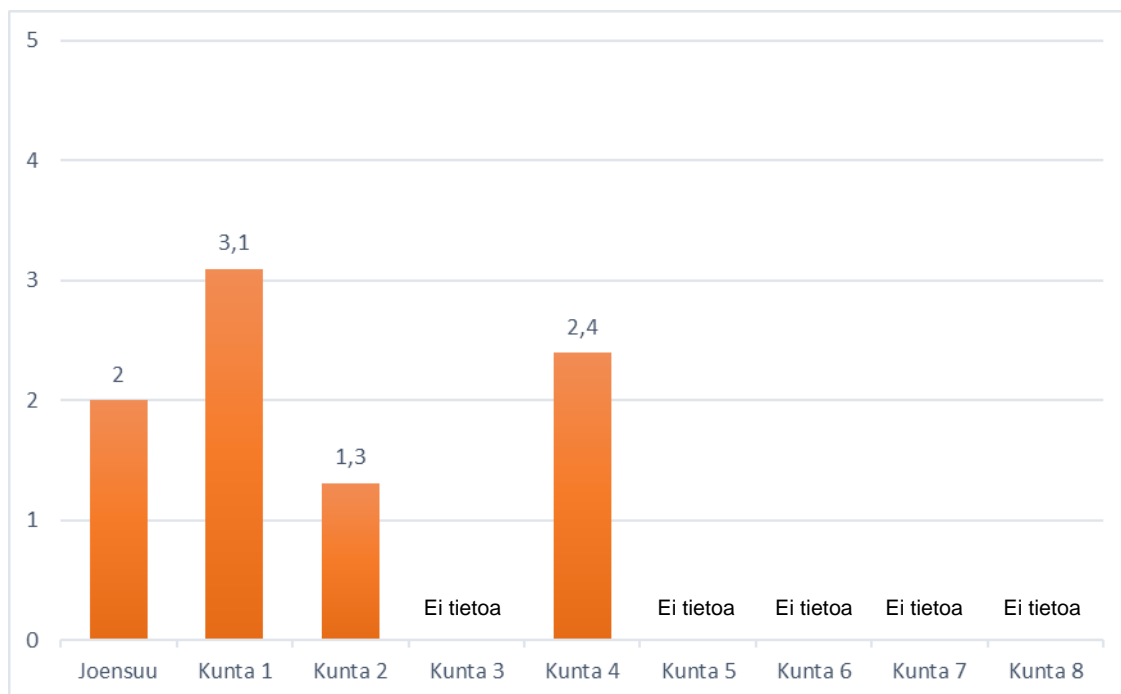
Ennakkokyselyiden tekeminen koettiin hieman raskaaksi ja työlääksi menetelmäksi, mutta niiden koettiin kuitenkin helpottavan suunnitteluprosessin myöhempiä vaiheita sekä säästävän etukäteen suunnitteluprosessia myöhemmiltä ongelmilta.

Yleisötilaisuudet eivät olleet kovin yleisiä menetelmiä operatiivisella tasolla, sillä niitä järjestettiin aktiivisesti ainoastaan kahdessa kunnassa. Asukastilaisuuksien mahdollistama vuorovaikutus asukkaiden välillä koettiin helpottavaksi. ”Virkamiehenä on helpompaa, jos ne jakaa kokemuksia ja näkemyksiä keskenään, ettei tarvitse olla siinä välissä, että kaupunkilaiset voi keskustella itsensä kanssa.” Mikäli kyseessä on kunnossapidollinen hoitotoimi, ei asukkaita yleensä ilmaannu kuin murto-osa kutsutuista. Asukastilaisuuksiin on saatu suurimpia osallistujamääriä uusilla asuinalueilla ja alueilla, joissa tehtiin maisemaa merkittävästi muuttavia hakkuita. Tätä puoltavia kokemuksia oli muun muassa haastatellulla metsätaloudeninsinöörillä: ”Joo me lyötiin semmoinen uuden asuntoalueen sankka kuusikko aukoksi. Sen tiedotustilaisuus oli maastossa ja vettä sato ja kyllähän siellä varmaan 40–50 ihmistä oli vesisateesta huolimatta.”

Sähköisiä palautekanavia hyödynnettiin neljässä eri kunnassa. Palautekanavien kautta tuli toiveita lähimetsien hoidosta sekä puunkaatoypyynnöistä. Kunnassa 3 oli panostettu sähköiseen palautekanavaan. Palautekanavan kautta tuli päivittäin toistakymmentä yhteydenottoa kuntatekniikkaan ja kunnossapitoon liittyen. Suurin osa palautteesta koski viherkunnossapitoa. Ennen sähköisen palautekanavan käyttöönottoa haastateltu saattoi saada enimmillään yli 20 puhelua päivässä. Nykyään yli puolet yhteydenotoista tulee sähköisen palautekanavan kautta.

Vaikuttamismahdollisuutta vertailtiin myös tehtyjen palautekyselyiden perusteella.

Kuntien 2 ja 4 tulokset otettiin tehdyistä opinnäytetöistä. Kunnan 1 tulos kerättiin konsulttityöstä. Kunta 1 oli teettänyt yhden asukastyytyväisyystutkimuksen vuosittain ulkopuolisella konsultilla. Palautekyselyt oli kohdistettu hoitoalueella asuville asukkaille hoitotöiden tekemisen jälkeen. Muissakin kunnissa kerättiin palautetta, mutta tuloksia ei saatu tai löydetty. Joensuun kaupunki sai vertailussa kolmanneksi parhaimmat pisteet (kuvio 23).

Kuvio 23. Vaikuttamismahdollisuuksien arvosanat kunnittain.

Palautekyselyiden perusteella parhaimmat pisteet vaikuttamismahdollisuudelle saatiin kunnassa 1, jossa panostettiin systemaattiseen toiveiden keräämiseen ja niiden toteuttamiseen. Kunnassa 1 vaikuttamismahdollisuuden arvosana oli 3,1. Kyseisessä kunnassa ihmisiä ohjeistettiin merkkamaan toivepuut ennen hoitotöiden aloittamista. Kuntalaiset käyttivät merkkamiseen erilaisia naruja ja nauhoja, mitä heiltä sattui löytymään. Päätöksen puiden poistamisesta tekivät kuitenkin metsurit, jotka kiersivät hoitoalueen leimaamalla poistettavat puut. Leimaamisen tarkemmasta ajankohdasta ei informoitu asukkaita, koska muuten suurin osa ajasta menisi asukkaiden kanssa keskusteluun. Suurin osa toiveista kerättiin leimauksella, mutta osa toiveista kerättiin yhteydenottojen kautta käymällä kohteessa. Leimauksen jälkeen nauhat kerättiin pois, johon saatiin apuvoimia työllistämispalveluista. Suurin osa harvennuksista toteutettiin koneellisesti korkean kustannuste-

hokkuuden vuoksi. Valmiiksi merkatut puut koettiin helpottavaksi, sillä se nopeutti hakkuukoneen kuljettajan työskentelyä. Hoitoalueet suunniteltiin isommiksi kokonaisuuksiksi ja ne pyrittiin hoitamaan kerralla ilman, että niiltä hypittiin muille alueille. Saman aikaisesti työn alla oli kaksi tai kolme hoitoaluetta, joiden suunnittelusta ja hoidon toteuttamisesta vastasivat kaupungin metsätalousinsinöörit.

Osallistamismenetelmien visualisoimisen helpottamiseksi operatiivisen tason tiedoista laadittiin kuvaaja, josta näkee suunnittelussa käytetyt eri osallistamismenetelmät. (kuvio 24).

Kuvio 24. Operatiivisen tason suunnitelmien osallistamismenetelmät.

6.7.7 Hoitotöistä tiedottaminen

Jokaisessa vertailukaupungissa jaettiin postitiedotteita hoitoalueille. (taulukko 15). Postitiedotteiden jakamisesta vastasivat kaupungin työntekijät, harjoittelijat tai posti. Yleisemmin jakaminen tehtiin itse joko harjoittelijoiden tai kaupungin työntekijöiden toimesta. Mikäli alue oli isompi, oli yleisempää ulkoistaa tiedotteiden jako pos-

tille. Osa haastatelluista koki tiedotteiden jakamisen keinona tutustua hoitoalueeseen sekä mahdollisuutena tavata paikallisia asukkaita:

Jos näen pihalla jonkun, niin en mä jaa sitä postilaatikkoon sitä tiedotetta, vaan mä huikkaan sen siihen ihmiselle, että tämmöinen on tuloillaan. Joskus tulee todella hyviä kontakteja, että saa paremmin sanomaa perille ja saa samantien välitöntä palautetta.

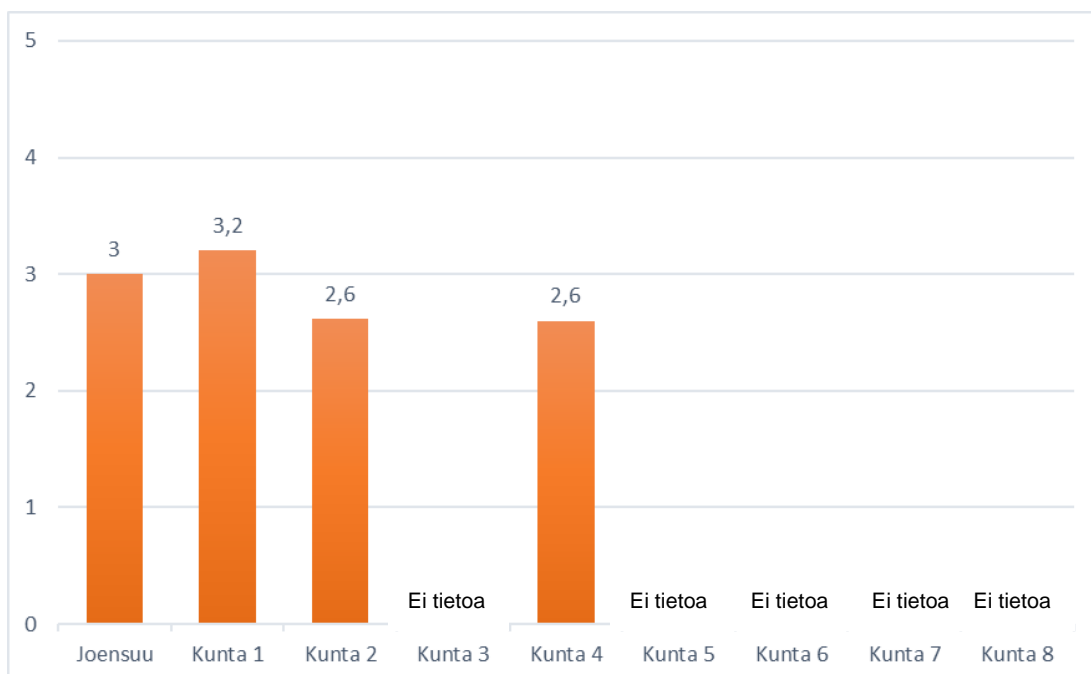
Samalla oli mahdollista katsoa valmiiksi varastopaikkoja sekä tutustua alueen metsiin. Yleisintä oli jakaa postitiedotteet kahta viikkoa ennen hoitotöiden aloittamista. Mikäli hoitoalue oli isompi, voitiin tiedotus toteuttaa useammassa osassa.

Taulukko 15. Hoitotöiden tiedottamisen vertailu.

Selitteet	Tiedotteen jako postilaatikkoon = P Tiedotteen kiinnitys roskakatokseen = R Isännöitsijän tai taloyhtiön kautta = I Rappukäytävän Ilmoitustaulu = RI Roskakatos = RK Rappukäytävän lasi= RL					
	Kategoria	Tiedotelehtinen			Maastotiedote	Nettisivut
Asumismuoto	Omakotitalot	Rivitalot	Kerrostalo			
Joensuu	P	P	RI, RK	-	Suunnitelmat ja aikataulu nähtävillä kaupungin nettisivuilla.	-
Kunta 1	P	P, I	RI, RK RL, I	-	Netissä suunnitelmat nähtävillä ja uutisia töiden etenemistä. "Informatiiviset nettisivut"	Lehdet ja sosiaalinen media
Kunta 2	P	P	RI, RL	Välillä käytössä	-	Lehtitiedote ulkoilualueilla
Kunta 3	P	P	RI, I	-	-	Paikallislehti, ilmaisjakelulehdet
Kunta 4	P	P	RI, I	Isommilla hoitoalueilla	-	-
Kunta 5	P	P	I	Käytössä	Nettisivuilla hoito-ohjelma	Lehdistö
Kunta 6	P	P	P, RI, I	-	Hoidettavat kuviot, mutta ei ajantasainen	-
Kunta 7	P	I	I	-	Suunnitelmat ja aikataulu nähtävillä kaupungin nettisivuilla.	-
Kunta 8	P	RK, RI	RK, RI	Motohakkuisissa, kun ollaan pidempään työmaalla	Suunnitelma ja aikataulu nähtävillä kaupungin nettisivuilla.	-

Taloyhtiöiden tiedottaminen tehtiin yleensä isännöitsijöiden kautta. Yhteydenpito isännöitsijöihin hoidettiin sähköpostitse tai puhelimitse. Isännöitsijöiden kanssa järjestettiin myös yhteisiä katselmuksia metsäkohteissa. Kerrostalojen asukkaita tiedotettiin myös roskakatoksiin, ilmoitustauluille tai rappukäytävien ikkunoihin teipattavilla tiedotteilla.

Kaksi haastateltua antoi arvion tiedotteiden perusteella tulleista palautemääristä. Kunnassa 5 arvioitiin, että noin 10–15 % tiedotteen saaneista antoi palautetta. Kunnassa 2 arvioitiin, että kerrostaloasukkaista noin 1,5 % ja omakotitaloalueen asukkaista noin 20 % antoi palautetta. Uusilla omakotitaloalueilla, joissa rakentaminen oli vielä kesken, arvioitiin palauteprosentiksi noin 70 %. Haastateltu arvioi vesistö näkymän lisäneen kyseisen alueen palautemääriä. Kyseiset arviot olivat kuitenkin haastateltujen omia arvioita, eivätkä ne perustuneet tarkkoihin mittauksiin, joten luvut eivät ole täysin tarkkoja. Arvioista voi kuitenkin todeta palautemäärien olevan suurempia etenkin uusilla omakotitaloalueilla.

Kuvio 25. Tiedottamisen arvosanat kunnittain.

Vertailun tueksi tutkittiin myös kaupunkien tiedottamisen onnistumista keräämällä hoitotöiden jälkeen tehtyjen palautekyselyiden tuloksia (kuvio 25). Kunnissa, joissa oli tehty useita palautekyselyitä, laskettiin kyselyiden keskiarvo. Tiedottamisen arvosanat jakautuivat tasaisesti eri kuntien kesken. Kunta 1 oli onnistunut tiedotta-

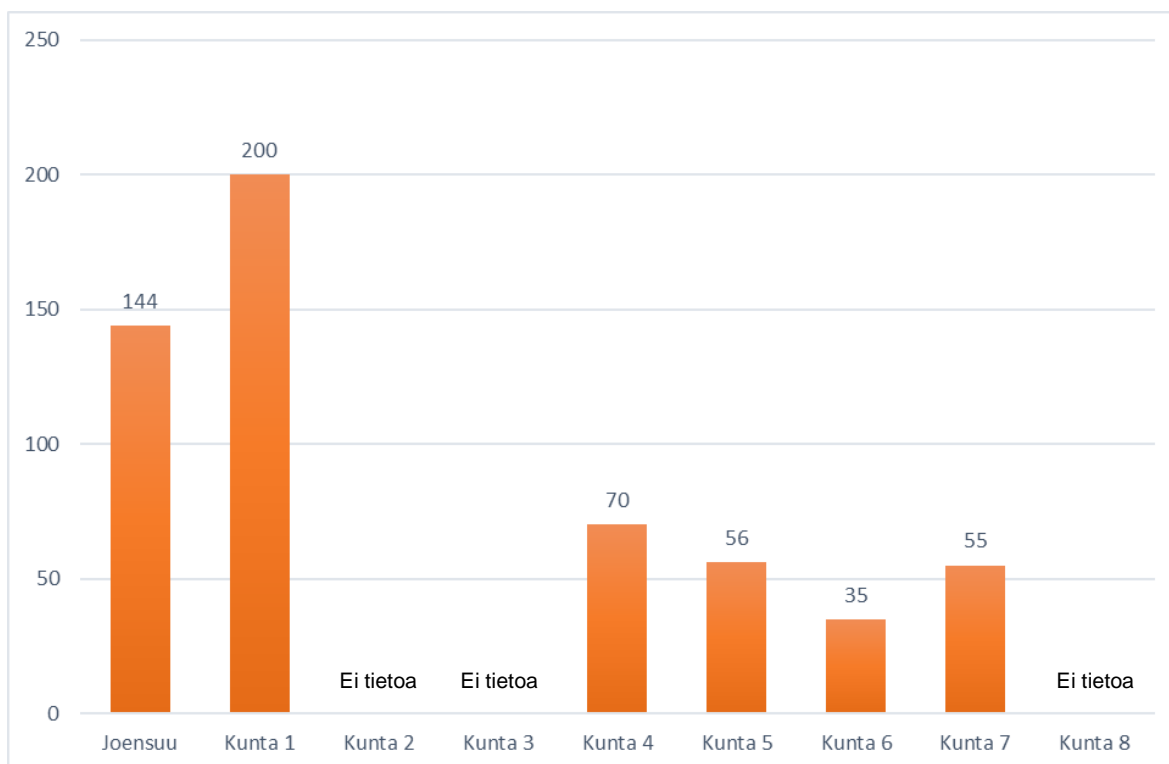
misessa parhaiten muihin kaupunkeihin verrattuna. Joensuuta heikommin menestyivät kunnat 2 ja 4.

Vaikka kunnissa 2 ja 4 oli käytetty maastotiedotteita, oli niiden tulokset pienempiä, kuin Joensuun ja kunnan 1, joissa maastotiedotteita ei käytetty. Kunnat 2 ja 4 eivät käyttäneet maastotiedotteita kaikilla hoitoalueilla, vaan niiden käyttö vaihteli alueittain. Ei ole tarkkaa tietoa siitä, että onko hoitoalueilla käytetty maastotiedotteita, joista kyselyt oli tehty, joten tästä ei voi tehdä varmaa johtopäätöstä. Maastotiedotteita käytettiin myös kunnissa 5 ja 8. Maastotiedotteiden käyttö oli yleisintä isommissa hoitokokonaisuuksissa ja alueilla, joilla työskennellään pidempään. Maastotiedotteita käytettiin myös tapauskohtaisesti kerrostalojen läheisyydessä postitiedottamisen sijaan.

Parhaimman arvosanan saanut kunta 1 jakoi tiedotteet itse omakotitalojen ja rivitalojen postilaatikoihin. Kerrostaloissa tiedote laitettiin joko ilmoitustaululle, roskakotokseen tai rappukäytävän lasiin. Kerrostaloissa ja asuntoyhtiöissä asiaa hoidettiin myös isännöitsijän kautta. Kaupunki oli panostanut informatiivisiin nettisivuihin, joiden kautta pystyi tutustumaan hoitosuunnitelmiin ja katsomaan, missä hoitotöitä tullaan tulevaisuudessa tekemään. Hoitotöistä informoitiin myös mediatiedotteella paikallislehdissä sekä sosiaalisessa mediassa.

6.7.8 Työn toteutus

Vuosittain tehtävät taajamametsien hoitotyöt olivat suurempia kunnissa, joilla oli enemmän taajamametsiä. Eniten taajamametsiä omistava kunta 1 teki vertailukaupungeista selvästi eniten hoitotöitä vuosittain (kuvio 26). Vuosittain hoidettava pinta-ala vaihteli, mutta keskimäärin kunta 1 hoiti vuosittain noin 200 hehtaaria. Hoidettuihin hehtaareihin laskettiin mukaan kaikki kuntien ilmoittamat työlajit taajamametsissä. Valtaosa hehtaareista muodostui harvennuksista ja pienpuustonhoidoista. Osalla kunnista ei ollut tarkkaa tietoa hoidettujen taajamametsien määrästä, joten näiden kuntien osalta taulukossa on ”ei tietoa” merkintä. Joensuun kaupunki teki toiseksi eniten taajamametsien hoitotöitä vuosittain.

Kuvio 26. Vuosittainen hoidettavien taajamametsien määrä hehtaareissa.

Hankintakauppa oli yleisin puukauppamuoto taajamametsien harvennuksissa ja hakkuissa (taulukko 16). Töiden tekemisestä vastasivat yleensä kilpailutetut urakoitsijat. Pystykauppoja tehtiin yleensä suuremmista leimikoista. Ainoastaan kunnissa 1 ja 2 tehtiin enemmän pystykauppoja kuin hankintakauppoja. Kunnassa 7 puukaupat tehtiin toimituskauppana, jossa urakoitsijat vastasivat puiden kuljetuksesta suoraan tehtaalle.

Taulukko 16. Taajamametsissä tehtävien hakkuiden toteutus.

Joensuu	Hankintakauppa: Omat metsurit ja urakoitsija
Kunta 1	Melkein kaikki pystykaupalla Pieniä alueita hankintakaupalla: Omat metsurit
Kunta 2	Pystykauppa yleisempi Hankintakauppa kohteissa, mitä ei saa pystykaupalla myytyä. Työn hoitaa urakoitsijat
Kunta 3	Hankintakauppa: omat metsurit, urakoitsijat ja hevosmetsuri
Kunta 4	Pystykauppaa kokeiltu. Tehdään enemmän hankintakauppana. Hankintakauppa: omat työntekijät, urakoitsija tai metsäkonekoulu.

	Pääasiassa omana ja osto työnä. Painottuu metsurityöhön.
Kunta 5	Hankintakauppa: Omat metsurit ja urakoitsijat. Suurin osa omana työnä.
Kunta 6	Hankintakauppa: Urakoitsijat
Kunta 7	Toimituskauppa: Urakoitsijat
Kunta 8	Hankintakauppa: Urakoitsijat. Pystykauppaa tehty pari kertaa osana isompaa kokonaisuutta.

Pääpaino pienpuustonhoitojen tekemisestä oli kuntien omilla metsureilla sekä urakoitsijoilla (taulukko 17). Noin puolet kunnista teki työn pääsääntöisesti omilla työntekijöillään. Työllistämispalveluita hyödynnettiin yhteensä neljässä eri kunnassa. Työllistettyjen määrät vaihtelivat kausittain. Kunnassa 5 oli myös kaksi vankiryhmää tekemässä pienpuustonhoitoja.

Taulukko 17. Pienpuustonhoidoista vastaavat työntekijät.

Joensuu	Omat metsurit, harjoittelijat ja työllistetyt
Kunta 1	Omat työntekijät ja projektityöntekijät (työllistetyt)
Kunta 2	Urakoitsija
Kunta 3	Omat metsurit, talvella puutarhurit, jos ei itse ehdi tekemään, niin urakoitsijat.
Kunta 4	Omat työntekijät, urakoitsijat ja työllistetyt. Työllistettyjen määrä vaihtelee suuresti.
Kunta 5	Omat metsurit, työllistetyt ja vangit. Vangit tehnyt tänä vuonna.
Kunta 6	Urakoitsijat
Kunta 7	Urakoitsijat
Kunta 8	Urakoitsijat ja työllistetyt

Urakoitsijoiden hyödyntäminen oli yleisempää, kun tehtiin vaarallisten puiden poistoja (taulukko 18). Koriautot ja kiipeilytyöt otettiin yleensä ostopalveluna, sillä kunnilla oli harvoin omaa arboristia tai koriautoa käytössä. Ainoastaan kunnilla 3 ja 6 oli omia arboristeja kaupungin palveluksessa.

Kunnan 5 urakoitsijalla oli käytössä kourasaha, jolla voi pätkiä puun jopa 40 metrin korkeudelta kuorma-auton kyytiin. Samalla kuorma-autolla kaadettiin, pätkittiin ja

kuljetettiin puut haketettavaksi terminaaliin. Kourasaha koettiin näppäräksi taajama-alueen puiden poistossa.

Taulukko 18. Vaarallisten puiden poisto.

Joensuu	Omat metsurit, urakoitsijat (Nostopalvelu ja erikoispuun poistot)
Kunta 1	Omat työntekijät, nostopalvelutyöt ostetaan. Ongelmapuut sahakourakoneella urakoitsijan toimesta.
Kunta 2	Urakoitsijat tai puistopuolen metsurit. Urakoitsijat tekevät suurimman osan.
Kunta 3	Viherkunnossapidon arboristit, nostopalvelu urakoitsijalta
Kunta 4	Omat työntekijät, kiipeilyt ja nostopalvelut urakoitsijoilta
Kunta 5	Omat työntekijät ja urakoitsijat. Koriauto ja kourasahatyöt urakoitsijalta.
Kunta 6	Arboristit tekevät yksittäisien puiden poistoja. Koriautot ja muut työt urakoitsijoilta.
Kunta 7	Urakoitsijat
Kunta 8	Urakoitsijat

Suuremmat rakennettavien alueiden puiden poistot tehtiin valtaosassa kunnista pystykaupalla (taulukko 19). Mikäli kohde ei soveltunut pystykauppaan, työt tehtiin yleensä hankintakaupalla hyödyntäen urakoitsijoita.

Taulukko 19. Rakennettavien alueiden puiden poistot.

Joensuu	Urakoitsijat ja omat metsurit
Kunta 1	Puukauppakumppani, pystykaupalla
Kunta 2	Pääsääntöisesti pystykaupalla
Kunta 3	”Kasvillisuuden poistot teetetään metsätalouden rahoista”
Kunta 4	Isommat pystykaupalla, omat työntekijät ja metsäkoulu
Kunta 5	Isommat pystykaupalla Hankintakaupassa urakoitsijat
Kunta 6	Urakoitsijat
Kunta 7	Toimituskauppa, urakoitsijat
Kunta 8	Urakoitsija

Hoitokierto vaihteli kunnittain 5–27 vuoden välillä. Yleisin hoitokierto oli noin 10 vuotta (taulukko 20). Muutamassa kunnassa hoitokiertoa ei määritetty tarkemmin, vaan työt etenivät kiireellisyyden, kaupunkikuvan ja asukaspalautteen perusteella.

Taulukko 20. Operatiivisen työn toteutuksen vertailu.

Selitteet					
Kategoria					
Mittarit	Hoitokierto	Hoidetut taajama-metsät vuosittain (hehtaarit)	Taajama-metsien hoidon budjetti	Taajama-metsien hoidon kustannukset €/ha	Hoitoalueen määräytyminen
Joensuu	10 vuotta	144	260 000 €	1806 €/ha	Isoja kokonaisuuksia, kaupungin osa kerrallaan. Alueet kiertävät vastapäivään.
Kunta 1	10–15 vuotta	200	200 000 €	1000 €/ha	Alueellisesti isoja kokonaisuuksia. Määräytyy 5 vuoden lähimetsien hoito-ohjelman perusteella. Alueiden hoitokierto kiireellisyyden mukaan.
Kunta 2	Tarkkaan määritettyä hoitokiertoa ei ole.	Ei tietoa	200 000 € suurin osa taajamametsiin	Ei tietoa	Erillistä hoitokiertoa ei ole määritetty, vaan hoito etenee asukaspalautteen ja metsäsuunnitelman kiireellisyyden perusteella. Hoidetaan asuinalue kerralla ja pyritään luomaan suurempia kokonaisuuksia. Alueet etenevät hieman hyppien.
Kunta 3	Ei tietoa, Pienpuuston hoidon kierto noin 7 vuotta.	Ei tietoa	302 904 €	Ei tietoa	Työssä priorisoidaan kaupunkikuvalle tärkeät kohteet, sisään ajo väylien varret ja risteysalueet. Asuinalueita hoidetaan jatkuvasti käsittelemällä pieniä kuvioita kerrallaan. Samalla alueella tehdään usein töitä, jolloin asukkaat tottuvat siihen.
Kunta 4	5–10 vuotta	70	200 000 €	2857 €/ha	Edetään systemaattisesti kaupunginosittain asukaspalautteen ja suunnitelman mukaan.
Kunta 5	10 vuotta	56	320 000 €	5714 €/ha	Hoitoalue määräytyy suunnitelmien ja asukaspalautteen perusteella.
Kunta 6	27 vuotta, tavoitteena 15 vuotta.	35	200 000 €	4800 €/ha	Hoitorästejä paljon. Risteysalueiden siistimiseksi tehdään "täsmäiskuja". Alueita hoidetaan suunnitelman kiireellisyyden perusteella. Mikäli haluttaisiin saada kaikki kiireelliset koh-

					teet tehtyä, tulisi nykyvauhti kolminkertaistaa.
Kunta 7	Koneelliset harvennukset: 15–20 vuotta Pienpuustonhoito 3–5 vuoden välein.	55	85 000 €	1545 €/ha	Hoidetaan kaupunginosa kerrallaan. Uusi alue määräytyy asukaspalautteen perusteella. Pienpuustonhoitoja tehdään välissä. Tienvarsia hoidetaan välissä energiakouralla.
Kunta 8	Keskustan taajamametsät: 10 vuotta. Kaikki taajamametsät: 20 vuotta.	100–200, talous ja taajama. Ei tietoa pelkän taajaman töistä.	120 000 €	Ei tietoa	Edetään suunnitelman mukaan isompia kokonaisuuksia tehden. Seuraavan kymmenen vuoden ajalle on määritetty hoidettavat alueet.

Pienpuustonhoitoja tehtiin erikseen myös hoitokierron välissä. Kunnassa 7 tehtiin vuosittain noin 20–30 hehtaaria pienpuustonhoitoja alueilla, jotka oli harvennettu koneellisesti 3–5 vuotta aiemmin. Alueita hoidettiin myöhemminkin hoitokierron aikana riippuen alueen kasvupaikan rehevyydestä. Karummissa männiköissä pienpuustoa hoidettiin noin 1–2 kertaa hoitokierron aikana. Asutuksen lähellä olevilla rehevillä ja maisemallisesti merkittävillä alueilla jopa 6–7 kertaa. Vesakko pyrittiin siistimään lyhyenä, jolloin risuja ei tarvinnut erikseen kerätä. Haastateltu koki tämän hyväksi menetelmäksi: ”Säästää kustannuksia ja säästää työtä. Se tekee maisemasta avoimemman ja se tekee metsä- ja puistokäytävien varret turvallisemmaksi.”

Suurin osa kunnista pyrki hoitamaan alueita suurissa kokonaisuuksissa. Useimmiten hoitotöitä tehtiin asuinalue kerrallaan. Seuraavaksi hoidettava asuinalue määräytyi joko erillisen hoito-ohjelman tai asukaspalautteen ja metsäsuunnitelman kii-reellisyyden perusteella. Asuinalueet etenivät useimmiten hyppien kaupunginosista toiseen.

Kunnassa 3 hoitotöitä tehtiin jatkuvasti pieniä alueita kerrallaan. Kunnassa oli ko-keiltu alueiden hoitamista suuremmissa kokonaisuuksissa, mutta siitä oli negatiivisia kokemuksia. Haastateltu koki, että jatkuvasti tehtävien hoitotöiden etuna on se, että asukkaat tottuvat niihin, jolloin hoitotöistä tulee vähemmän sanomista ja negatiivista palautetta.

Joensuun kaupungin taajamametsiä hoidetaan aktiivisesti. Muissa vertailukaupungeissa hoitokierto oli yleensä sama tai huomattavasti pidempi kuin Joensuun kaupungilla. Erona kunnan 7 toimintatapaan, Joensuun kaupungilla ei tehdä keskistettyjä pienpuustonhoitoja hoitokierron välissä. Pienpuusto ehtii usein kasvaa pitkäksi, jolloin ne joudutaan kasaamaan ja korjaamaan pois tonttien ja kulkuväylien läheisyydestä.

6.7.9 Puistokummitoiminta ja työn ulkoistaminen

Kuntalaiset pystyivät myös itse tekemään hoitotöitä oman tonttinsa läheisyydessä olevilla kaupungin mailla, mutta yleensä siihen vaadittiin kirjallinen tai suullinen lupaa (taulukko 21). Työt koskivat yleensä tontin rajassa olevan pienpuuston siistimistä 4–10 metrin etäisyydeltä. Lupia annettiin myös hakkuutähteiden keruuseen, isompien puiden poistoon ja polttopuun tekoon. Annettujen lupien määrä vaihteli kunnittain. Eniten lupia töiden teolle annettiin kunnassa 7, jossa lupien määrä oli vuosittain noin 100–150. Omatoimisuuden uskottiin johtuvan siitä, että alueilla on ollut paljon hoitorästejä. Kunnan omistamia taajamametsiä ei ollut hoidettu kunnolla 15–20 vuoden aikana, minkä vuoksi toiveita oli kertynyt pitkältä aikaväliltä. Annettujen lupien määrä oli viime vuosina vähentynyt, kun taajamametsien hoitoon oli alettu panostamaan enemmän.

Joensuun kaupungin lisäksi kunnassa 5 tehtiin myös kirjallisia puistokummissopimuksia. Sopimuksia tehtiin asukkaiden kanssa lähimetsäalueiden hoitamisesta. Alueet ovat yleensä pieniä, ja ne rajautuvat asukkaan tonttiin tai sen läheisyyteen. Kunnassa 5 ei ollut tehty yhtään sopimusta vuoden 2020 aikana. Aiempina vuosina sopimuksia oli tehty noin 10.

Taulukko 21. Puistokummitoiminta ja työnulkoistaminen kuntalaisille.

	Ohjeiden antamismenettely	Ohjeet	Annettujen lupien määrä?
Joensuu Puistokummi-sopimus ja erillisiä suullisia lupia	Paikan päällä	Puistokummissopimus: Raivaaminen rajoituu oksasaksilla katkeavaan risukkoon. Saa esimerkiksi niittää kaislikkoa ja poistaa haitallisia vieraslajeja. Isompien puiden kaato sopimuskohtaisesti. Suullisia lupia yksittäisten puiden kaatamisesta, vesakon siistimisestä ja hakkuutähteiden keräyksestä.	Ei tietoa
Kunta 1 Yleinen lupa	Yleinen lupa vesakon siistimisestä	Pienpuustonhoidon jälkeen syntyvää vesakkoa saa siistiä tontin välittömästä läheisyydestä. Hakkuutähteen keruu maksutonta. Tuulenskaatoja ei saa tehdä omatoimisesti.	Ei tietoa
Kunta 2	-	-	-
Kunta 3	Paikan päällä, harvemmin pelkästään puhelimessa.	Pientä puuta tontin välittömässä ympäristössä. Jos isommat puut tontin rajalla eivät ole vaarallisia, niin myydään pystykaupalla asukkaalle.	-
Kunta 4 Lähiympäristön hoito-ohje	Julkisen ohjeen mukaan voit toimia omatoimisesti. Laajemmat raivaukset ja siistimiset luvan varaisia.	Heinän leikkaus ja risujen raivaus 10 metriä tontin reunasta.	Vähän. Enemmän soitellaan, että kaupungin pitäisi tulla tekemään.
Kunta 5 Kummissopimus	Vaatii katselmuksen ja sopimuksen. Sopimukset toistaiseksi voimassa olevia.	Annetaan siistiä pienpuustoa ja tehdä isompia puita polttopuiksi.	Vuonna 2020, ei yhtään. Aiempina vuosina ehkä 10.
Kunta 6	-	Hakkuutähteitä saa kerätä, kun työ maa on valmistunut.	-
Kunta 7	Paikan päällä	10 metriä pienpuustoa tontin rajasta ja yksittäisien puiden poistoon annetaan lupia. Vuoden mittaisia lupia.	100–150 lupaa vuodessa. Aiemmin yli 200 vuodessa.
Kunta 8	Paikan päällä	Tontin rajasta 4 metriä saa hoitaa, jos metsä vastassa, niin 7–8 metriä. Annetaan myös risusavotoita, polttopuusavotoita ja hakkuutähteiden keruulupia.	5–10 vuodessa

Yleisen luvan antaminen oli harvinaisempaa. Kunnassa 1 ja 4 oli käytössä yleinen hoito-ohje. Kunnan 1 hoito-ohjeessa annettiin lupa raivata omatoimisesti kunnan tekemien hoitotöiden jälkeen kasvanutta vesakkoa tonttien välittömästä läheisyydestä. Kunnassa 4 asukkaat saivat leikata heinää ja siistiä risuja 10 metriä tontin reunasta. Kunnassa 4 koettiin, että asukkaiden omatoiminen töiden teko jäi vä-

häiseksi. Oli yleisempää, että asukkaat olivat yhteydessä ja toivoivat kaupunkia tekemään hoitotyöt.

Yhdessä kunnassa ei annettu yleistä lupaa töiden teolle, koska pelättiin ettei ohjeita noudatettaisi. Välillä kuntalaiset olivat tehneet muuta mitä oli luvattu. Kyseisessä kunnassa luvat annettiin paikan päällä tehtävällä katselmuksella. Luvat olivat vuoden kestoisia, koska ei haluttu, että kuntalaiset alkaisivat pitämään alueita omanaan.

Haastatteluissa tuli esille, että kuntalaisille annettu mahdollisuus hoitotöiden tekemiseen lisäisi asukasviihtyvyyttä. Työnjäljestä oli vaihtelevia mielipiteitä. Kahdessa kunnassa mainittiin, että työn jälki ei ole ollut aina sitä, mistä on ollut puhe. Yhdessä kunnassa työn jälkeä keuhuttiin todella hyväksi.

Joensuun kaupungin toiminta työn ulkoistamisessa on samankaltainen vertailukaupunkien kanssa. Erillisiä lupia annetaan tontin läheisyydessä esimerkiksi pienpuuston siistimisestä ja hakkuutähteiden keräämisestä. Lupa annetaan useimmiten paikan päällä tehtävällä katselmuksella. Sen sijaan kuntien 1 ja 4 käyttämään yleistä hoito-ohjetta ei Joensuun kaupungilla ole käytössä.

6.7.10 Maisematyölupa

Maisematyölupakäytännöt vaihtelivat vertailukaupungeittain (taulukko 22). Eniten maisematyölupia haettiin kunnassa 2, jossa jokaiselle yli 10 puun poistolle haettiin erikseen maisematyölupa. Kunnissa 4, 7 ja 8 maisematyöluvut haettiin metsäsuunnitteluprosessien yhteydessä. Kunnassa 4 maisematyölupa haettiin 10 vuoden metsäsuunnitelmalle. Kunnassa 7 maisematyöluvut haettiin aina tuleville hoitotöille kaupunginosittain. Hakemuksia tehtiin vuosittain 1–2 kaupunginosalle. Kunnassa 8 maisematyöluvut haettiin kerralla 2–3 vuoden hoitotöille. Kunnassa 5 ja 7 oli haettu maisematyöluvut erillisille suunnitelmille. Maisematyöluopien kesto oli näillä suunnitelmilla yhteensä 10 vuotta.

Taulukko 22. Maisematyöluva kriteerien vertailu.

Kaupunki	Maisematyöluvan kriteeri?	Haettujen lupien määrä?	Metsäsuunnittelu ja maisematyöluva prosessi yhdistetty?
Joensuu	Merkittävistä maisemaa muuttavista hakkuista. Yli kolmen puun poistosta tien varressa tai maisemallisesti merkittävän puun poistosta.		Ei ole yhdistetty.
Kunta 1	Maisematyöluva haettava, mikäli kaavassa on tehtävälle toimenpiteelle maisematyölupavaatimus. Maisematyölupaharkinta toimenpiderajoitusalueella (esim. maisemaselännealueet), mikäli kyseessä harvennus- tai poimintahakkuu, jonka pinta-ala yli 2 ha tai uudistushakkuun pinta-ala yli 1 ha.	Maisematyöluvia haetaan harvoin, ei edes vuosittain.	Ei ole yhdistetty. Harkitaan, että päävirkestysalueelle haettaisiin hoitosuunnitelman yhteyteen 10 vuoden maisematyöluva.
Kunta 2	Kaikki hakkuut vaativat maisematyöluvan. Rajana on 10 puuta.	Jokaiselle toimenpiteelle haetaan erikseen maisematyöluva.	Ei ole yhdistetty.
Kunta 3	Merkittävät kohteet, kuten jalot lehtipuut ja puukujanteet. Päätehakkuisista tapauskohtaisesti.	Lupia haetaan 1–2 vuodessa.	Ei ole yhdistetty.
Kunta 4	Maisematyöluva haetaan metsäsuunnitelman yhteydessä 10 vuodelle. Mikäli suunnitelmasta poiketaan, haetaan uusi maisematyöluva.	Kymmenen vuoden aikana haettu pari erillistä maisematyöluvaa. Muuten maisematyöluvut haetaan suunnittelun yhteydessä.	Kyllä, maisematyöluva haetaan 10 vuoden metsäsuunnitelman yhteydessä.
Kunta 5	Asemakaava-alueella haetaan maisematyöluva, mikäli tehdään päätehakkuita tai hakataan puukujanteita.	Haettu 10 vuoden maisematyöluva hoito ja käyttösuunnitelmalle. Muiden haettujen lupien määrästä ei tietoa.	Haettu 10 vuoden hoito ja käyttösuunnitelmalle 300 hehtaarin alueelle.
Kunta 6	Päätehakkuisista pitää hakea maisematyöluva.	Maisematyöluvia haetaan harvoin, koska uudistaminen tehdään pienaukkojen kautta. Mikäli kuviolalla on myrsky tai hyönteistuhoja, voidaan joutua kuvio uudistamaan, jolloin haetaan maisematyöluva.	Ei ole yhdistetty.
Kunta 7	Maisematyöluva haetaan aina kun otetaan uusi kaupunginosa käsitteilyyn.	Haetaan 1–2 lupaa tuleville kaupungin osille vuosittain.	Kyllä, maisematyöluva haetaan kaupunginosalle tehtävälle hoitosuunnitelmalle. Suunnitelmia laaditaan 1–2 vuosittain. Haettu myös yksi 10 vuoden maisematyöluva moottoritien varsien hoitosuunnitelmalle.
Kunta 8	Haetaan aina kun kaadetaan yli 5 puuta ja tehdään koneellisia hakkuuta.	Lupia haetaan aina tuleville töille. Tällä hetkellä maisematyöluva haettu noin 10 eri kohteelle, joista riittää töitä noin 2 vuodelle.	Haetaan 2–3 vuoden työt yhdellä maisematyöluvalla.

6.7.11 Palautekyselyiden tekeminen

Palautteen kerääminen vaihteli kunnittain aktiivisuuden ja menetelmien suhteen (taulukko 23). Palautetta kerättiin muun muassa opinnäytetöiden avulla, konsultti-
töinä sekä sähköisen palautekanavan kautta. Yleisin menetelmä kyselyiden toteut-
tamisessa oli postilaatikkokysely. Paikallista ilmaisjakelulehteä oli myös hyödyn-
netty kyselyn jakamisessa. Kyselyn pystyi kohdistamaan lehdessä tietylle alueelle,
jolloin oli mahdollista kohdistaa kysely juuri hoitoalueen asukkaille.

Taulukko 23. Palautekyselyiden tekeminen.

Kunta	Kysely- menetelmä	Kyselyn tekijä	Kyselyiden aktiivi- suus	Toteuttamistapa
Joensuu	Postilaatikko- kysely	Opiskelijat	Tehty 3 kyselyä 10 vuoden aikana.	Opinnäytetyö Tehty postilaatikkokyselyinä hoitotöiden jälkeen.
Kunta 1	Puhelin kysely Karttakysely	Konsultti	1 kysely vuodessa, karttakysely kerran 3 vuodessa.	Konsultti tekee kyselyn puhelin- kyselyinä.
Kunta 2	Postikysely	Opiskelijat	?	Suurempien alueiden yhteydessä tai hoidon jälkeen. Muutama opinnäytetyö tehty opis- kelijoiden toimesta.
Kunta 3	Sähköinen palautekanava	Kaupunki	-	Kyselyitä ei tehdä erikseen metsien hoidos- ta, vaan niitä tehdään erilaisiin projekteihin liittyen. Pystyy vastaamaan myös puhelin sovelluksella.
Kunta 4	?	Opiskelijat	Ei tietoa	Ammattikorkeakoululaiset toteuttavat kyse- lyitä opintojaksoon liittyen.
Kunta 5	Postilaatikko- kysely Lehti kysely	Kaupunki	Ei tietoa	Kyselyitä tehty postilaatikko kyselyinä ja jaet- tu myös paikallisen ilmaisjakelulehden yh- teydessä.
Kunta 6	-	-	-	-
Kunta 7	Ei tietoa	Konsultti	Ei tietoa	Konsultti tekee yleisiä kyselyitä kaupungin kunnossapitoon liittyen, jossa yhtenä osana on taajamametsien hoito. Suoraan toimenpi- teiden jälkeen ei ole tehty erillisiä kyselyitä.
Kunta 8	Haastattelu	Opiskelijat	Tehty 2 kyselyä 10 vuoden aikana	Kyselyt tehty opinnäytetöiden yhteydessä. Viimeisimmässä opinnäytetyössä haastatel- tiin hoitoalueen käyttäjiä.

Lehden kautta jaetulla kyselyllä oli saatu vastausprosentiksi 40. Kyseessä oli ollut isompi 3 000 m³ taajamahakkuu. Hyvä vastausprosentti johtui mahdollisesti siitä, että prosessi oli ollut pitkä ja se oli kiinnostanut ihmisiä.

Aktiivinen palautekyselyiden tekeminen oli harvinaista. Ainoastaan kunta 1 teki kyselyitä aktiivisesti. Aiemmin he olivat tehneet kyselyt samana vuonna heti hoitotöiden jälkeen, mutta nykyään kyselyt tehdään vuoden jälkeen hoitotöistä. He teettävät työn konsultin kautta, joka toteuttaa kyselyn puhelimitse haastatellen. Puhelinhaastatteluja tehtiin vuosittain ja karttapohjaisia kyselyjä joka kolmas vuosi.

7 Kehittämissuhteet

7.1 Strateginen suunnittelu

Joensuun kaupungin metsienhoidon linjaus valmistui vuonna 2018 ja se on voimassa vuoteen 2028 saakka. Nämä kehityssuhteet strategisen suunnitelman laadintaan ovat Joensuun kaupungin hyödynnettävissä, kun seuraavaa suunnitelmaa aletaan laatimaan vuodelle 2028. Kahdeksan vuoden aikana tapahtuvasta kehityksestä ei voi olla varma, joten kehitysideat voivat olla aikaansa jäljessä kahdeksan vuoden päästä. Tämän kehityskulun huomaa aikaisemmalla vuosikymmenellä laadittuja strategisen tason suunnitelmia vertaamalla tällä vuosikymmenellä tehtyihin suunnitelmiin. Uudemmissa suunnitelmissa on hyödynnetty enemmän paikkatietoa ja karttakyselyitä asukkaiden osallistamisessa. Suunnitelmiin on saatu osallistettua tämän ansiosta enemmän asukkaita.

Joensuun kaupungin strategisen tason suunnitelma on laadittu nykyaikaisin menetelmin. Tuoreessa suunnitelmassa on hyödynnetty paikkatietoa ja karttakyselyitä suunnittelun alkuvaiheessa. Sidosryhmiä on osallistettu mukaan monipuolisesti haastatteluilla, kyselyillä ja työskentelyryhmämenettelyllä. Vertailukaupunkien karttakyselyissä on havaittavissa parempia osallistumismääriä.

Joensuun kaupungin laatimassa karttakyselyssä havaittiin ongelmaksi se, että yksittäinen ihminen pystyi vääristämään tulosta vastaamalla kyselyyn useammalla paikkatietopisteellä. Kyselyiden tuloksien on arveltu olevan vääristyneitä ja yleisestä mielipiteestä poikkeavia. Vertailukaupungeissa on havaittu sama ongelma, jonka vuoksi tuloksen todellisuutta on pyritty lisäämään. Tämä ongelma ratkaistiin kunnassa 1 laatimalla kysely otannalla valitulle joukolle. Otantajoukko on pyritty muodostamaan mahdollisimman tasaisesti yleisen mielipiteen löytämistä varten. Muun muassa eri kaupunginisiin ja asumismuotoihin lähetetyillä kyselyillä voidaan pyrkiä muodostamaan tasaisesti jakautunut otantaa. Kysely voidaan lähettää otantajoukolle postitse kirjeillä. Otannan ja avoimen kyselyn tuloksia voidaan vertailla keskenään ja tulkita, että ovatko tulokset vääristyneitä.

Osallistettavien sidosryhmien valintaan tulisi panostaa, jotta suunnitelmalle saataisiin mahdollisimman laaja hyväksyttävyyys. Kunnan 1 strategisen tason suunnitelman alussa oli panostettu eri sidosryhmien kartoittamiseen. Konsultti oli ennakko-haastatellut kunnan edustajia, jonka pohjalta oli valittu työryhmään osallistettavat sidosryhmät. Tämän menettelyn avulla on mahdollista löytää ja sitouttaa tärkeimmät sidosryhmät prosessin laadintaan jo alusta alkaen.

7.2 Taktinen suunnittelu

Erillisistä taktisen tason suunnitelmista Repokallion suunnitelma oli päivitetympi ja sen suunnitteluprosessi oli toteutettu osallistavammin. Suunnitelmassa käytettiin vuoden 2015 kyselyä ja suunnittelun aikana tehtiin toinen kysely vuonna 2016. Asukkaiden toiveista ja mielipiteistä on päivitetty kuva. Kuhasalon suunnitelman päivittämisessä käytettiin vanhoja asukaskyselyitä vuosilta 2002 ja 2003, joten tieto asukkaiden toiveista ei ole ajantasainen. Joensuun kaupunki voisi harkita, että seuraavassa Kuhasalon alueen metsäsuunnitelmassa tehtäisiin uusi asukaskysely, jotta alueen käyttäjistä ja heidän toiveistaan saataisiin päivitetty kuva.

Joensuun kaupunki pystyisi ottamaan myös mallia kuntien 1 ja 8 toiminnasta ja luomaan erillisiä suunnitelmia strategisessa suunnittelussa tunnistetuille tärkeille alueille. Metsänhoidon linjauksessa on kartoitettu alueita, joita asukkaat käyttävät

eniten ja joista heillä on eniten mielipiteitä. Näille tärkeiksi tunnistetuille alueille pystyttäisiin laatimaan erilliset kuviotasoiset metsäsuunnitelmat, joissa suunnitteluprosessi toteutettaisiin vuorovaikutteisesti kuntalaisten ja sidosryhmien kanssa.

7.3 Operatiivinen suunnittelu

Merkittävä menetelmä kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuden lisäämiseksi on toiveiden keräämisen tehostaminen. Toiveiden keräämistä pystytään tehostamaan kunnan 1 toimintatavalla, jossa asukkaita kehoitettiin merkkamaan toivepuut oma-toimisesti naruilla tai nauhoilla. Tällä tavalla asukkaiden vaikuttaminen tehtäisiin helpommaksi, jolloin asukkaita osallistuisi enemmän ja he kokisivat vaikuttamismahdollisuutensa paremmaksi. Toiveiden kerääminen olisi tällöin myös tehokkaampaa ja systemaattisempaa. Mikäli hakkuut tehtäisiin koneellisesti, tulisi toivepuut käydä arvioimassa ja leimaamassa ennen hakkuita. Leimaaminen pystyttäisiin tekemään kaupungin vakituisten tai määräaikaisten metsurien toimesta.

Asukkailla voi olla toiveita myös säästettävistä puista. Kunnassa 8 järjestettiin asukastilaisuuksia, jossa jaettiin nauhaa toivepuiden merkkaukseen. Punainen nauha jaettiin poistettaville ja sininen nauha säästettävälle puille. Asukastilaisuudet tulisi kohdentaa alueille, joissa asuinympäristö on muuttunut tai muuttumassa. Tilaisuuksia kannattaa järjestää myös alueille, jossa tiedetään olevan paljon toiveita ja mielipiteitä. Tällaisia alueita ovat muun muassa uudet asuinalueet ja alueet, joissa suunnitellaan suurempia hakkuita.

Muita toiveita pystyttäisiin ohjaamaan sähköisen palautekanavan kautta, jolloin toiveen sijainnista saataisiin tarkka paikkatieto. Tiedotteessa olisi maininta linkistä, jonka kautta asukas pääsisi kirjaamaan toiveen. Palautekanavassa kysytään myös vastaajan yhteystiedot, jolloin työnjohtaja voisi olla yhteydessä asukkaaseen, mikäli toive vaatisi katselmuksen. Tällä tavalla toiveiden keräys olisi helpompaa, eikä puhelin keskeyttäisi jatkuvasti työnjohtajan muuta työskentelyä.

Joensuun kaupungin sähköistä palautekanavaa voitaisiin markkinoida ja tuoda enemmän esille. Osalla vertailukaupungeista oli tehty omat nettisivut palautteen antamista varten. Osassa palautekanavista oli parempi ulkoasu kuin Joensuun kaupungilla. Joensuun kaupungin palautekanava vaikutti kuitenkin helppokäyttöiseltä, eikä se vaatinut erillistä kirjautumista palautteen antamista varten.

Asukkaiden osallistamista pystyttäisiin edistämään myös ennakkokyselyillä. Asukkaat saataisiin pohdiskelemaan taajamametsien merkitystä ja hoitoa sekä sitoutettua heitä paremmin suunnitteluprosessiin. Ennakkokyselyllä olisi myös mahdollista kartoittaa asukkaiden toiveita ja mielipiteitä taajamametsistä ja niiden hoidosta. Mikäli asukkaiden mielipiteistä ei ole aiempaa tietoa, on ennakkokysely mahdollinen menetelmä asukkaiden mielipiteiden kartoittamiseen. Kysely toimii samalla ennakkotiedotuksena ja asukaskyselyinä, jolla saadaan kerättyä tärkeää tietoa alueen hoidon suunnittelua varten. Ennakkokyselyllä olisi mahdollista kehittää asukkaiden kokemaa vaikuttamismahdollisuutta sekä tiedottamista.

7.4 Hoitotöistä tiedottaminen

Tiedottamista pystytään kehittämään laatimalla hoitoalueelle maastotiedotteita. Tällä hetkellä hoitoalueeseen rajautuville asukkaille jaetaan postitiedotteita ennen hoitotöiden aloittamista. Tiedote saattaa hukkuu mainosten sekaan, jolloin se voi jäädä asukkailla lukematta. Asiaa ei välttämättä koeta myöskään riittävän konkreettiseksi ja merkitykselliseksi. Yleensä palautetta ja toiveita tulee vasta silloin, kun työt aloitetaan. Olisi helpompaa saada palautetta jo suunnittelun alku vaiheessa. Maastotiedotteilla pystyttäisiin tavoittelemaan ihmisiä silloin kun he liikkuvat hoitoalueella. Tällöin asia saatettaisiin kokea konkreettisemmaksi, kun tieto hoitotöistä tulee alueella liikuttaessa. Tiedotteella olisi myös mahdollista tavoitella asukkaita, jotka eivät asu hoitoalueella. Näin saataisiin myös alueen ulkopuolella asuvien mielipiteet ja toiveet huomioiduksi.

Maastotiedotteet tulisi sijoittaa vilkkaiden väylien varsille, hoidettavan alueen välittömään läheisyyteen. Maastotiedotteita voidaan rakentaa esimerkiksi vanerista, johon laminoidaan tiedote sekä kartta hoidettavasta alueesta. Tiedotteessa tulisi

olla tieto siitä, että mitä tullaan tekemään ja milloin hoitotyöt on tarkoitus toteuttaa. Tiedotteessa olisi hyvä olla myös maininta turvallisuudesta, työnjohdon yhteystiedoista sekä ohjeistuksesta toiveiden ja palautteen antamiseen. Tiedote on hyvä viedä maastoon riittävä aika ennen hoitotöiden aloittamista. Mieluiten muutamaa viikkoa ennen töiden aloitusta.

Parhaimman arvosanan saanut kunta 1 tiedotti hoitotöistä myös mediatiedotteiden kautta lehdessä sekä sosiaalisessa mediassa. Kunnan 1 nettisivut olivat informatiiviset ja siellä oli tietoa hoitosuunnitelmista ja tulevien vuosien töiden aikataulusta. Joensuun kaupunki pystyisi lisäämään tiedottamista kertomalla hoitotöistä paikallislehdissä ja sosiaalisessa mediassa. Mediatiedotus pystyttäisiin hoitamaan kaupungin viestintäpalvelun kautta.

7.5 Työn toteutus

Lisääntyneiden toivemäärien takia työn toteuttamiseen tulisi kiinnittää erityisesti huomiota, jotta hoitokierto ei pääsisi pitenemään. Kunnassa 1, jossa kuntalaiset merkkasivat toivepuita omatoimisesti, tehtiin suurin osa hakkuista koneellisesti. Koneellisesti hoidettavilla alueilla on mahdollisuus kerätä ja toteuttaa toiveita kustannustehokkaasti. Mikäli alueella ei ole tarkoitusta tehdä koneellisia hoitoharvennuksia, voi suurien toivemäärien toteuttaminen koitua liian työlääksi metsurityönä. Alueilla, jossa ei ole tarkoitusta tehdä koneellisia hoitoharvennuksia, voidaan toiveiden kerääminen toteuttaa sähköpostitse, puhelimitse ja sähköisen palautekanavan kautta.

Pienpuustonhoitoja pystyttäisiin tekemään hoitokierron välissä useampaan kertaan, jolloin puuston voisi jättää paikalleen maatumaan. Tällöin puun pinoamiseen ja korjaamiseen ei kuluisi resursseja. Hoitokertojen määrä tulisi jaksottaa alueen rehevyyden ja kasvaneen vesakon määrän ja koon mukaan. Vertailukaupungissa 7 oli koneellisesti tehtävä hoitokierto 20 vuotta. Pienpuustoa hoidettiin karummilla mailla 1–2 kertaa ja rehevillä mailla jopa 7 kertaa hoitokierron välissä. Joensuun kaupungilla karumpia kohteita voitaisiin hoitaa kerran ja rehevämpiä 3 kertaa hoitokierron välisenä aikana.

Pienen vesakon raivaamisessa osallistamiselle ei olisi välttämättä tarvetta, sillä toimenpide ei vaikuttaisi merkittävästi maisemaan. Hoitotyöt voitaisiin kohdistaa kulkuväylien varsiin, jolloin alueet olisivat avoimempia ja turvallisempia. Vesakon raivaamista voisi harkita myös tonttien läheisyydessä, mutta ongelmaksi voi muodostua se, että asukas haluaisi tonttinsa eteen näkösuojaa. Tällöin asukkaan toive saattaisi jäädä huomioimatta, mikäli osallistamista ei tehtäisi.

Tonttien reunojen hoitamisesta voitaisiin harkita yleisen hoito-ohjeen tekemistä. Ohjeessa määritettäisiin tontin läheisyydessä olevan aluskasvillisuuden ja pienpuuston hoitamisesta omatoimisesti. Tällä hetkellä asukkaat voivat tehdä pieni-
muotoista raivausta tonttinsa läheisyydessä, kunhan siihen on saatu lupa kaupungilta. Lupia annetaan tapauskohtaisesti asukkaiden luona tehdyillä katselmuksilla. Työohjeet annetaan katselmuksen yhteydessä. Asukkaat saattaisivat tehdä hoitotöitä enemmän, jos töiden teosta olisi yleinen ohje, jonka mukaan toimia. Asukkailla voi olla myös kynnys lähteä selvittämään ja kysymään lupia tontin rajan hoitamisesta. Tämä mahdollistaisi kuntalaisille konkreettisen vaikuttamismahdollisuuden tonttinsa rajautuvaan pienpuustoon. Asukkaat saattaisivat kokea vaikuttamismahdollisuutensa tämän myötä paremmaksi.

Tämä toimintatapa vähentäisi kaupungin työtaakkaa, kun tontilla tehtäviä katselmuksia ei tarvitsisi erikseen tehdä ja pienpuuston hoidon tarve vähenisi. Riskinä on kuitenkin hoito-ohjeiden noudattamatta jättäminen, tonttien rajojen leviäminen ja työnjälki. Toisaalta voidaan olettaa, että työnjälki olisi hyvää, koska se vaikuttaa asukkaan asuinympäristöön viihtyvyyteen.

Hoitotöiden jälkeen olisi hyvä kerätä asukaspalautetta systemaattisesti. Tällä hetkellä Joensuun kaupunki kerää palautetta opinnäytetöinä vaihtelevasti. Mikäli palautekyselyitä tehtäisiin säännöllisesti ja jopa vuosittain, pystyttäisiin toimintaa seuraamaan ja kehittämään paremmin. Palautekyselyt pystyttäisiin teettämään jatkossa opinnäytetöinä tai konsulttitöinä, mikäli kyselyn tekijäksi ei löydy opiskelijaa.

7.6 Toimeksiantajan kommentit

Kehittämistyön tulokset esiteltiin toimeksiantajalle 13.10.2020 pidetyssä palaverissa. Palaveriin osallistui Joensuun kaupungin metsätyönjohtaja sekä metsätalouden insinööri. Toimeksiantaja sai palaverin aikana uusia toteuttamiskelpoisia kehittämissuhteita tulevaisuutta varten. Osa kehittämissuhteista oli kuitenkin käytössä jo osittain.

Asukkaiden omatoiminen merkkaukset oli käytössä alueilla, joissa tehtiin koneellisia harvennuksia. Keskustelussa päädyttiin lopputulokseen, että omatoiminen merkkaukset kannattaa kohdistaa alueille, joissa työskennellään koneellisesti, koska muuten toivepuiden sahaaminen voi käydä liian työlääksi miestyönä. Omatoimisessa toivepuiden merkkauksessa havaittiin haasteeksi se, että asukkaat toivovat poistettavaksi elinvoimaltaan ja maisemallisuudeltaan parhaimpia puita. Tällaisessa tilanteessa asukkaalle tulisi perustella, miksi hänen toivettaan ei voida toteuttaa.

Toimeksiantaja koki ennakkokyselyn varten otettavaksi menetelmäksi. Tätä voitaisiin käyttää tulevaisuudessa esimerkiksi Kanervalan ja Karhunmäen alueella.

Asukastilaisuuden järjestämistä kokeiltiin vuonna 2019 kesänä Karsikossa, mutta osallistujien määrä oli vähäinen. Asukastilaisuuksia tullaan järjestämään tulevaisuudessa, kun tehdään merkittäviä hankkeita tai alueella tapahtuu suurempia muutoksia. Tilaisuuksia tullaan järjestämään keväällä ja alkukesästä, jolloin osallistujia uskotaan saapuvan enemmän.

Maastotiedotteet olivat käytössä ulkoilu- ja virkistysalueilla, joissa ei ollut asutusta lähellä, kuten Repokalliolla, Kuhasalossa, Lykynlammella ja Utransaarella. Maastotiedotetta voitaisiin käyttää tulevaisuudessa mahdollisesti myös lähimetsien alueella.

Sosiaalista mediaa oli käytetty vaihtelevasti töiden tiedotukseen. Muutama vuosi sitten hoitotöistä oli tiedotettu Facebookin kautta. Kaupungin viestintäpalvelun käyttöä hoitotöiden tiedotuksessa hieman epäiltiin. Kaupungin edustajat pohdiskelivat sitä, että riittääkö siihen aikaa ja resursseja.

Yleinen hoito-ohje oli jo käytössä, mutta siitä ei oltu tiedotettu erikseen. Kaupungin edustajien näkemyksen mukaan suurin osa asukkaista tietäisi yleisestä hoito-ohjeesta. Tämä voi pitää paikkaansa pidempään alueella asuneiden asukkaiden kohdalla, mutta uudemmat asukkaat eivät välttämättä ole tietoisia asiasta. Tämän vuoksi asiasta olisi hyvä tiedottaa myös jatkossa. Tämä pystyttäisiin toteuttamaan hoitotiedotteen yhteydessä mainitsemalla, että asukkaat voivat hoitaa tontin reunoja omatoimisesti hoitotyön jälkeen.

Sähköisen palautekanavan kehittäminen koettiin tarpeelliseksi. Ulkoasu koettiin vanhentuneeksi sekä palautekanavan käyttäminen haastavaksi. Sähköisen palautekanavan päivittämisessä tulisi varmistua siitä, että asiakkaan tiedot tallentuisivat palautetta jätettäessä. Tämä voitaisiin toteuttaa tunnistautumisella ja kirjautumisella. Tunnistautumisen etuna olisi myös se, että palautteet olisivat asiallisia. Kun toiveita ja palautetta saataisiin ohjattua sähköisen palautekanavan kautta, niin toiveita ja palautteita unohtuisi vähemmän. Se tehostaisi myös toimihenkilöiden työskentelyä, sillä silloin puhelin ei katkaisisi työskentelyä jatkuvasti.

Taktisen tason suunnitelmia oltiin jo laatimassa uusille alueille, muun muassa Hammaslahdessa Elovaaran alueelle. Metsäsuunnitelmien tekeminen karttakyselyssä havaituille kohteille koettiin hyväksi ehdotukseksi. Suunnitelmia voitaisiin harkita esimerkiksi Pärnävaaran alueelle. Martinpuiston suunnitelma tulisi myös päivittää. Kun Kuhasalon suunnitelmaa päivitetään seuraavan kerran, tulisi asukkaita osallistaa, sillä tilanne on muuttunut viimeisimmän kyselyn jälkeen.

Kaupungin edustajat pohdiskelivat, että olisi hyvä laatia mallivastauksia, joita käytettäisiin eri asiakaspalvelutilanteissa. Monesti asiakas saattaa kysyä samaa asiaa useammalta kaupunginedustajalta, jolloin asiakas saattaa saada ristiriitaisia vastauksia. Tämän seurauksena asiakkaalle saatetaan lupailta jotain, mitä ei välttämättä pystytä todellisuudessa toteuttamaan. Kun asioista olisi yhteinen linjaus, saataisiin ristiriitatilanteita vähennettyä sekä kohdeltua asiakkaita tasapuolisemmin.

Palautekyselyitä tehtiin joka toinen vuosi kuntakyselyn yhteydessä, jossa kysyttiin palautetta myös lähimetsien hoidosta. Toimeksiantaja oli samaa mieltä, että palautteen keruuta voitaisiin jatkossa lisätä teettämällä opinnäytetöitä.

Toimeksiantaja pohdiskeli kulkuväylien reunojen raivaamista jo alkukesästä. Tällä hetkellä lähimetsiä aletaan hoitamaan vasta heinäkuun puolivälin jälkeen, kun lintujen pesintä on päättynyt. Toimeksiantaja kyseli muiden kuntien toiminnasta lintunpesinnän suhteen, mutta asiasta ei keskusteltu kuin muutaman kunnan kanssa, joten tarkkaa tietoa ei tämän työn puitteissa pystytty esittämään.

Palaverissa pohdiskeltiin energiakouran soveltuvuutta ja käyttöä kulkuväylien rai-vaukseen. Toimeksiantajalla ei ollut vielä tietoa paikallisista urakoitsijoista, joilla kyseistä kalustoa olisi käytössä. Tällä olisi mahdollista tehostaa kulkuväylien rai-vaamista, minkä ansiosta alueet olisivat siistimpiä ja turvallisempia.

8 Pohdinta

Opinnäytetyössä laadittujen kehittämissuositusten soveltaminen ja käyttöönot- taminen jää Joensuun kaupungin harkinnan alaiseksi. Suurempia muutoksia toiminta- taan ei pysty nopealla aikavälillä tekemään, sillä metsänhoidonlinjaus määrittelee toimintatavat taajamametsien hoidolle. Strategisen tason ehdotuksia voidaan hyö- dyntää vasta, kun metsänhoidon linjausta päivitetään vuonna 2028. Tiedottamisen ja operatiivisen tason kehittämissuosituksia on mahdollista ottaa kokeiluun jo ai- kaisemmin.

Kokeilun arvoisia menetelmiä lähitulevaisuudelle ovat maastotiedote, ennakkokysely, asukastilaisuudet ja toiveiden kerääminen massatyönä. Ennakkokysely voi- taisiin kohdistaa tulevan hoitovuoden alueille Karhunmäkeen, sillä kaupunginosas- sa on rakennettu paljon uusia asuinalueita, eikä asukkaiden toiveista ole ajantasaista kuvaa. Alueella voisi harkita myös asukastilaisuuden pitämistä, sillä vertailussa havaittiin uusien asuinalueiden asukkaiden olevan aktiivisimpia kerto- maan mielipiteitään ja osallistumaan asukastilaisuuksiin. Asukastilaisuudessa olisi

mahdollista jakaa nauhaa poistettavien ja säästettävien toivepuiden merkkaukseen, niin kuin kunnassa 8 tehtiin. Toivepuiden keräämisessä voisi harkita myös kunnan 1 toimintatapaa, jossa asukkaiden annetaan omatoimisesti merkata toivepuut, jonka jälkeen poistettavat puut käydään leimaamassa kaupungin toimesta. Merkkauksen jälkeen roskien keruun voisi tehdä leimaamisen yhteydessä tai sen jälkeen. Mikäli toivepuiden merkkaukset annettaisiin omatoimisesti tehtäväksi, kannattaisi korjuu tehdä koneellisesti.

Pidemmillä aikavälillä voisi harkita yleisen hoito-ohjeen tekemistä tontin reunuksien siistimisestä. Poistettavien puiden koko ja etäisyys tontin reunasta on kaupungin päätettävissä. Vertailukaupungeissa hoidettava alue oli noin 4–10 metriä tontin reunasta. Omatoimisesti hoidettava kasvillisuus koski heinikkoa, pienpuus- toa ja vesakkoa.

8.1 Tulosten tarkastelu

Tämän kehittämistyön perusteella on havaittavissa, että kuntien laatimat strategiset suunnitelmat ovat yleistyneet viime vuosikymmenien aikana vauhdikkaasti. Vuonna 2000 strategisia suunnitelmia oli 6 %:lla Kunta-METSO -kyselyyn vastanneista kunnista. Vuonna 2005 tehdyssä kyselyssä noin 20 % kunnista ilmoitti tehneensä strategisen tason suunnitelman. (Löfström ym. 2007, 237.)

Tämän kehittämistyön kunnista viidellä oli voimassa oleva strategisen tason suunnitelma. Lisäksi yhdellä kunnalla oli tekeillä ensimmäinen strateginen suunnitelma. Tämän valmistuessa strateginen suunnitelma on kaikkiaan 75 %:lla työhön osallistuneista vertailukaupungeista.

Tulosten eroihin voi vaikuttaa se, että kehittämistyöhön valituilla kunnilla oli suu- rempi metsäomaisuus kuin Kunta-METSO -kyselyyn osallistuneilla kunnilla. Kyse- lyissä havaittiin, että strategiset suunnitelmat olivat yleisempiä kunnissa, joilla oli omistuksessa suurimmat ulkoilu- ja virkistysmetsäalueet. Kunta-METSO -kyselyyn osallistuneissa kunnissa noin 40 %:lla oli korkeintaan 100 ha ulkoilu- ja virkistys-

metsiä (Löfström ym. 2007, 235, 237). Tässä kehittämistyössä kaikilla metsäomaisuutensa luokitelluilla kunnilla oli yli 260 hehtaaria ulkoilu- ja virkistymetsiä. Strategisten suunnitelmien yleistymistä tukee myös vuonna 2020 tehty kyselytutkimus, jonka mukaan 47 %:lla kunnista on voimassa oleva strategisen tason suunnitelma. Kyselyyn oli vastannut 36 kunta, joten se kuvaa tarkemmin tämänhetkistä tilannetta (Visuri 2020, 10.)

Kehittämistyön perusteella voidaan havaita myös osallistavan suunnittelun yleistyneen. Vuonna 2000 noin 20 % Kunta-METSO -kyselyyn osallistuneista kunnista osallisti paikallisia asukkaita ja käyttäjiä mukaan suunnitelmien laadintaan. Vuonna 2005 vastaava luku oli noin 60 %. (Löfström ym. 2007, 237.) Tämän kehittämistyön kunnista kaikissa osallistettiin paikallisia asukkaita ja käyttäjiä mukaan suunnitelmien laadintaan.

Kun vertaillaan eri vuosina laadittuja strategisen tason suunnitelmia, havaitaan erityisesti karttakyselyiden yleistyneen viime vuosien aikana. Vanhemmissa suunnitelmissa kyselyt tehtiin perinteisin menetelmin, mutta nykyään paikkatietoa on alettu hyödyntämään myös kyselyiden teossa. Paikkatiedon hyödyntämistä tutkitaan ja kehitetään myös kuntametsien suunnittelun tueksi. Tuoreinta tutkimustietoa on julkaissut mm. Ilosalo (2017), joka tutki osallistavaa paikkatietoa monitavoitteisen suunnittelun tukena. Tutkimuksessa kerrotaan hyviä kehittämissuhteita Mapti-online-kyselyille sekä osallistavan paikkatiedon jatkokehitykselle.

Kuntametsien tiekartta -hankkeessa tunnistettiin neljä osallistamisen kehittämissuhteita, jotka ovat:

1. Erilaisten suunnittelutilanteiden vuorovaikutustarpeiden ja -tavoitteiden tunnistaminen
2. Tyypillisiin tilanteisiin soveltuvan osallistamisprosessin hahmottaminen kokonaisuutena
3. Asetettuihin tavoitteisiin soveltuvien yksittäisten osallistamismenetelmien tunnistaminen ja niiden johdonmukainen soveltaminen
4. Kokemusten välittäminen erilaisista osallistamisen malleista ja käytännöistä. (Mikkola ym. 2008, 39.)

Tässä kehittämistyössä saatiin vastauksia erityisesti neljänteen kehittämissuhteeseen, sillä tämä työ koostaa yhdeksän eri kunnan kokemuksia ja käytäntöjä erilaisista taajamametsien suunnittelutilanteista. Koottua aineistoa ja saatuja tuloksia

pystytään hyödyntämään myös erilaisten suunnittelutilanteiden osallistamismenetelmien valinnassa ja kaupunkien toiminnan peilaamisessa toisiinsa.

Kuntaliiton laatimassa hankkeessa kartoitettiin osallistamisen nykytilaa ja tulevaisuuden tarpeita. Osallistamisen kehittämisen tunnistettiin jakavan mielipiteitä kuntien välillä. Osallistamisen kehittämisen suuntaa tulisi miettiä, jotta kehitys tulisi oikeaan tarpeeseen. Työssä mainittiin kehittämisideoita, kuten metsävaratiedon laittaminen nähtäväksi kaupunkien verkkosivuille sekä metsävaratiedon kansallistajuistaminen. Yhdeksi kehitystarpeeksi tunnistettiin myös osallistamismenetelmien kehittäminen. (Viisari 2020, 30, 31.)

Tässä kehittämistyössä käytettiin monia eri mittareita osallistamisen mittaamiseen. Näitä mittareita olivat mm. käytetyt osallistamismenetelmät, osallistuneiden lukumäärät ja osallistamismenetelmän soveltuvuus. Käytettyjen osallistamismenetelmien tiedot sekä osallistuneiden lukumäärät kerättiin haastatteluista ja kaupunkien nettisivujen kautta. Osallistamismenetelmän soveltuvuutta punnittiin haastateltujen kokemusten perusteella.

Anttila (2020, 33) nostaa tekemässään kirjallisuuskatsauksessa esille samanlaisia mittareita, mitä tässä kehittämistyössäkin käytettiin.

1. Suunnitelmatiedon saatavuus verkossa
2. Erilaisten osallistamistapojen käyttö (kyllä/ei)
3. Palautteen antamisen mahdollisuus
4. Osallistujien lukumäärä
5. Metsävaratiedon ja suunnitelman tietojen saatavuus verkossa

Hän määrittä myös mittareita, joita tässä kehittämistyössä ei suoranaisesti käytetty, kuten 1. ja 5. mittari. Kehittämistyön aineistoa kerättiin myös kuntien nettisivuilta, joten 1. ja 5. mittarit olisivat olleet helposti hyödynnettävissä.

8.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Kehittämistyössä käsiteltiin kuntien luottamuksellisia tietoja. Vertailukuntien haastatteluissa tuotiin esille haastattelujen käyttötarkoitus ja kuntien edustajilta kysyttiin lupa tiedon käyttämiseen opinnäytetyössä. Työ lähetettiin vielä kunnille kommen-

toitavaksi ennen työn lopullista julkaisua. Haastattelukutsut lähetettiin kunnille siten, etteivät kutsutut nähneet muita haastatteluihin kutsuttuja. Kuntien tietoja käsiteltiin anonyymisti, eivätkä työhön osallistuneet kunnat tai henkilöt tulleet työn aikana esille. Haastatteluihin varatussa kahden tunnin aikarajassa pysyttiin pääsääntöisesti.

Kehittämistyön aineisto kerättiin monesta eri tietolähteestä. Välillä tiedoissa oli risiriitaisuuksia. Esimerkiksi haastateltu saattoi kertoa yleisötilaisuuteen osallistuneiden lukumäärän tai tapahtuman kulun eri tavalla, kuin se virallisessa suunnitelmassa esitettiin. Näissä tapauksissa valittiin luotettavampi lähde tapauskohtaisesti. Haastatteluaineistojen teemoittamisessa oli myös haasteita. Haastattelut etenivät välillä poukkoillen, minkä vuoksi teemat välillä sekoittuivat. Aineiston teemoittaminen pyrittiin tekemään mahdollisimman tarkasti, mutta yksittäisiä asioita on saattanut jäädä muiden teemojen sisälle. Tämän seurauksena asioita on saattanut jäädä huomaamatta vertailua tehdessä. Mahdolliset erot ja virheet ovat kuitenkin pieniä, eivätkä ne ole työn lopputuloksen kannalta merkittäviä. Virheitä pyrittiin vähentämään tarkastamalla aineisto ja taulukot useaan kertaan sekä lähettämällä työ kommentoitavaksi vertailukaupungeille.

8.3 Jatkokehitysideat

Jatkotyönä voitaisiin jalkauttaa tässä kehittämistyössä tulleita menetelmiä Joensuuun kaupungin käyttöön sekä tutkia niiden vaikutusta asukastyytyvyyteen. Nämä voitaisiin toteuttaa kahtena erillisenä opinnäytetyönä peräkkäisinä vuosina. Asukastyytyvyys olisi hyvä mitata sen jälkeen, kun hoitoalue on saatu käsiteltyä.

Myös eri osallistamismenetelmien hyödyntämistä voitaisiin tutkia ja jatkokehittää. Esimerkiksi ennakkokyselyiden vaikutuksesta asukastyytyvyyteen ei ole tarkkaa tutkimustietoa. Vertailukunnilla oli vähän kokemuksia ennakkokyselyiden tekemisestä, joten kyseisen menetelmän hyödynnettävyyttä olisi hyvä tutkia jatkossa.

Tämän työn perusteella havaittiin, että karttakyselyitä hyödynnettiin pelkästään strategisen tason suunnitelmien laadinnassa. Paikkatiedon hyödyntämistä olisi hyvä kehittää jatkossa käytettäväksi myös muilla suunnittelutasoilla. Operatiivista suunnittelua voitaisiin helpottaa käytettyjä suunnitteluohjelmistoja kehittämällä. Yksi yleisimmistä kuntien käyttämissä metsäsuunnitteluohjelmista on ForestKit. Jos asukkaiden toiveet saataisiin siirrettyä ForestKittiin, säästettäisiin aikaa työohjeiden laatimisessa. Toiveita voitaisiin kerätä postitiedotteen ohessa lähetetyn linkin kautta.

Lähteet

- Alahuhta, M. 2017. Kirkas suunta ja ihmisten voima. Jyväskylä: Docendo Oy.
- Anttila, T. 2020. Monitavoitteinen metsäsuunnittelu kuntametsissä – kirjallisuuskatsaus. Selvitys. Helsinki: Kuntaliitto.
- Hamberg, L., Löfström, I. 2009. Monimuotoisuuden ja metsän eri käyttömuotojen yhteensovittaminen kuntien virkistymetsissä ja valtion retkeilyalueilla. Metlan työraportteja 113.
- Hamberg, L & Löfström, I. 2012. Taajamametsät – määritelmä ja tyypilliset piirteet. Teoksessa Hamberg, L., Löfström, I., Häkkinen, I. (toim.). Taajamametsät – suunnittelu ja hoito. Hämeenlinna: Metsäkustannus Oy, 10.
- Hamberg, L., Löfström, I., Häkkinen, I. 2012. Taajamametsät – suunnittelu ja hoito. Hämeenlinna: Metsäkustannus Oy.
- Heino, J., Levä, K. & Tuominen, K. 2006. Johdatko julkista organisaatiota laadukkaasti? CAF. Turku: Oy Benchmarking Ltd.
- Hytönen, M. 1995. Multiple-use forestry in the Nordic countries. Helsinki: Gummerus Printing.
- Ilosalo, P. 2017. Osallistava paikkatieto monitavoitteisen suunnittelun tukena. Lapin ammattikorkeakoulu. Alueiden käytön suunnittelun koulutusohjelma. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/136788/Ilosalo_Pirjo.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 2.11.2020.
- Joensuun kaupunki, asemakaavamääräys. 2015. https://kartta.jns.fi/webmap/liitteet/asemakaavamaaraykset/1636_maaraykset.pdf. 21.1.2020.
- Joensuun kaupunki, asemakaavamääräys. 1989. <https://kartta.jns.fi/webmap/liitteet/asemakaavamaaraykset/1671159.pdf>. 21.1.2020.
- Joensuun kaupunki. 2018. Joensuun kaupungin metsänhoidon linjaus 2018–2028.
- Joensuun kaupunki. 2019. Kaavoitus. <https://www.joensuu.fi/kaavoitus>. 20.12.2019.
- Joensuun kaupunki. 2020. Joensuun ajantasa-asemakaava. <https://kartta.jns.fi/IMS/?layers=Ajantasakaava&cp=6943945,487400&z=2>. 30.10.2020.
- Joensuun kaupunki. 2020. Joensuun seudun yleiskaava. <https://kartta.jns.fi/IMS/?layers=Ajantasakaava&cp=6943945,487400&z=2>. 30.10.2020.
- Joensuun kaupunki. 2019. Ote Kaupunkirakennelautakunnan 16.2.2016, § 27 Ohje yksittäisten puiden kaatamiseen asemakaavatonteilla. <https://www.joensuu.fi/documents/144181/2535401/Ohje+yksitt%C3%A4isten+tonttipuiden+kaatamisesta.pdf/b098fec6-253d-1cb0-d591-1af5cab36880>. 18.1.2019.
- Juhta - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta. 2012. JHS 152 Prosessien kuvaaminen.
- Kankkunen, K., Matikainen, E. & Lehtinen, L. 2005. Mittareilla menestykseen. Jyväskylä: Talentum Media Oy.
- Komulainen, M. 2012. Metsä maisemassa – suunnittelu ja hoito. Hämeenlinna: Metsäkustannus Oy.
- Kujansivu, P., Lönnqvist, A., Jääskeläinen, A. & Sillanpää, V. 2007. Liiketoiminnan aineettomat menestystekijät. Helsinki: Talentum.

- Kuukkanen, M. 2020. Metsätalousinsinööri. Joensuun kaupunki. Nauhoitettu haastattelu 20.1.2020.
- Kuukkanen, M & Lamminsalo, J. Metsätalousinsinööri & metsätyönjohtaja. Joensuun kaupunki. Keskustelu. 12.10.2020.
- Laitio, M. 2018. Yleiskaava sovittaa yhteen ja ohjaa asemakaavojen laatimista. Ympäristöministeriö. https://www.ymparisto.fi/FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Maankayton_suunnittelujarjestelma/Yleis_kaavoitus. 3.12.2019.
- Laukas, R. 2009. Suomensuurimpien kaupunkien menettelytavat hakkuiden maimemätyölupa-asioissa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Metsätalouden koulutusohjelma. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/5104/opinnaytetyo61109.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 3.11.2020.
- Laukkanen, J. 2019. Asukaskysely karsikon lähimetsien hoidosta. Karelia-ammattikorkeakoulu. Metsätalouden koulutusohjelma. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/160094/Laukkanen_Joonna_2019_02_01.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 18.1.2020.
- Loikkanen, T., Simojoki, T., Wallenius, P. 1997. Osallistavan suunnittelun opas. Kuopio: Suomen Graafiset Palvelut Oy.
- Lovio, R & Kivisaari, S. 2010. Julkisen sektorin innovaatiot ja innovaatiotoiminta. Katsaus kansainväliseen kirjallisuuteen. VTT Tiedotteita 2540.
- Löfström, I., Mikkola, N. & Tenhola, T. 2007. Kuntien virkistys- ja ulkoilumetsät. Teoksessa Syrjänen, K., Horne, P., Koskela, T. & Kumela, H. (toim). METSO:n seuranta ja arviointi, Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman seurannan ja arvioinnin loppuraportti. Maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, Metsäntutkimuslaitos ja Suomen ympäristökeskus.
- Löfström, I & Asikainen A. 2012. Suojametsien ja rakennettavien metsien hoito. Teoksessa Hamberg, L., Löfström, I., Häkkinen, I. (toim.). Taajamametsät – suunnittelu ja hoito. Hämeenlinna: Metsäkustannus Oy, 116–117.
- Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999.
Metsälaki 1093/1996.
- Mikkola, N., Pykäläinen, J., Löfström, I., Kurttila M., & Tikkanen, J. 2008. Kuntametsien suunnittelun tiekartta -hankkeen loppuraportti. Metlan työraportteja 68.
- Paunu, M. & Söderlund, M. 2016. Hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen Repokallion ulkoilualueelle. Karelia-ammattikorkeakoulu metsätalouden koulutusohjelma. <https://www.theseus.fi/handle/10024/107871>. 4.9.2020.
- Pihlasvaara, P. 2015. Asukaskysely Utran ja Hammaslahden lähimetsien hoidosta. Karelia ammattikorkeakoulu. Metsätalouden koulutusohjelma. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/112925/Pihlasvaara_Pyy.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 18.1.2020.
- Pirinen, M. 2013. Kuhasalon hoito- ja käyttösuunnitelma. <https://docplayer.fi/8270430-Kuhasalon-hoito-ja-kayttosuunnitelma.html> 3.9.2020.
- Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. 2019. Maakuntakaava 2040. <https://www.pohjoiskarjala.fi/maakuntakaava-2040>. 2.12.2019.
- Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. 2019. Maakuntakaavoituskatsaus 2019 / Pohjois-karjala. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto.
- Pykäläinen, J., Kurttila, M., Hamberg, L., Store, R & Asikainen, R. 2012. Taajamametsien hoidon suunnittelu. Teoksessa Hamberg, L., Löfström, I.,

- Häkkinen, I. (toim.). Taajamametsät – suunnittelu ja hoito. Hämeenlinna: Metsäkustannus Oy, 53–62.
- Risto, L. 2009. Suomen suurimpien kaupunkien menettelytavat hakkuiden maisematyölupa-asioissa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Metsätalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/5104/opinnaytetyo61109.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 18.1.2020.
- Seutuvaltuusto. 2008. Joensuun seudun yleiskaava 2020 Kaavamerkinnot ja – määräykset. Joensuun seutuvaltuusto.
- Sievänen, T. 2012. Taajamametsien ulkoilu- ja virkistyskäyttö. Teoksessa Hamberg, L., Löfström, I., Häkkinen, I. (toim.). Taajamametsät – suunnittelu ja hoito. Hämeenlinna: Metsäkustannus Oy, 24.
- Tilastokeskus. 2019. Kuntien avainluvut.
<https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?active1=SSS&year=2020>. 3.11.2020.
- Tenhola, T. 2012. Taajamametsiä koskeva lainsäädäntö ja maankäyttö. Teoksessa Hamberg, L., Löfström, I. & Häkkinen, I. (toim.). Taajamametsät – suunnittelu ja hoito. Hämeenlinna: Metsäkustannus Oy, 44–48.
- Tuominen, K. & Niva, M. 2005. Benchmarking käytännössä. Itsearvioinnin työkirja. Turku: Oy Benchmarking Ltd.
- Tuominen, K. 2016. Kehityksen tie. Benchmarking-käsikirja. Turku: Oy Benchmarking Ltd.
- Tyrväinen, L. 1999. Taajamametsien taloudellinen arvo. Teoksessa Kangas, J. & Kokko, A. (toim.). Metsän eri käyttömuotojen arvottaminen ja yhteensovittaminen. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy, 233–234.
- Tyrväinen, L., Silvennoinen, H., Korpela, K. & Ylen, M. 2007. Luonnon merkitys kaupunkilaisille ja vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin. Metlan työraportteja 52.
- Valkonen, S., Löfström, I., Siitonen, J. & Karjalainen, E. 2012. Taajamametsän hoito. Teoksessa Hamberg, L., Löfström, I. & Häkkinen, I. (toim.). Taajamametsät – suunnittelu ja hoito. Hämeenlinna: Metsäkustannus Oy, 72–77.
- Valtioneuvosto. 2017. Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueidenkäyttötoimiteista. Valtioneuvosto.
- Viherympäristöliitto ry. 2007. Viheralueiden hoitoluokitus. Julkaisu 36.
- Visuri, V. 2020. Kokonaiskestävä kuntametsä -hanke. Kyselyn ja haastatteluiden yhteenveto. Kuntaliitto.
https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kokonaiskest%C3%A4v%C3%A4-kuntamets%C3%A4-kysely-haastattelu_0.pdf. 3.11.2020.
- Ympäristöministeriö. 2018. Yleiskaavoitus. https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Maankayton_suunnittelujarjestelma/Yleiskaavoitus. 3.12.2019.
- Ympäristöministeriö. 2016. Asemakaavoitus. https://www.ymparisto.fi/fi-fielinymparisto_ja_kaavoitus/Maankayton_suunnittelujarjestelma/Asemakaavoitus. 30.10.2020.

Hei!

Olen neljännen vuoden metsätalousinsinööriopiskelija ja teen opinnäytetyötä Joensuun kaupungin taajamametsien hoidon osallistavan suunnittelun kehittämiseksi. Tällä hetkellä valtaosa Joensuun kaupungin asukkaista kokee, etteivät he voi vaikuttaa taajamametsien hoitoon omalla asuinalueellaan. Hoitotöiden tiedottamisessa havaittiin myös kehittämisen varaa, sillä tällä hetkellä noin 60 % hoitoalueen asukkaista saavat tiedon tehtävistä hoitotoista. Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää osallistavaa suunnittelua ja löytää menetelmät, joilla nämä ongelmat saadaan ratkaistua. Työssä käytetään benchmarking-menetelmää, jonka tarkoituksena on kehittää omaa toimintaa ottamalla oppia toisilta organisaatioilta. Teidän kuntanne on rajautunut mukaan tutkimukseen ja toivoisin teidän osallistuvan haastatteluun. Haastattelu toteutetaan puhelimitse ja siinä menee aikaa noin kaksi tuntia. Vastaisitteko viimeistään 6.3.2020 mennessä, niin sovitaan haastattelu aika! Opinnäytetyön on määrä valmistua kevään 2020 aikana.

Ystävällisin terveisin
Joonas Tihmala
Metsätalousinsinööriopiskelija
Karelia-ammattikorkeakoulu

Kaupungin metsäomaisuus

Kuinka monta hehtaaria kaupunkinne omistaa metsää?

Käytetäänkö metsienne luokitteluun viheralueiden hoitoluokittelua?
Mikäli käytätte, niin vastatkaa seuraaviin kysymyksiin:

Kuinka monta hehtaaria niistä on:

- C1, Lähimetsiä
- C2, Virkistys ja ulkoilumetsiä
- C3, Suojametsiä
- C4, Talousmetsiä
- C5, Arvometsiä
- E, Erytysalue
- R, Maankäytön muutosalue
- S, Suojelualue

Jos ette käytä tätä luokittelua, siirrykää haastattelurungossa eteenpäin.

Taajamametsien suunnittelu

Teettekö taajamametsien hoidosta suunnitelmia seuraavilla eri suunnittelutasoilla:

- Strategisen tason suunnittelu / Pidemmän aikavälin linjaus?
Kyllä / Ei
- Taktisen tason suunnittelu / Kuvio tasoinen metsäsuunnittelu?
Kyllä / Ei
- Operatiivisen tason suunnittelu / Yksittäisen hoitotoimenpiteen suunnittelu, työn toteutuksen suunnittelu?
Kyllä / Ei

Strategisen tason suunnittelu

Strategisen tason suunnitelmalla tarkoitetaan tässä yhteydessä pidemmän aikavälin suunnitelmaa, joka tehdään yleensä 10 vuoden ajanjaksolle. Tällaisia suunnitelmia ovat esimerkiksi metsienhoidonlinjaukset ja luonnonhoitosuunnitelmat.

Mikäli kuntanne taajamametsien hoidosta on tehty strategisen tason suunnitelma, vastatkaa seuraaviin kysymyksiin:

Miten strategisen tason suunnitelma ohjaa taajamametsien hoitoa?

Kuvaile suunnitteluprosessia ja sen etenemistä vaihe vaiheelta:

- Kuka / Ketkä vastaavat strategisen tason suunnitelman laatimisesta?
- Mitä eri sidosryhmiä suunnitteluprosessiin osallistetaan?
- Miten eri sidosryhmien osallistaminen toteutetaan?
- Minkälaisia kokouksia / tilaisuuksia / tapahtumia prosessin aikana järjestetään?
- Miten ne tukevat suunnitelman laadintaa ja mitä päätöksiä niiden aikana tehdään?
- Miten pitkä koko suunnitteluprosessi on?
- Kuka / Ketkä vastaavat suunnitelman päätöksenteosta?

Kuntalaisien osallistaminen:

- Minkälaisia osallistavan suunnittelun menetelmiä käytätte kuntalaisten osallistamiseen?
- Missä vaiheessa suunnitteluprosessia kuntalaisia osallistetaan näillä menetelmillä?

Kerro kokemuksistanne kuntalaisten osallistamiseen käytetyistä menetelmistä:

- Miten suuri joukko kuntalaisia on yritetty osallistaa suunnitteluun?
- Miten paljon kuntalaisia on osallistunut suunnitteluun?
- Miten kuntalaisten mielipide on huomioitu suunnitelmassa?
- Mitä hyvää menetelmissä on ollut?
- Mitä huonoa menetelmissä on ollut?

Miten suunnitteluprosessia ja siihen osallistumista on markkinoitu kuntalaisille?

Kuinka paljon suunnitelman laatiminen maksoi?

Taktisen tason suunnittelu

Taktisen tason suunnitelmalla tarkoitetaan tässä yhteydessä kuviotasoista metsäsuunnittelua, joka tehdään yleensä 10 vuoden ajanjaksolle.

Mikäli kuntanne taajamametsien hoidosta tehdään taktisen tason suunnitelmia, vastatkaa seuraaviin kysymyksiin:

Miten taktisen tason suunnitelma ohjaa taajamametsien hoitoa?

- Hoidettavien alueiden määräytyminen
- Hoitokierto

Minkälainen suunnitteluprosessi on ja miten se etenee?

- Kuvaile suunnitteluprosessia ja sen etenemistä vaihe vaiheelta.
- Kuka / Ketkä vastaavat suunnittelusta?
- Suunnitteluun osallistettavat sidosryhmät?
- Miten sidosryhmien osallistaminen toteutetaan?
- Suunnitteluprosessin pituus?
- Kuka vastaa suunnitelman päätöksen teosta?

Kuntalaisien osallistaminen:

- Miten ja missä vaiheissa prosessia kuntalainen voi osallistua suunnitteluun?
- Mitä eri osallistavan suunnittelun menetelmiä kuntalaisien osallistamiseen käytetään?

Kerro kokemuksistanne kuntalaisien osallistamiseen käytetyistä menetelmistä:

- Miten suuri joukko kuntalaisia on yritetty osallistaa suunnitteluun?
- Miten paljon kuntalaisia on osallistunut suunnitteluun?
- Miten kuntalaisten mielipide on huomioitu suunnitelmassa?
- Mitä hyvää menetelmissä on ollut?
- Mitä huonoa menetelmissä on ollut?

Operatiivisen tason suunnittelu

Operatiivisen tason suunnittelulla tarkoitetaan tässä yhteydessä yksittäisen hoitotoimenpiteen toteuttamisen suunnittelua.

Mikäli kuntanne taajamametsien hoidosta tehdään operatiivisen tason suunnitelmia, vastatkaa seuraaviin kysymyksiin:

Minkälaisia operatiivisen tason suunnitelmia laaditte kuntanne omistamista taajamametsistä?

Minkälainen suunnitteluprosessi on ja miten se etenee?

- Kuka / Ketkä vastaavat suunnittelusta?
- Kuvaile suunnitteluprosessia ja sen etenemistä vaihe vaiheelta.
- Suunnitteluun osallistettavat sidosryhmät?
- Suunnitteluprosessin pituus?
- Kuka vastaa suunnitelman päätöksen teosta?

Miten eri sidosryhmien osallistaminen toteutetaan?

- Käytetyt osallistamismenetelmät?
- Miten osallistettavien mielipiteet huomioidaan suunnittelussa?

Miten kuntalaisten osallistamisessa on onnistuttu erilaisissa operatiivisen tason suunnittelu tilanteissa?

- Miten suuri joukko kuntalaisia on yritetty osallistaa suunnitteluun?
- Miten paljon kuntalaisia on osallistunut suunnitteluun?
- Miten kuntalaisten mielipide on huomioitu suunnitelmassa?
- Mitä hyvää menetelmissä on ollut?
- Mitä huonoa menetelmissä on ollut?

Hoitotoimenpiteistä tiedottaminen

Minkälaisissa eri taajamametsien hoitotilanteissa tiedotetaan kuntalaisia?

Miten kuntalaisten tiedottaminen taajamametsien hoitotoista toteutetaan?

Miten tiedottaminen toteutetaan:

- Omakotitalo asukkaille?
- Rivitalo asukkaille?
- Kerrostalo asukkaille?
- Muut sidosryhmät?

Kuinka paljon tiedottamisesta tulee kustannuksia?

- €/Talous

Kuinka suuri osa hoitoalueella asuvista kuntalaisista on saanut tiedon tehtävistä hoitotoista?

Taajamametsien hoitaminen

Kuinka paljon kuntanne omistamien metsien hoitamiseen on varattu määrärahoja?

- Metsien hoitamiseen
- Taajamametsien hoitamiseen (Sisältää hoitoluokat: C1, C2, C3, C5, E, S, jotka sijaitsevat taajama-alueella)

Teettekö taajamametsien hoidon / suunnittelun omana työnä vai onko se ulkoistettu?

- Hoitotyön suunnittelu
- Hoitotyön tekeminen

Kuka / Ketkä vastaavat käytännön hoitotoimenpiteiden tekemisestä taajamametsissä?

- pienpuustonhoito
- harvennukset
- vaarallisten puiden poistot
- rakennettavien alueiden puiden poistot
- yms.?

Kuinka paljon taajamametsien hoitamisesta tulee keskimäärin kustannuksia?

- €/ha, (Pienpuustonhoito, harvennukset, puiden poistot yms.)

Kuinka usein hoidatte taajamametsiä ja minkälainen hoitokierto on?

- Onko hoitaminen pirstoutunut vai eteneekö se kaupunginosa kerrallaan?

Kuinka paljon hoidatte taajamametsiä vuosittain yhteensä hehtaareissa?

(Sisältää hoitoluokat: C1, C2, C3, C5, E, S, jotka sijaitsevat taajama-alueella)

Mistä eri taajamametsien hoitotoimenpiteistä vaaditaan maisematyölupa?

Haetaanko maisematyölupa erikseen hoitotoimenpiteille vai onko se yhdistetty metsäsuunnitteluprosessin kanssa pidemmälle ajanjaksolle?

Teettekö taajamametsien hoidoista palautekyselyitä?

- Kyllä / Ei

Mikäli olette tehneet palautekyselyitä taajamametsien hoidoista, vastatkaa seuraavaan kysymykseen:

- Miten kuntalaiset ovat kokeneet mahdollisuutensa vaikuttaa taajamametsien hoitoon?

Kiitos haastattelusta!

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

Sisältö

Kunta 1 Metsäohjelma.....	2
Kunta 1 Päävirkistysalueiden hoitosuunnitelmat ja lähimetsien hoito-ohjelma ...	2
Kunta 1 Operatiivinen työn toteutus	3
Kunta 2 Kahdeksan alueellista metsäsuunnitelmaa	4
Kunta 2 Operatiivinen työn toteutus	4
Kunta 3 Metsäsuunnittelu prosessi.....	5
Kunta 4 Metsien hoito- ja käyttösuunnitelma	6
Kunta 4 Erillinen taajamametsä alueen hoito- ja käyttösuunnitelma.....	6
Kunta 4 Operatiivinen työn toteutus	7
Kunta 5 Viheralueohjelma	8
Kunta 5 Kaksi metsäsuunnitelmaa	8
Kunta 5 Operatiivinen työn toteutus	9
Kunta 6 Viheralueohjelma (Käynnissä)	10
Kunta 6 Monitavoitteinen metsäsuunnitelma.....	10
Kunta 6 Operatiivinen työn toteutus	11
Kunta 7 Metsien monikäyttösuunnitelma	11
Kunta 7 Moottoritienvarsien hoitosuunnitelma, metsäalueen hoito- ja käyttösuunnitelma.....	12
Kunta 7 Operatiivinen työn toteutus	13
Kunta 8 Hoito ja käyttösuunnitelma	14
Kunta 8 Alueelliset metsänhoitosuunnitelmat.....	15
Kunta 8 Operatiivinen työn toteutus	15

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

Kunta 1	Metsäohjelma	Strateginen taso
Suunnittelija	Kaupunki ja konsultti	
Sidosryhmät	Kaupungin sisäiset ja ulkoiset sidosryhmät sekä asukkaat.	
Osallistamis- menetelmät ja osallistuneet	Yhteistyöryhmä: Kaupungin sisäiset sidosryhmät: 7 kpl Kaupungin ulkoiset sidosryhmät: 6 kpl Avoin karttakysely (Maptionnaire) Avoin kysely: 919 vastaajaa Otanta: 115 vastaajaa Asukastilaisuus: joitakin kymmeniä	
Prosessin kesto	2 vuotta	
Tiedottaminen	Lehti, sosiaalinen media ja nettisivut	
Prosessin kuvaus Tavoitteena oli luoda strateginen suunnitelma kaupungin metsien käytöstä ja hoidosta. Projektia veti kaupungin maisema-arkkitehti. Valittu konsultti teki aluksi ennakkokartoituksen haastatteleamalla kunnan edustajia sekä eri sidosryhmien edustajia. Ennakkokartoituksella selvitettiin tilannekuvaa ja luotiin prosessin tulevaa linjausta. Ennakkokartoituksella selvitettiin myös sidosryhmiä, joita projektiin tulisi osallistaa. Prosessin aikana järjestettiin palavereita, esitelmiä ja maastokäyntejä. Yhteistyöryhmä tapasi prosessin aikana yhteensä 19 kertaa. Asukkaalle järjestettiin asukaskysely, jolla saatiin yhteensä noin 1000 vastausta. Kysely tehtiin Maptionnaire-sovelluksella avoimena sekä otantakyselynä. Ennen metsäohjelman koontia työstä järjestettiin avoin asukastilaisuus.		

Kunta 1	Päävirkestysalueiden hoitosuunnitelmia 9 kpl vuoteen 2030 mennessä. Lähimetsien hoito-ohjelma.	Taktinen taso Taktinen taso
Suunnittelija	Omana työnä, yksi palkattu henkilö määräaikaan työsuhteeseen, joka vastaa päävirkestysalueiden hoitosuunnitelmista.	
Sidosryhmät	Päävirkestysalueiden hoitosuunnitelmat: Suojelupuoli, liikuntapuoli, kuntalaiset.	
Osallistamis- menetelmät	Päävirkestysalueiden hoitosuunnitelmat: Asukastilaisuus ja otakantaa.fi	

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

Prosessin kesto	Vaihtelee alueittain
<p>Suunnitelmien kuvaukset:</p> <p>Lähimetsien hoito-ohjelma:</p> <p>Lähimetsien hoito-ohjelmalla määritetään alueet, jotka tullaan hoitamaan. Vuodessa käydään läpi 2–3 isoa asuinalueita. Samalle alueelle tullaan noin 10–15 vuoden päästä uudestaan. Hoito-ohjelma laaditaan viideksi vuodeksi kerrallaan. Hoidettavat alueet määräytyvät sen mukaan, mitä on aiemmin tehty. Alueet etenevät hieman hyppien. Suunnitelmaa päivitetään omana työnä jatkuvasti töiden teon jälkeen. Lähimetsien hoidon osallistaminen tapahtuu operatiivisella tasolla.</p> <p>Päävirkistysalueiden hoitosuunnitelmat:</p> <p>Suunnitelmat tehdään kaikista päävirkistysalueista vuoteen 2030 mennessä, eli yhteensä yhdeksän kappaletta. Vuonna 2019 tehty yksi ja vuonna 2020 tehdään kolme. Suunnittelualueiden koko vaihtelee 150–500 hehtaarin välissä. Osallistaminen toteutetaan, kun hoitosuunnitelma on alustavasti valmis. Osallistaminen tapahtui otakantaa.fi -palvelun ja yleisötilaisuuden kautta. Osallistujia yleisötilaisuudessa oli todella vähän. Kommentteja otakantaa.fi kautta ei tullut kovin montaa. Ensimmäinen suunnitelma esiteltiin myös metsäohjelman työryhmälle.</p>	

Kunta 1	Operatiivinen työn toteutus	Operatiivinen taso
Suunnittelija	Kolme toimihenkilöä, jokaisella oma alue	
Sidosryhmät	Kuntalaiset, maisematyöluparyhmä (Lakimies, ympäristöpuoli ja maisema-arkkitehti)	
Osallistamis menetelmät	Postitiedote, asukastilaisuus	
Prosessin kesto	Vaihtelee alueittain	
<p>Prosessin kuvaus:</p> <p>Tammi–helmikuussa maisematyöluparyhmä keskustelee alueista ja niiden tarpeista maisematyöluville. Tarvitavat liito-oravaselvitykset tehdään kevään aikana. Hoitoalueella pidetään asukastilaisuus, jossa kerrotaan hoitotöistä ja kerätään toiveita asukkailta. Postitiedotteet jaetaan paria viikkoa ennen töiden aloitusta. Kuntalaisille annetaan mahdollisuus merkata toivepuita poistettavaksi. Metsurit kiertävät hoidettavat alueet ja leimaavat poistettavat puut tonttien takaa asukkaiden toiveet huomioiden. Töiden teko aloitetaan uusilla alueilla elokuussa. Syksyllä ja talvella tehdään hakkuita, raivauksia ja risujen kasauksia. Huhti–kesäkuun aikana alueet siistitään risuista ja viimeistellään valmiiksi.</p>		

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

Kunta 2	8 alueellista metsäsuunnitelmaa	Taktinen taso
Suunnittelija	Urakoitsija + kaupunki	
Sidosryhmät	Puufirmat, yrityksiä joihin metsät rajautuvat, asukasraateja, asukasyhdistyksiä, asukkaat, luontojärjestöjä, lintuyhdistykset, luonnonsuojeluliitot, päättäjät, Suomen Latu, metsäkeskus, ELY-keskus ja kaavoitus.	
Osallistamis menetelmät	Asukastilaisuus Sidosryhmien tiedottaminen ja kommentointi	
Prosessin kesto	Yksi vuosi.	
Prosessin kuvaus Suunnittelija on ostettu ostopalveluna. Suunnittelija on kerännyt puustotiedot, tehnyt toimenpide-ehdotukset ja luokitellut hoitoluokat viheralueidenhoitoluokituksen perusteella. Samassa yhteydessä on käyty neuvottelua kaavoituksen kanssa kaavarajoituksista. Sidosryhmille on lähetetty tieto suunnitelmasta ja pyydetty heitä kommentoimaan suunnitelmaa. Suunnitelma on esitelty asukastilaisuudessa, jossa on kerätty palautetta asukkailta ja sidosryhmiltä. Palaute otetaan huomioon suunnitelmassa ja viedään lautakuntaan hyväksyttäväksi. Metsävaratietoa päivitetään työn teon jälkeen. Toimenpide-ehdotukset, hoitoluokitukset ja metsävaratieto määritetään tarkemmin kymmenen vuoden välein. Suunnitelmia tulee päivitettäväksi vuonna 2020, jolloin on tarkoituksena uudistaa toimintaa asukaslähtöisempään suuntaan.		

Kunta 2	Operatiivinen työn toteutus	Operatiivinen taso
Suunnittelija	Kaupungin toimihenkilö	
Sidosryhmät	Kuntalaiset, maisematyöryhmä (Rakennusvalvonta, ympäristötoimi, Museovirasto, metsäkeskus, ELY-keskus)	
Osallistamis menetelmät	Postitiedote ja maastotiedote. Mikäli tarvitaan maisematyöluupa, niin asukkaiden kuuleminen.	
Prosessin kesto	Vaihtelee alueittain ja riippuen maisematyöluvan tarpeesta.	
Prosessin kuvaus: Hoito suunnitellaan asukaspalautteen, metsäsuunnitelman kiireellisyyden ja tulostavoitteen perusteella. Toimihenkilö kiertää alueet maastossa ja muodostaa alueista kokonaisuuden, joka tullaan hoitamaan. Alueille pyritään tekemään pienpuustonhoidot ja harvennukset samassa yhteydessä. Suuremmat toimenpiteet tehdään pystykaupalla. Mikäli yhtiöt eivät osta, niin työ		

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

toteutetaan hankintakaupalla. Asukkaille jaetaan postitiedotteet ja heiltä kerätään palautetta. Alue katsotaan urakoitsijan kanssa läpi huomioiden turvallisuus ja palautteet. Joihinkin sisääntulo-oväyliin laitetaan maastotiedotteita, jotta alueen ulkopuolellakin asuvat ihmiset saisivat tietoa hoitotöistä. Risut ja hakkuutähteet kerätään pois kokonaisuudessaan lähimetsien alueelta. Ulkoilu- ja virkistysalueilla risut kerätään polkujen ja tonttien vierestä. Mikäli maisematyöluopia tarvitaan, ne haetaan hyvissä ajoin ennen töiden aloittamista.

Kunta 3	Kunnan 3 metsäsuunnittelu prosessi	Taktinen / Operatiivinen taso
Suunnittelija	Metsätalousinsinööri	
Sidosryhmät	Liikuntatoimi, ympäristönsuojelu, sairaanhoitopiiri, koulut, päiväkodit, kaupunkisuunnittelu ja museo.	
Osallistamis menetelmät	Postitiedote, asukasilta, sähköinen palautekanava.	
Prosessin kesto	Jatkuva prosessi	

Prosessin kuvaus: Suunnittelu on jatkuvaa, mukautuvaa ja oppivaa. Erillisiä suunnitelmia tehdään harvoin lautakuntaan hyväksyttäväksi asti, vaan metsätalousinsinöörillä on valtuudet hyväksyä työmaasuunnitelmia sekä hoito- ja käyttösuunnitelmia metsien hoidon osalta. Metsiä hoidetaan kaavoituksen perusteella. Metsävaratietoa ylläpidetään Silvadata-ohjelmistolla. Uuden alueen työmaasuunnitelmaa laatiessa ollaan aina yhteydessä kaavoitukseen ja ympäristöpuoleen. Muiden sidosryhmien osallistaminen riippuu alueesta, mihin se rajautuu. Yleensä mukana on myös liikuntatoimi. Hoitotyötä aloitettaessa tiedotetaan kuntalaisia ja kysytään heiltä toiveita. Välillä järjestetään asukasilloja ja metsäkävelyjä lähiön kehitykseen liittyen yhdessä kaavoituksen ja kaupunkisuunnittelun kanssa. Sähköisen palautekanavan kautta kerätään myös palautetta. Metsävaratiedon keruu ja maastotarkastukset tehdään itse. Alueiden hoito priorisoidaan käyttäjien määrän ja turvallisuuden perusteella. Kaupunkipuisto, sisäänajoväylien varret ja liikennenäkömät pyritään pitämään jatkuvasti kunnossa. Lähimetsiä hoidetaan pieniä alueita kerrallaan. Ihmiset ovat tottuneet, että samalla alueella tehdään hoitotöitä jatkuvasti. Tekijätkin vaihtelevat, jolloin samalla alueella on vaihtelevuutta työn jäljessä. Hoitotöitä tehdään sekä omana työnä että urakoitsijoiden kautta.

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

Kunta 4	Metsien hoito- ja käyttösuunnitelma	Strateginen taso
Suunnittelija	Kaupunki ja Konsultti	
Sidosryhmät	Ohjausryhmä: 17 henkilöä, ympäristöpuoli, liikuntapuoli, kaa-voitus, rakennusvalvonta, metsäkeskus, metsäpuoli, teknisen lautakunnan poliitikkoja ja puheenjohtaja	
Osallistamis menetelmät	Suunnitelmaluonnoksen esittelytilaisuuksia 5 eri kuntakeskuk- sessä. Suunnitelma nähtävillä ja kommentoitavana kaupungin kotisivuilla ja yhteispalvelupisteellä.	
Prosessin kesto	2 vuotta	
<p>Prosessin kuvaus</p> <p>Ohjausryhmä muodostettiin kaupungin organisaation sisältä valitsemalla edustajia, jotka ovat tekemisissä kaupungin metsien kanssa. Suunnittelijaksi valittiin konsultti kilpailutuksen perus- teella. Kaupungin metsäpuoli koordinoi suunnittelua ja teki ohjausryhmälle esityksiä, jonka mu- kaan edettiin. Suunnitelman laadinnassa meni yhteensä kaksi vuotta. Talous- ja taajamamet- sien suunnitelmat laadittiin eri vuosina. Talousmetsille tehtiin Metso-kartoitus ja taajamametsille laadittiin hoito ja käyttö suunnitelma. Kahden vuoden aikana järjestettiin ohjausryhmän kokouk- sia ja maastoretki. Muita sidosryhmiä ja järjestöjä ei kutsuttu ohjausryhmään, vaan niiden osal- listaminen toteutettiin esittelytilaisuuksilla. Esittelytilaisuuksia järjestettiin viidessä eri kuntakes- kuksessa. Esittelytilaisuuksiin osallistui noin 40 henkilöä. Palautteita saatiin yhteensä 39 kappaletta. Ohjausryhmä teki luonnoksen, joka vietiin tekniseen lautakuntaan ja kaupungin halli- tukseen hyväksyttäväksi.</p>		

Kunta 4	Erillinen taajamametsä alueen hoito- ja käyttösuunnitelma	Taktinen taso
Suunnittelija	Kaupunki + amk	
Sidosryhmät	Ohjausryhmä: kaupungin metsätoimi, kaupunkisuunnittelu, maaomaisuuspalvelu, rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu ja liikuntapalvelut Nähtävilläolo ja kommentointi: 7 Asukasta Asukaskysely: asukkaat Yhteistyössä: ammattikorkeakoulu, viher- ja virkistysalueiden edustajat	
Osallistamis menetelmät	Ohjausryhmä, asukaskysely, taajamametsä näyttely, nähtävillä olo ja kommentointi	

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

Prosessin kesto	16 kk
<p>Prosessin kuvaus</p> <p>Suunnitelma laadittiin noin 100 hehtaarin alueelle, josta ei ollut voimassa olevaa käyttö- ja hoitosuunnitelmaa. Suunnitelman taustalla oli aiemmin teetetty luontoselvitys, mielipidekysely, sekä kaupungin periaatteet metsien hoidolle, käytölle ja hoitoluokittelulle. Opiskelijat järjestivät kirjastolla näyttelyn taajamametsien hoidosta. Asukkaat pystyivät vastaamaan kyselyyn, jolla kartoitettiin mielipiteitä. Kyselyn pystyi vastaamaan myös netissä. Puustoinventoinnit, hoitoluokkien määrytykset ja toimenpide-ehdotukset toteutettiin opinnäytetyönä. Suunnitelmaluonnos hyväksyttiin ohjausryhmän puolesta. Luonnos asetettiin nähtäville ja kommentoitavaksi. Nähtävilläolon aikana tuli yhteensä seitsemän kommenttia koskien puiden poistoa ja ympäristön siistimistä. Aluejohtokunnalta pyydettiin lausunto. Ohjausryhmä käsitteli palautteet ja teki vielä muutoksia suunnitelmaan koskien toimenpide-ehdotuksia. Kaupunginympäristölautakunta hyväksyi hoito- ja käyttösuunnitelman. Suunnitelma liitettiin osaksi aiemmin tehtyä hoito- ja käyttösuunnitelmaa.</p>	

Kunta 4	Operatiivinen työn toteutus	Operatiivinen taso
Suunnittelija	Metsätalousinsinööri ja metsäpalveluesimies	
Sidosryhmät	Kuntalaiset	
Osallistamismenetelmät	Postitiedote Sähköinen palautekanava	
Prosessin kesto	Vaihtelee alueittain	
<p>Prosessin kuvaus:</p> <p>Metsäpalveluesimies vastaa taajamametsien puunkorjuusta, metsänhoitotöihin liittyvistä asukasyhteistyön koordinoinnista, työnjohdosta ja laadunvalvonnasta. Hoitotöiden operatiivinen suunnittelu perustuu metsäsuunnitelman mukaiseen kiireellisyyteen ja asukaspalautteeseen. Alueiden hoitokierto on noin 5–10 vuotta. Hoitoalueella edetään kaupunginosittain, pyrkimyksenä edetä systemaattisesti suunnitelman mukaisesti. Kun töitä ollaan aloittamassa, lähetetään rakennusvalvonnalle ja ympäristöpuolelle sähköpostia töiden aloittamisesta. Maisematyölupa oli haettu jo hoito- ja käyttösuunnitelman yhteydessä. Mikäli suunnitelmasta ei poiketa, ei ole tarvetta hakea uutta maisematyölupaa. Hoitoalueeseen rajoittuviin talouksiin jaetaan tiedotteet. Hoitotyöt aloitetaan kaksi viikkoa sähköpostien ja tiedotteiden jakamisen jälkeen.</p>		

Kunta 5	Viheralueohjelma	Strateginen taso
---------	------------------	------------------

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

Suunnittelija	Kaupunki
Sidosryhmät	Työpajat: 11 sisäistä sidosryhmää ja 9 ulkoista sidosryhmää Yleisötilaisuus: 64 ulkoista sidosryhmää
Osallistamis menetelmät	2 keskustelu työpajaa, viranomaistyöpaja ja yleisötilaisuus. Hyödynnettiin myös aiemmin tehtyä asukaskyselyä.
Prosessin kesto	1 vuosi
Suunnitelmasta tiedottaminen	Lehti ja nettisivut
Prosessin kuvaus Suunnitelma laadittiin viheralueiden suunnittelua, kehittämistä, hoitamista ja rakentamista varten. Prosessi aloitettiin toimintasuunnitelman valmistelulla, jonka jälkeen seuranta- ja päivitystyö käynnistettiin. Asukkaiden aiempia mielipiteitä, palautetta sekä tutkimustietoa kerättiin työn pohjaksi aiemmilta vuosilta. Järjestettiin kaksi työpajaa, joissa mietittiin suunnitelman tavoitteiden toteutumista ja tulevaisuuden tarpeita. Työpajoista laadittiin kooste, joka oli nähtävillä kaupungin internetsivuilla. Suunnitelmaluonnos vietiin hallintokuntien kommentoitavaksi. Luonnos oli viranomaistyöpajan käsittelyssä, jonka jälkeen luonnos oli luettavissa ja kommentoitavissa kaupungin internetsivuilla, luonnonhoitotoimistolla ja palvelupisteellä. Saatu palaute otettiin huomioon suunnitelmassa. Tämän jälkeen asukkaille ja muille sidosryhmille järjestettiin yleisötilaisuus. Suunnitelma vietiin lautakunnan käsiteltäväksi ja kommentoitavaksi. Valmis suunnitelma hyväksyttiin lautakunnassa.	

Kunta 5	Kaksi metsäsuunnitelmaa	Taktinen taso
Suunnittelija	Kaupunki ja konsultti	
Sidosryhmät	Ohjausryhmä: (ympäristötoimi, Metsähallitus, metsäkeskus, viheraluesuunnittelija, ELY-keskus) Kuntalaiset, luontojärjestöt, asukasyhdistykset ja harrastejärjestöt.	
Osallistamis menetelmät	Ohjausryhmä, asukaskysely, klinikka ja haastattelut	
Prosessin kesto	Noin 3 vuotta.	
Prosessin kuvaus Kaupunki on tehnyt kaksi taktisen tason suunnitelmaa taajamametsistään. Tässä kuvauksessa esitetään näistä toinen suunnitelma, jonka suunnittelussa haastateltu oli mukana. Suunnitelman		

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

laatiminen aloitettiin muodostamalla ohjausryhmä kaupungin sisäisistä ja ulkoisista sidosryhmisistä ja pitämällä palaveri työryhmän kesken. Suunnittelun alussa kerättiin asukkaiden mielipiteitä haastatteleamalla alueella liikkuneita ulkoilijoita. Tämän jälkeen järjestettiin asukaskysely, johon saatiin 276 vastausta. Kyselyllä selvitettiin asukkaiden mielipiteitä alueen käytöstä ja hoidosta. Sidosryhmiä lähestyttiin tiedotteilla ja sähköposteilla, jonka jälkeen heidän kanssaan järjestettiin erinäisiä katselmuksia. Prosessin aikana suunniteltiin myös asukasillan järjestämistä, mutta se jouduttiin perumaan vähäisen osallistujamäärän takia. Alueella tehtiin puustoinventointi ja luontokartoitus. Kyselyn ja inventoinnin jälkeen tehtiin ensimmäinen luonnos suunnitelmasta. Suunnitelmanluonnoksesta järjestettiin ”klinikka”, joka oli avoimet ovet -tyylinen tapahtuma kaupungin palvelupisteellä, johon asukkaat saivat tulla tutustumaan suunnitelmaan. Klinikka oli avoinna aamupäivisin muutaman viikon ajan. Työryhmä kokoontui ja keskusteli luonnokseen tehtävistä tarkennuksista. Tämän jälkeen tavattiin vielä sidosryhmiä, joita ei prosessin aiemmissa vaiheissa ollut vielä tavattu. Tämän jälkeen suunnitelmaan tehtiin viimeiset tarkennukset ja se vietiin hyväksyttäväksi ELY-keskukselle ja lautakuntaan. Suunnitelman laadinnan jälkeen järjestettiin vielä keskustelutilaisuus kolmen sidosryhmän kanssa koskien toimenpiteistä tiedottamista ja suunnitelmaa.

Kunta 5	Operatiivinen työn toteutus	Operatiivinen taso
Suunnittelija	Metsätalousinsinööri	
Sidosryhmät	Kuntalaiset	
Osallistamis menetelmät	Postitiedote, sähköinen palautejärjestelmä	
Prosessin kesto	Vaihtelee alueittain	

Prosessin kuvaus:

Operatiivinen suunnittelu toteutetaan puolivuositaisilla työohjelmilla. Suunnitelmaan kerätään toimenpidekuvioita talous- ja taajamametsäalueilta. Työohjelma löytyy kaupungin nettisivuilta. Puolivuotissuunnitelmat esitetään ja hyväksytään lautakunnassa. Alueiden hoitokierto on noin 10 vuotta. Hoitoalue määräytyy suunnitelman ja asukaspalautteen perusteella. Kun työt aloitetaan, merkataan ne nettisivuilla aloitetuksi. Tiedotteet jaetaan hoitoalueen asukkaille viimeistään viikkoa ennen töiden aloitusta. Hoitoalueille laitetaan myös maastotiedotteet. Maastotiedotteet viedään kulkureittien ja sisäänkäyntien luokse viimeistään viikkoa ennen töiden aloitusta. Työnjohto ottaa palautteita ja toiveita vastaan sähköisen palautejärjestelmän kautta sekä puhelimitse ja sähköpostitse.

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

Kunta 6	Viheralueohjelma (Käynnissä)	Strateginen taso
Suunnittelija	Kaupunki	
Sidosryhmät	Kaupungin sisäiset sidosryhmät: liikuntapuoli, kaavoitus, tontti-palvelut, maankäytön hankinta ja hallinta, kaupungin puutarhuri, hortonomi ja viherassistentti. Kaupungin ulkoiset sidosryhmät: kuntalaiset	
Osallistamismenetelmät ja osallistujien lukumäärä	Työryhmä: 7 kaupungin sisäistä sidosryhmää Asukaskysely (Webropol): Meneillään Yleisötilaisuus: Tullaan pitämään	
Prosessin kesto	Noin puoli vuotta.	
Prosessin kuvaus Viheralueohjelman päivittäminen on käynnissä. Aiemmassa viheralueohjelmassa keskityttiin puistoihin ja niiden hoitamiseen. Vanhaan suunnitelmaan ei sisällynyt metsiä ja niiden hoitoa. Metsien hoidon ja käytön tavoitteista on laadittu kirjallinen dokumentti. Dokumentin oli laatinut kaupungin luontoalueiden suunnittelija. Dokumentti oli ollut kommentoitavana kaupungin puutarhurilla ja ympäristöpäälliköllä, jonka jälkeen se hyväksyttiin teknisessä lautakunnassa. Tässä prosessissa ei osallistettu muita sidosryhmiä. Uudessa viheralueohjelmassa tullaan huomioimaan myös metsien hoito ja sen tavoitteet. Suunnitelmaa laatii työryhmä, joka koostuu kaupungin sisäisistä sidosryhmistä. Suunnitelman laatiminen on käynnistetty ja asukkaille on järjestetty Webropol-kysely. Webropol-kyselyn tulokset tullaan ottamaan huomioon suunnitelmassa. Suunnitelma tullaan laittamaan näyttille kaupungin nettisivuille ja siitä tullaan järjestämään myös yleisötilaisuus.		

Kunta 6	Monitavoitteinen metsäsuunnitelma	Taktinen taso
Suunnittelija	Konsultti	
Sidosryhmät	Ympäristösuojeluyhdistys, kaavoitus, ympäristökeskus ja kuntalaiset sekä muita sidosryhmiä.	
Osallistamismenetelmät	Asukastilaisuus, nähtävilläolo ja kommentointi	
Prosessin kesto	Kolme kuukautta.	
Prosessin kuvaus Kilpailutettu konsultti vastasi kuviotasoisesta metsänhoitosuunnitelman laatimisesta. Suunnitelma kattaa kaikki kaupungin omistamat metsämaat, paitsi luonnonsuojelualueet. Suunnitelmaluonnoksesta informoitiin lehdessä, jonka jälkeen se asetettiin nähtäville. Palautteita tuli noin 30 henkilöltä. Sidosryhmiltä kysyttiin lausuntoa suunnitelmasta. Luonnoksesta järjestettiin esittelyti-		

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

laisuus, johon osallistui yhteensä noin 15 henkilöä. Tämän jälkeen suunnitelma vietiin lautakuntaan hyväksyttäväksi.

Kunta 6	Operatiivinen työn toteutus	Operatiivinen taso
Suunnittelija	Metsätalousinsinööri	
Sidosryhmät	Kuntalaiset	
Osallistamis menetelmät	Postitiedote	
Prosessin kesto	Vaihtelee alueittain	
<p>Prosessin kuvaus</p> <p>Eri työlajeille on kilpailutettu urakoitsijat sopimuksilla. Hoidettavat alueet määräytyvät vuosittain suunnitelman perusteella. Hankintakaupat kilpailutetaan ja työmaat annetaan urakoitsijoille. Kun hoitotyöt aloitetaan taajama-alueella, asukkaille jaetaan kirjeet postilaatikkoihin. Metsätalousinsinööri ottaa asukkaiden toiveita vastaan. Kaupungin nettisivuilla on nähtävillä metsäsuunnitelma, mutta se ei ole täysin ajantasainen. Tulevaisuudessa on tarkoitus laittaa nettisivuille tarkemmat ja ajantasaisemmat tiedot hoitoon tulevista kuvioista ja tulevan kauden työohjelmasta.</p>		

Kunta 7	Metsien monikäyttösuunnitelma	Strateginen taso
Suunnittelija	Kaupunki + konsultti	
Sidosryhmät	<p>Sisäiset sidosryhmät: Metsät ja vesialueet, ympäristönsuojelupalvelut, maankäytön suunnittelu, asemakaavoitus, kunnossapito, talous- ja strategiapalvelut, yrityspalvelut, palvelualueen virkamiesjohto, hallinto, maaomaisuuden hallintapalvelut, vihersuunnittelu, ulkoilu- ja virkistyspalvelut, suunnittelupalvelut</p> <p>Ulkoiset sidosryhmät: metsäpalveluyrittäjä, ELY-keskus, kuntalaiset</p>	
Osallistamis menetelmät	<p>Ohjausryhmä: 6 Sisäistä sidosryhmää</p> <p>Asukaskysely: Ei tietoa</p> <p>Viranhaltija haastattelut: 11 sisäistä sidosryhmää</p> <p>Metsäfoorumi: 8 sidosryhmää 36 muuta osallistujaa</p> <p>Lausunto ja kuulemiskierros: Kesken</p>	
Prosessin kesto	Päätöksenteko vaihe kesken, suunnittelu ja inventointi kesti noin vuoden.	

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

Prosessin kuvaus

Suunnittelua ohjasi ohjausryhmä, joka koostui kaupungin sisäisistä sidosryhmistä. Suunnittelu-prosessi alkoi nykyisen metsävaratiedon kaavoituksen ja luontotietojen yhteen kokoamisesta. Tämän jälkeen konsultti teki puustoinventoinnin, sekä METSO-kartoituksen. Asukkaalle järjestettiin asukaskysely ja kaupungin eri viranhaltijoita haastateltiin. Myös aikaisempien kyselytutkimusten tuloksia kerättiin suunnitelman laadintaan mukaan. METSO-alueista laadittiin raportti. Tämän jälkeen järjestettiin metsäfoorumi, johon osallistui kahdeksan eri sidosryhmän edustajaa ja 36 muuta osallistujaa. Tapahtumassa esiteltiin inventoinnin ja kyselytutkimuksien tuloksia ja osallistuneet pääsivät keskustelemaan suunnitelman tavoitteista. Tämän jälkeen suunnitelmalle määriteltiin tavoitteet. Metsäsuunnitelma on ollut tämän jälkeen keskeytettynä ja suunnitelma on ollut tarkoitus viedä seuraavaksi kaupunginvaltuuston käsittelyyn.

Kunta 7	1. Moottoritien varsien hoitosuunnitelma 2. Metsäalueen hoito- ja käyttösuunnitelma	Taktinen taso Taktinen taso
Suunnittelija	1. Moottoritien varsien hoito suunnitelma: Työryhmä (Kaupunkiympäristön suunnittelu, metsät, ympäristönsuojelu ja kunnossapito, ELY-keskus ja ratahallinto) ja konsultti 2. Metsäalueen hoito ja käyttösuunnitelma: Ohjausryhmä: (Kaupungin metsät, puisto, ympäristö, liikunta, maankäytön suunnittelu ja matkailu. Edustajat kaupunginhallituksesta ja lautakunnasta. Metsäntutkimuslaitoksen asiantuntija) ja konsultti	
Sidosryhmät	1. Kaupunkiympäristön suunnittelu, metsät, ympäristönsuojelu ja kunnossapito, ELY-keskus, ratahallinto, yritykset ja asukkaat 2.	
Osallistamis menetelmät	1. Työryhmä, kysely ja asukasilta 2. Posti ja nettikyselyt, ryhmähaastattelut,	
Prosessin kesto	7 kk 18 kk	
Prosessin kuvaus		
Moottoritien varsien hoito suunnitelma:		

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

Suunnitelman tavoitteena oli lisätä yritysten näkyvyyttä ja parantaa kaupungin ilmettä sekä maisemallisuutta. Suunnitelman ohjauksesta vastasi työryhmä. Suunnitelman laatimisesta vastasi kilpailutettu konsultti. Suunnitelman alussa laadittiin kyselyt alueella toimiville yrityksille ja asukkailla, joilla kartoitettiin mielipiteitä suunnittelua varten. Noin kolmasosa kyselyn saaneista vastasi kyselyyn. Kyselyn jälkeen järjestettiin asukasilta. Suunnitelmalle haettiin maisematyö lupa. Mikäli suunnitelmasta poiketaan, tulee uusi maisematyö lupa hakea. Suunnitelma hyväksyttiin lautakunnassa.

Metsäalueen hoito- ja käyttösuunnitelma:

Lautakunta ja kaupunginhallitus hyväksyi vuorovaikutteisen suunnitteluprosessin toteuttamisen metsäalueelle. Ohjausryhmä perustettiin kaupungin sisäisistä ja ulkoisista sidosryhmistä. Ohjausryhmä valitsi konsultin, joka vastaa metsäsuunnitelman laatimisesta. Konsultti keräsi alueelta aiemmin tehdyt luontoselvitykset, kaavatiedot, puustoinventoinnit, kulttuuriperintökohteet, historia-analysit ja tiedot alueiden käyttömuodoista. Suunnitelmasta tiedotettiin paikallis- ja maakuntalehdessä, paikallisradiossa ja televisiossa. Suunnitelman pohjaksi tehtiin kyselytutkimus, joka lähetettiin 2000 asukkaalle. Kyselyn tavoitteena oli selvittää hiljaisen enemmistön mielipide alueen käytöstä ja hoidosta. Sidoryhmien kanssa pidettiin keskustelutilaisuuksia. Kuntalaisille, alueella toimiville yrittäjille, järjestöille ja suunnittelusta vastaaville lähetettiin avoin kutsu kansalaisfoorumiin. Konsultti ja ohjausryhmä järjestivät kansalaisfoorumin, jossa käytiin läpi kyselytutkimuksen ja haastatteluiden tuloksia. Tämän lisäksi tapahtumassa keskusteltiin alueen tulevaisuuden visioista ja kehittämisestä. Suunnittelijat laativat alueesta kuusi erilaista suunnitelmavaihtoehtoa. Tämän jälkeen järjestettiin toinen kysely, jossa asukkaat pääsivät antamaan palautetta eri suunnitelmavaihtoehdoista. Sidoryhmille järjestettiin ryhmäkeskustelu, jossa esiteltiin toisen kyselyn tuloksia. Viimeisenä järjestettiin seminaari, jossa käytiin sidoryhmien kanssa läpi kyselyn tuloksia ja suunnitelmavaihtoehtoja. Ohjausryhmä valitsi suunnitelmavaihtoehdon ja vei suunnitelman kaupunginvaltuustolle hyväksyttäväksi.

Kunta 7	Operatiivinen työn toteutus	Operatiivinen taso
Suunnittelija	Kaupunki	
Sidosryhmät	Kuntalaiset, asukasyhdistykset, ympäristönsuojelupalvelut, kunnossapito, maaomaisuus, kaupungin metsänhoitaja ja vihersuunnittelu	
Osallistamis menetelmät	Asukaskysely Postitiedote palautteen antomahdollisuudella Sähköinen palautekanava	
Prosessin kesto	Suunnittelu kestää 6kk – 10kk	
Prosessin kuvaus:		

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

Hoitotyöt pyritään tekemään kaupunginosa kerrallaan. Hoitoalue määräytyy asukaspalautteen ja kiireellisyyden perusteella. Alueen luontoarvot tarkastetaan ja kartoitetaan, riippuen alueesta. Alueelle tehdään asukaskysely noin vuosi ennen töiden aloittamista. Asukaskysely toteutetaan postikyselynä, joka jaetaan alueen asukkaille ja asuntoyhtiöiden isännöitsijöille. Kyselyyn on myös mahdollista vastata kaupungin nettisivujen kautta sähköisesti. Kyselyn jakaminen on ulkoistettu postille. Ympäristöpuolen kanssa pidetään palaveria suunnitelmasta. Kun suunnitelma on valmis, sille haetaan maisematyöluupa. Suunnitelmia tehdään vuoden aikana yhdestä kahteen, riippuen työtahdistista. Suunnitelman laatimisen aloittamisesta valmiiseen suunnitelmaan ja luvan saantiin menee noin 6–10 kuukautta. Hoitokierto koneellisille harvennuksille on noin 15–20 vuotta. Tämän lisäksi kohteilla käydään tekemässä pienpuustonhoitoa noin 2–7 kertaa kierroksen aikana, riippuen kasvupaikan rehevyydestä. Pienpuustonhoidot on tarkoitus tehdä riittävän varhaisessa vaiheessa, jotta risut voi jättää maahan maatumään. Hoitokierron välissä otetaan yksittäisiä kuolleita ja lahoja puita pois metsurityönä. Kuviotiedot päivitetään työnteon yhteydessä.

Kunta 8	Hoito ja käyttösuunnitelma	Strateginen taso
Suunnittelija	Kaupunki + konsultit	
Sidosryhmät	Sisäiset sidosryhmät: Kaupunkisuunnittelu, maaomaisuuden hallinta, ympäristövalvonta, puistot, liikunta, varhaiskasvatus, viestintä, rakennuspalvelut, kunnossapito Ulkoiset sidosryhmät: Luonnonsuojelijat, ELY-keskus, metsäkeskus, ratsastajat, Suomen Latu, maastopyöräilijöitä, suunnistajia, puunostaja, metsäpalvelu-urakoitsijoita, kaksi kunnan valtuutettua, päiväkodit, koulut,	
Osallistamismenetelmät ja osallistujien lukumäärä	Ohjausryhmä: 8 kaupungin sisäistä Avoin karttakysely (Maptionnaire): 233 Sidosryhmien työpaja: 20 sidosryhmää Metsäkävely: 13 henkilöä Lapsien kokemukävely: 11 ryhmää Metsäpäivä: 8 ulkoista sidosryhmää, 7 sisäistä sidosryhmää ja kaksi valtuutettua.	
Prosessin kesto	4 vuotta	
Prosessin kuvaus Suunnitelman pohjaksi oli laadittu kartoitus konsultin toimesta, jossa selvitettiin kaupungin luonnon ydinalueet. Ydinalueille tehtiin alueprofilointi, jossa selvitettiin alueiden käyttöä ja niiden mukaisia hoitotoimenpiteitä. Alueprofiloinnin laatimisessa järjestettiin sidosryhmien työpaja, avoin metsäkävely ja lapsien kokemukävely. Tämän jälkeen järjestettiin Metsäpäivät, jossa eri sidosryhmillä ja kaupungin toimijoilla oli mahdollisuus keskustella ja antaa kommentteja suunnitelmasta. Kaupunki keräsi puustotiedot ja konsultti laati luontoselvityksen, jossa kartoitettiin monimuotoisuudelle tärkeitä kohteita, liito-oravan elinalueita ja uhanalaisia ja silmällä pidettäviä lajeja. Suunnitelmassa määritettiin myös seuraavan kymmenen vuoden suunnittelu- ja		

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

hoitokohteet.

Kunta 8	Alueelliset metsänhoitosuunnitelmat	Taktinen taso
Suunnittelija	Kaupunki	
Sidosryhmät	Kuntalaiset	
Osallistamis menetelmät	Asukaskysely: Yhdellä alueella tehty asukaskysely, saatiin noin 50 vastausta. Asukastilaisuudet: Tilaisuuksia järjestetty kahdella ulkoilualueella. Osallistujia 20 ja toisessa tapahtumassa noin 40.	
Prosessin kesto	Vaihtelee alueittain	
Tiedottaminen	Nettisivut ja lehti	
<p>Prosessin kuvaus</p> <p>Strategisen tason suunnitelmassa määriteltiin alueet, joille laaditaan suunnitelmat seuraavan kymmenen vuoden sisällä. Alueet ovat kunnan omistamia ulkoilu- ja virkistysalueita sekä asuinalueita. Suunniteltavasta alueesta on tehty puustoinventointi, jonka jälkeen on selvitetty kaavamääräykset ja alueiden luontoarvot. Asukkaiden osallistaminen riippuu suunniteltavasta alueesta. Kaikissa suunnitelmissa on järjestetty avoin asukastilaisuus. Tilaisuuksissa on esitelty suunnitelmia ja vierailtu metsässä tutustamassa suunnittelualueeseen. Asukkaat on kutsuttu asukastilaisuuksiin lehti-ilmoituksilla. Tilaisuuksissa on ollut yleensä noin 20–40 osallistujaa. Suunnitelmissa esitetään hoitoluokat, toimenpide-ehdotukset, asukkaiden toiveet, varastopaikat ja työn aikataulut. Suunnitelmille haetaan maisematyöluupa.</p>		

Kunta 8	Operatiivinen työn toteutus	Operatiivinen taso
Suunnittelija	Kaupunki	
Sidosryhmät	Kuntalaiset, päiväkodit, koulut	
Osallistamis menetelmät	Postitiedote palautteen antomahdollisuudella, 10 asukastilaisuutta viime vuonna, yhteensä 120 asukasta, yleensä noin 10 % kutsutuista saapuu.	
Prosessin kesto	Vaihtelee alueittain	
Tiedottaminen	Postitiedote, sähköposteja sidosryhmille ja nettisivut	
<p>Prosessin kuvaus:</p> <p>Kahden–kolmen vuoden työt haetaan yhdellä maisematyöluvalla. Mikäli poistetaan yli 5 puuta, niin maisematyöluupa tulee hakea. Pienemmistä raivauksista ei tarvitse hakea maisematyöluupaa.</p>		

VERTAILUKAUPUNKIEN SUUNNITTELUPROSESSIEN KUVAUKSET

Alueelle jaetaan postitiedotteet ja pidetään asukastilaisuus. Kutsu asukastilaisuuteen tulee postitiedotteen yhteydessä. Tilaisuudessa keskustellaan työn toteutuksesta, kalustosta, turvallisuudesta ja toiveista. Asukkaille annetaan tarvittaessa kuitunauhaa toivepuiden merkkaukseen. Poistettavaksi toivotut puut merkataan punaisella ja säästettävät sinisellä. Asukastilaisuuksiin osallistuu keskimäärin noin 10 % kutsutuista. Tiedottamisen yhteydessä lähetetään sähköposteja hoitoalueen lähellä sijaitseville kouluille ja päiväkodeille.